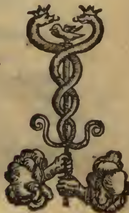
PETRI SANTERNAE LVSITANI

IVRIS VTRIVS. DOCT. PERITISSIMI AC FAMOSISSIMI,

TRACTATVS DE ASSECVRATIONIBUS & ſponſionibus Mercatorum nunc primum in lucem datus, Cum repertorio & ſummarijs.

VENETIIS APVD BALTASSAREM
CONSTANTINVM AD SIGNVM
DIVI GEORGII. M D LII.

ILLVS^{mo}. VINCENCIO NOBILI. S. D. N. IVLII III. PONT. MAX. LOCVMTENENTIS ANCONAE,

B. M. Ioannes Baptista Triump. Aduocatus Anconæ, ac Doctor. minimus.

* *
*

I EOS commendandos censemus Illustrissime Princeps, qui ad humanæ uitæ commodum, & utilitatem aliquid bonis artibus excogitarunt, quãto maiori præconio extollendos eos esse arbitrari debemus, qui non de suo sanè ea ediderunt in lucem, quæ perpetuo sibi, & Patriæ honori erunt allatura. Cunque igitur Amplissime domine, præ manibus tractatum quidem utilissimum de assecurationibus, & sponsionibus mercatorum. D. Petri Santernæ Lusitani utriusque censuræ sanè Peritissimi & acutissimi in studio literario haberem. Eumq; non solum mihi, sed etiã Posteris prodesse cuperem, & ne tanti uiri doctrina, atque scientia occultetur. neque aliena (ut uulgo dicitur) uidear uestiri plu-

ma.deueni unà cũ nonnullis meis laboribus ac uigiliĳs te Duce, & Auriga in lucem edere, Cum sæpe illud mihi Diuini Platonis in mentem uenerit, nõ solum nobis ipsis, nos esse natos. Sed nostri partem patriam, partem Amicos uendicare. Quapropter non immerito Paulus ille Iuris Cons. beneficio affici hominis hominem oportere dixit. Accipias igitur optime Princeps librum hunc, ipsumq; à maledicis uirulentisq; linguis (ut Principem decet) defendas, suscipias igitur obsecro. Tuoq; clypeo adsis, Vigiliĳs lumbrationibusq; meis benigne faue, quas sub tuo nomine in publicum prodire percupio, meæ erga Amplitudinem tuam seruitutis, ac fidei perpetuum testimoniũ, Cui omnia mea & quo carius est nihil uitam etiam ipsam debeo.

DE SPONSIONIBVS MERCATORVM.

PRIMA PARS.

SVMMARIVM.

1 MERCATORES Maris pericula pensitantes an res suas in casu aduersæ fortunæ per stipulationem tueri possint.

2 Conuentio, qua unus alterius infortunium in se suscipit pretio periculi conuento: an licita sit habenda.

3 Assecurationis materia: an in terris maritimis sit praticabilis.

4 Qui res suas per mare defferri patitur: an de paupera re dicatur.

5 Conuentio qua quis pretium periculi in se summit, an de iure ualida sit censenda.

6 Assumere periculum simpliciter in se non facit illicitam stipulationem.

7 Assecurationis stipulatio: an sit contractus nominatus uel innominatus.

8 In contractibus innominatis: an susceptio periculi facit illicitam conuentionem.

9 In mutuo semper usura est prohibita secundum cano. & Theologos.

10 Distinctio certa circa materiam. c. fi. de usur.

11 C. fin. de usur. quomodo a doct. intelligatur & 17.

12 Si mutuans pecuniam recipit pretium periculi: & ipsam assecurauit nec constat de animo: an is ut usurarius sit iudicandus.

13 Animus semper in dubijs bonus præsumitur.

14 Verbum censemus: an significat iudicare.

15 Dictio quoque an sit implicatiua sequentium.

16 Papa an iudicet de occultis.

17 Intellectus nouus.c.fin.mente tenendus.
18 Verus sensus.c.fin.& communis secundum docto.
19 An Papa loquatur in casibus dubijs..
20 Papa an iudicet aliquem in dubio usurarium.
21 In dubijs an pręsumatur delictum.
22 In dubijs semper debemus pręsumere factum eo modo quo licet.
23 Facta semper debent intelligi esse cōcepta bono animo.
24 Vna presumptio aliam tollit.
25 Dictiones quoque & aliæ aliquando stant improprie.
26 Recipiens pecuniam causa portandi ultra mare, si pretium in se accipit, an usurarius sit iudicandus.
27 Omnis usura etiam nautica est prohibita.
28 Susceptio periculi in se non facit illicitā conuentionē.

PRIMA PARS.

VARIIS, atque assiduis Mercatorū illecebris adductus, Ego Petrus Santernus Lusitanus Vtriusq. Iur. Doct. ut Opusculum de assecurationibus, & sponsionibus Mercatorum: quæ uulgari sermone apostæ nuncupantur conficerem. Et si mihi rem fore arduam, magnique laboris & cunctis hominibus, quoquomodo prodesse non dubitarem, cū tamen pro cōperto haberē, materiam ipsam, & illis cæterisque amicis nostris fore admodū fructuosam, pro uiribus nostris, eorum uotis ac postulationibus minime deesse uolui, & quia sæpissime,
1 † prouidi mercatores mar s pericula pensitātes, assecurationis clypeo res suas contra seuam fortunam tuentur ac defendunt ab alijs, stipulando in casu aduersæ fortunæ, cuius inopinabili impetu sæpe omnem rem familiarē amittunt. ut. l. plane. §. ut in poss. leg. uel fide. & ut ait Senec. li. 5. suæ Rhet. ludit de suis fortuna muneribus, & quæ dedit aufert: quæ abstulit reddit, nec unquam tutius est illam

experiri quàm cum locum iniuriæ non habet, circa quã
conuentionalem, aſſecurationem non mediocres ſolent
inter ipſos mercatores naſci, & oriri diſcenſiones. Ea-
2 propter in primis uidendum erit,† an talis cõuentio, quã
unus infortunium alterius in ſe ſuſcipit pretio periculi
conuento, ſit licita eo modo quo fieri, conſueuit: deinde
circa ipſos contrahentes exponemus, mercatorias quaſ-
dam alias conuentiones, & ſponſiones uulgo à luſitanis
apoſtas nominatas, quibus inter ſe homines maxime, ne
gociantes certant, promittentes, uel ſtipulantes certum,
quid ſi tale aliquid uel non contingat, ultimo circa res in
tali aſſecuratione deductas plures quæſtiones ponemus
3 quotidianas iuxta materiã, † quum ſit materia peregri-
na, & utilis ab alijs non declarata & multũ praticabilis, &
frequẽtata. Maxime in ciuitatibus maritimis, ut eſt Vlisbo
na, Venetijs, Ancona, Neapolis, & Genua, & alibi in diuer
ſis mũdi partibus, & prouincijs, unũ tamen bonum effe-
ctũ iſtius aſſecurationis non eſt omittẽdũ ad ea quæ ſing.
4 not. glo. & docto. in. l. ij. ff. ſol. mat. † quòd licet uere creda-
tur pauperiorem fieri, cuius res nauigio deſſeruntur, ne-
gotiando per mare quo ad effectũ de quo ibi uel res ſuas
ſub uſuris dari, ſi tamen talis ſuarum rerum aſſecuratio-
nem ſtipulari conſueuerit, & de hoc conſtat, ceſſat præ-
ſumptio illa, & hoc argumento à ratione ceſſante. c. cum
ceſſante, de appell. l. j. ff. de conditi. ob turp. cau. l. eũ qui. ff.
5 de iureiuran. l. ſi remunerãdi. §. ſi cui. ff. mand. † quo ad pri
mum quibuſdam uidebatur iſtam conuentionem, quã
quis in ſe periculum ſummit pretio periculi non ua ere
per tex. in. c. fin. de uſur. cum generaliter loquatur. l. j. §. &
generaliter. ff. de leg. præſtan. ſed tex. in. d. c. fin. nil facit ut
infra patebit, & breuiter eſt dicendum quod iſta conuen
tio ualeat, ex quo non reperitur aliquo iure prohibita. l.
ſtatuas. C. de relig. & ſumpt. fune. in. l. nec non. ff. quibus ex
cauſis ma. cum concor. & quod ſit licita eſt de mente Pau
li de caſtro in. l. naue ſaupheli. ff. locat. & Rodulf. in tracta.
t. conſului de uſur. Ioan. de ana. in. d. c. fin. in xiij. q. & Ale-

xan.in.l.a titio, de uerb.obli.nume.3.& Paris de Neapol. in tracta. Ludo.in iij.car.in uer.an quando mercatores, pro quo facit tex.in.l.opus quod in aduersione,&.l.hæc distinctio.ff.loca & quod not.in.l.cum proponas.C.de naut. fœno.& in.l. si periculi.ff.eod.titu. potest. N. quis in se per pactum, periculum sumere, ut in dictis iuribus & quod quis stipulari ab alio assecuratione possit text. est not. ad hoc in.l.decem.ff.de uerb. oblig.†susceptio quidem periculi simpliciter non facit conuentionem illicitam nisi alias sit illicita, sicut in.d.c.fi.patet, hoc exempli causa in multis contractibus, ut in d.l.in naue,& in.d.l.opus, & in l.iuris gentium.§.item si quis pactū.ff.de pactis,& in.l.j.c. eo.ti.& in l.& aristoni.ff.mand.& in.l.j.&.l.si in nenditione.ff.peri.& comm.rei uend.& alibi in diuersis locis sicut ergo in contractibus innominatis de quibus in dictis iuribus susceptio periculi non facit conuentionem illicitam,
7 † sic etiā in isto contractu assecurationis qui est innominatus, sed si suscipio periculū ut des pecuniam quod est ex mente Bald.in.l.cunctos populos numero decimo.C. de summa tri.& fide catho.& cum assimiletur emptioni uendi.loca.propt.pretium quod datur ratione periculi dicta.l.periculi iuxta not.in.l.fi.C.de præd.curia.lib.xi.debet regulari secundū naturam contractus innominati de quo magis particip.l.si gratuitam.§.j.& in.l.naturalis.§.sed si facio ff.de præscr.uerb.cum ibi not.per Bartol.in.l.j.§.fi.ff. de extima.act.l.j.§.si quis fundum.ff.depo.& in.l.eum qui ff.commoda.cum similibus, quod autem iste contractus assecurationis sit innominatus est de mente Bald. ut dixi in.d.l.cūctos populos, in quæst.an usuræ sint prohibitæ in fi.&.d.Petrus Cor.in.l.si pascenda.C.de pact.in prima quęstione principali ibi dum dicunt alius est contractus innominatus facio ut des pecuniam, quia suscipio periculum ut des pecuniam, & Bald. in d.l. periculi ut recollectis antiquis Salyce. in.l.tenetur.§.j.nume.2.ff.de actio. emptio.cum enim contractus ex.l.conuentionem accipiāt. l.i.§.si conueniatur.ff.depositi.l.in conuentionalibus.ff.de

uerb. obli. ex quo contrahenti ita placet suscipere pericu
8 lũ † non debet propter hoc, solum contractus illicitus iudi
cari: quando de se non est illicitus alio ex capite, ut in d.
c. fin. & ibi. Io. cald. & ad. d. c. fi. ibi pro eo, quod suscepit
periculum &c. est nanque, dicendum quod loquitur in
casu mutui in quo reperitur formaliter usuram, esse pro-
hibitam luc. vj. cap. Matt. c. 5. et. c. consuluit, & in. c. in ciui
tate cum similibus. eod. titu: & ubique Doct. & in. c. con-
9 questus, & host. in summa eo. titu. & Fede. in consi. 33. † &
est communis cõclusio iuristarum, & canon. & Theolog.
quod in mutuo sit prohibita usura tantum ut in eius dif-
finitione patet, sed nunc quando iuxta prædicta, mutua
ui mille alicui mercatori sine aliquo pacto pro emendis
mercibus deferendis per mare, qui ante stipulatur assecu
rationem illius pecuniæ mutuatæ sub pretio periculi, an
liceat, uidetur, quòd non per. d. cap. fin. sed contrarium
credo uerius ut statim declarabo: & tango in recollectis
10 illius. c. fin. quia † aut mutuo pecuniam eo pacto susce-
ptionis periculi, hoc est aliter non mutuaturus. nisi illud
periculum in me sumam, et loquitur. d. c. fin. nec tunc ui-
detur procedere ex mera caritate, aut mutuo simplici-
ter, & siue ullo pacto, hoc est quia à principio non hoc
gessi in mente, & sine illo eram mutuamus, licet ex post
facto ex conuentione assecurationem sibi faciam, & pre
tium periculi habeam, non est dicenda usura eâ ratione
ratio est, quia hic sunt duo contractus separati, unus no-
minatus mutui, & alius innominatus assecurationis, nec
unus ab alio precise dependet, ita quòd nnus secundũ mu
tui sit immediate causa alterius. scilicet assecurationis, sed
tantum susceptio periculi, ex quo potest summi indubita
ta conclusio, quòd aut susceptio periculi est immediate
causa eius quod ultra receperit, ut in assecuratione prædi
cta, quia ideo habeo certum quid quia in me suscipio hoc
periculum, & non est usura: aut mutuum est causa imme
diata & est usura nec excusatur quis. hoc casu ratione pe-
11 riculi ut in. d. c. fin. † quem sic intelligo, uoco mutuum

causam immediatã, quãdo aliter nõ eram mutuaturus, ni si recepturus aliquid ultra sortẽ, secus est in primo casu, aliter esset absurdũ contra l.nã absurdũ.ff. de ope.libe.& l. existimo.ff.de uerb.oblig.quòd si mutuo alicui pecuniam non recepturus aliquid ultra sortem, & ipsæ uellit stipulati assecurationem illius pecuniæ ab aliquo quod licet, ut in primo dictum fuit: quod non posit stipulari à me, quia mutuaui illam pecuniam, quam assecurat, in istis quidem inspiciendum est, quod principaliter agitur, iuxta not.in l.si quis nec causam, & ibi Soci.ff. si cer. pet.c. ad quæstiones de rer.permu.& in.l.qui exceptionẽ.ff. de cond.inde. & ibi saly.& quod principaliter, uel secundario uenit tan
12 quam augumentum † quia lucrum secundario proueniens in contractu mutui, non facit usuram, ut in.d.l.not. & per Sanctum Bernardum in tract.de contract.sermone. 36.arti.in.c.iij.quem refert.D.Petrus.Cor. in.d.l.si pascẽda, quod tale lucrum non est peccatum mortale, nec ueniale ut.lxj.dist.quæ prohibet, & lxix.c.si officium, subsequẽ
13 ter quæro de utili quæstione, quid in dubio † quãdo mutuans recipit pretium periculi, & assecurauit dictam pecuniam non tamen constat quo animo id fecit, & an esset aliter mutuaturus uel ne, pro qua quæstione facit, quod dixit solem nis, & subtilis Doct.D.Pet.Cor.in.d.l.si pascenda ubi dixit unum menti tenendum pro intellectu.d.c. fina. quod sibi uisum fuit quando.d.c.legebat licet, ut dicit ipse à Doctoribus non ponatur, quòd ecclesia iudicet istum usurarium in casu dubio in.d.c. fi. ubi Papa uidetur potius iudicare, quàm statuere de nouo, mouetur subtiliter more suo propter uerbum censemus positum in.d. cap.fina.
14 .§.quod significat, secundũ propriam significationem iudicare premissa deliberatione glos. not.in cle.j. de proba. in uer.censemus, quæ dicit, quod istud uerbum censemus significat iudicare, statuimus, & deliberamus, & alia glo.est in cle.j.de conces.præben.in uer.censemus, confir
15 mat etiam hoc propter dictionem, quoque.§.quæ est implicatiua in sequentibus casibus in quibus ille contrahens

in.d.c.fin.non reputatur usurarius, & tame possit esse, quod habeat prauam intentionem iuxta not. in.j.c.ciuitate,eo.tit,de usu.& sic esset usurarius, licet, & ecotra si haberet bonam,& non corruptam intentionem non.n. es-
16 set. usurarius† propterea, quia Papa non noscit secreta cordis,nec pôt diuinare,iudicat.n.uerisimiliora, & à cōmuniter accidentibus,& ideo quandoque fallitur.c. à nobis de sent. excom.unde non sequitur ecclesia iudicat istū usurarium,ergo est usurarius,et econtra iudicat non usurarium,ergo non est,sensus itaque præfati Cornei.Et secūdum me est,quod in.ij.responso illius.c. fin. licet ille contrahens in dubio non reputetur usurarius, tamen in primo responso in casu dubio reputatur,& iudicatur usurarius,quamuis posset esse,quod non habeat prauam inten
17 tionem,& sic in ueritate non erat usurarius. † Iste intellectus debet esse menti tenendus propter eius auctoritatem,& est nouus,& ex eo posset sequi unum notandum, quòd qum Papa ibi iudicet in dubio ex uerisimilioribus, & super tali presumptione statuatur de nouo,ut patet ex uerbo censemus secundū.D. Cor. quòd licet ille mutuans, uel aliquis alius uellet probare in contrarium, illum non esse usurariū quod non admitteretur iux. not. in.c.is qui desponsa.& in.l.si qui adulterij.C.ad.l.Iu.de adul.&.l.antiqua.c.ad uelle. &.l.fi.C.de pign.&.l.fin.§. fin.C.ad Maced.l. fi.ff.ubi pupillus edu. debe.cum similibus,sed ille intellectus Cor.mihi uidetur dubius,primo,quia tex,in.d.c. fin. in primo respon.non loquitur in casu dubio. Secūdò quia est contra illud.c. in secundo responso, ubi Papa non uult aliquem in dubio præsumi, nec iudicari usurarium nec per consequens est dicendum uelle in primo reponso apparitate rationis.l.a Titio.ff.de uerbo. obliga.l.illud.ff.ad
18 l.aquil.cum uulg.† circa quod pro ueriori intellectu illius capituli est aduertendum quia literæ illius.c.fi. possunt dupliciter intelligi primo ut illud uerbum, eo quod suscipit in se periculum recepturus aliquid ultra sortem, &c.referatur.ad proxima præcedentia, & est sensus, quod ideo

mutuabat illam pecuniam quantitatem, quia uolebat pe-
riculū illius pecuniæ in ſe ſuſcipere, ut aliquid hac de cau-
ſa ſuſciperet ultra ſortem, iſte eſt uerus, & communis in-
tellectus, & probat ibi uerbum recepturus aliquid, quaſi
dicat aliter non mutuaturus ut ibi declarat glo. quia ſuſci-
piebat: Tunc periculum loco cuiuſdam compenſationis
eius quod ultra ſortem recipiebat, & ſecundum iſtum in
19 tellectum non eſt dicendum † quod Papa ibi loquatur in
caſu dubio, alio modo poteſt illa litera intelligi, quòd uer
bum eo quod ſuſcepit in ſe periculum referatur ad ſequē
tia & eſt ſenſus, quod ideo uſurarius eſt cēſendus, eo quod
ſuſcepit in ſe periculum, & iſtum intellectum uidetur ſe-
qui. D. Cor. dum dicit, quod Papa iudicat in dubio illū uſu-
rarium, qui in ſe ſumit periculum pecuniæ mutuatæ, iſte
intellectus, ut dixi non placet, propter ſecūdum reſpon-
20 ſum illius. c. fin. † ubi in dubio Papa non uult præſumere
aliquē uſurariū. Ratio eſt ſecundū gl. ibi, quia hæc eſt pars
minor ut. c. ij. de reg. iur. in. l. interpretatione. ff. de pen. ar-
gen. l. arianus. ff. de act. & obli. & c. ex literis de probatio.
ita etiam non eſt uerſimiliter uelle iudicare uſurarium
21 in primo reſponſo in dubio eadem ratione † ne præſu-
matur delictum. l. merito. ff pro ſocio, & in dubijs debe-
mus præſumere factum eo modo quo licet, & nō aliter.
22 † Vt hic ut à delicto excuſetur per. d. l. ex merito, &
quod not. Bart. in. l. non ſolum. §. ſed ut probari. ff. de no.
ope. nun. nu. 3. nec eſt aſſerēdum quod ille qui mutuat præ
ſumatur eſſe malo animo, & corrupta intentione, quia
23 cum quærimus quo animo facta fiant † debemus præſu-
mere, quod bono animo, ut in. c. ij. de reg. iur. & Bar. in. l. li
bellorum col. 5. ff. de accuſat. & per conſequens non eſt ue
riſimile quod Papa contra tales iuris præſumptiones uel
lit in dubio præſumere aliud, ut ibi in primo reſponſo ne
uoluit præfactus Doct. Tenendus eſt igitur primus intelle
ctus tanquam uerior, & ad prædictam quæſtionem eſt di
cendū: quod in dubio non eſt pręſumendus uſurarius, niſi
eſſet ſolitus aliquis fœnerari, quia tunc forte eſt pręſumen

dum. quod suscipit in se periculum fœnerandi animó,
24 .§.quia in hoc casu una præsumptio tollit aliã.c.1. de præ sumpt.l.qui adulterij superius,allegata.Bal.in.l.fina.in.fi.C. de probat.Alex.consi.10;.ult.col.primo uolu.Bal.in.l.pacu meius in fin.ff.de hæred. inst. & in talibus inspicitur con-suetudo contrahentis.l. qui se misses.ff.de usu.§.fina.c.illo uos de pign.cum similibus:nec obstat prædictis,quod po-nit glo.in.l.rogasti. si.cer.pet.in uerbo si sibi condici:dum dicit quod in mutuo non debet fieri distinctio esset soli-tus fenerari uel non , sed quando aliquid recipitur ultra sortem,Est usura,quia illud habet locum, in uolente fœne rari,& de quo constat:secus,autem iu casu nostro, in du-bio, quia potuit aliquid recipere non principaliter pro-pter mutuum,sed propter, assecurationem , quæ potuit de pecunia mutuata,sicut alij.Mercatores,& hoc quando erat aliter mutuaturus,ut superius declaraui,Nec obst.uer bum censemus positum in.d.c.fi.quia illud uerbum etiam stat.in alia significatione , ut in.d. glos.& est uerisimilius, quòd statuat de nouo:quàm ut iudicet in casu dubio, ut di xi supra quia non est præsuponẽdum in casu dubio , ut in d.c.fin.in.ij.respon. Nec obstat , quod dicatur de dictione quoque quia licet sui natura sit implicatiua in.l. plane. .§.si coniuncti,de leg.primo,& repetitiua , ut in.§. actio
25 nes quoque insti.de actio.& in.§. penales :† tamen istæ, & similes dictiones.Secundum subiectam quandoque ma-teriam stant impropriæ,& alterantur.l.eas causas,iuncto gl.ff.de cond.& demonst.Soci.in.l.creditor nu.6.ff.si cer. pet.& illam glo.not. Alex.Imol. causa euitandæ absurdita tis,& repugnantiæ.l.si ab hostibus.ff.sol.mat.quemad.dos. Pet.posset aliquis dicere quod ista conuentio assecuratio
26 nis non sic licita † quæ fit de pecunia seu rebus, quæ per mare deferuntur , cum uideatur fœnus nauticum , & sic prohibitum , sicut alia usura de iure canon. & ciuili per not.in autent. de eccl.ut.c.§.primo. & ibi gl. & in autent. ad hæc.C.de usu. & per AZO. in summa.eo.tit. & Bart.in.l. insula.ff.solu.ma.& in.l.cunctos,popul.C.de summa tri.in

in.3.col.& alij doct.ibi, & alibi in uarijs locis. sed ad hoc potest responderi unà cum glo.in.d. auct.ad hæc,& in dicto.§.j. uel uerius iuxta not. per eaq; ibi dicit Bart.in.d.§.
27 j. & alibi est dicendum quod licet hodie † omnis usura, si c prohibita etiam nautica, attenta dispositione.c. fin. superius allegati, quod illud procedit in uera usura, sicut in.l. periculi pretium.ff. de naut.fe.Bal.consi.395.num.8.5.uolu. & consi.115.nume. 12.2.uolu.& con.379.nu.2.4.uolum.ut puta quando mutuo alicui pecuniã,&prout ibi exemplificat glo.quam uolo mihi reddi sic Nauis ex Asia uenerit, & si non uenerit uolo mihi reddi cum usuris centesimis, quia in tali conuentione est usura secundum.d. c fin.&.c. consuluit eo.ti.ratio principaliter, quia augumentum illud apponitur, super sorte in casu deficientis cõditionis, sed in assecuratione, ut supra dixi mutui non est causa im mediata lucri, sed eijcitur de per se periculum:quandoque per mutuãtem;qui erat etiam sine hoc mutuaturus, ut supra fuit declaratum, quandoque per alium de pecunia autem nautica, seu traiectitia, de qua.in.l.j.ff. de naut. fœno.notab.uide.d.Innocen.& Cald.in.d.c. fin.ubi uolunt quod si nauigans precium in se accipiet ut talem pecuniã secum reportet ultra mare siue periculum eius pecuniæ, per pretium summat, siue non, non est usura secundum Salyce.in rub.ff.de usur. in princi.quòd not. ad eaque su-
29 pra in principio diximus † quia susceptio periculi non facit contractum illicitum simpliciter: & in hac materia uide pulch.consi.Bald.311.nu.j.&.2.5.uolu.

SVMMARIVM.

1 NVDA Conuentio,& sine causa non ualet.
2 Conditionalis conuentio,quę à facto alterius dependet, an de iure ualida sit censenda.
3 Solus conditionis euentus: An pro causa sit habendus.
4 Conuentio de matrimonio contrahendo inter talem, & talem an ualida sit censenda.

5 Sponsio facta in ludo prohibito, an ualet.
6 Senatus prohibet pecuniam ludere: & sponsionem facere de pignore ponendo.
7 Vbi causa sponsionis inhonesta est sponsio non ualet.
8 Aduersam fortunam liberi hominis expectare inciuile & turpe est.
9 Turpis ludus & inhonesta conuentio non ualet.
10 Ad delinquendum non debet, quis inuitari spe lucri.
11 Sponsio, quæ contra bonos mores concipitur: non ualet.
12 Stipulatio, quia quis inuitatur ad delinquendum non tenet.
13 Malitijs hominum semper est obuiandum.
14 Delinquendi occasio non est danda.
15 Expectare mortem inimici fidei Christianæ inciuile non est.
16 Conuentio, qua quis sibi tristum euentum expectat, an de iure ualida sit habenda.
17 Stipulatio si hoc anno Imperator incoronabitur, uel si in Italiam uenerit, an de iure teneat.
18 Sponsio si tibi nascetur masculus, aut femina, an de iure ualida sit.
19 Omnis causa non inhonesta, & extranea iustificat stipulationem.
20 Conuentio si pluet hodie uel cras, an ualeat.
21 Vbi non licet ludus, minus licet facere sponsionem.
22 In sponsionibus inter Mercatores non curatur de apicibus iuris.
23 Sponsiones magis causa solatij, quàm lucri concipiuntur.
24 Ludus ubi de consuetudine toleratur, non tenetur, quis ad pecuniæ restitutionem.
25 Ludus introductus causa uirtutis exercendæ regulariter non est prohibitus.
26 Conditiones an suspendant actus.
27 Exceptio competit contra nudam conuentionem.

28 Conceptio stipulationis sub conditione inhonesta an toleratur.

29 Conditio apposita in alternm ex contrahentibus non improbata. An similis conuentio de iure ualida sit habenda.

30 Ludus in se regulariter est prohibitus.

31 Repetitio inter ludentes datur, in ludo prohibito.

32 Sponsiones mercatorum sine causa, an sint prohibitæ.

33 Ludentibus licitum est facere, quicquid possunt, ut uincant.

SECVNDA PARS.

B ANTIQVIS, & Modernis Iurisc. pensis ea est frequentissime quæstio pertractata circa conuentiones, seu sponsiones Mercatorum, quæ sub uarijs, ac diuersis componitur formulis, uidelicet si Imperator hoc anno morietur dabis centum, sin autem dabo tibi. & ut dicit Paul. de Cast. quem etiam Alexan. de Imo. & D. Franc. de Aret. referunt in l. à titio de uerbo. obliga. fuit in practica Florentina quæstio circa istam conuen
1 tionem an ualeat, & uidebatur non ualere † quasi esset nuda conuentio, & sine causa per. l. ij. §. circa. ff. de doli except. & per. d. l. à Titio, & fuisse consultum, & indicatum, quod ualeat etiam si fuisset concepta sub conditione, quæ dependeret ex facto alterius, & incertæ personæ
2 † ut promitis decem si quis uel si Titius capitolium ascẽderet, uel si quis à me decem petierit, uel si qua nupserit, & ad. §. circa respondet Paul. quòd loquitur in obligatio-
3 ne pura, secus in istis formis conditionalibus, † quia solus conditionis euẽtus habetur pro causa. d. l. à Titio, & quòd bene fuerit iudicatum probat Alex. in. l. cum ad præsens. nume r. ff. si cert. pet. & per dictum hosti. in. c. gemmæ de de spon. ubi uoluit, quod si unus promittat alteri decem si fiat

4 si fiat matrimonium inter Titium † & Bertam, & è contra alius si non fiat promittat tibi idem ualet conuentio, sicut fuisset concepta, sub quauis alia conditione, & hoc quando sunt extranei à Titio, & Berta, secus quando sub nomine Titij, & Bertæ fierent sponsalia sub pœna, ut in.d.c.gemma, & in.l.Titia de uerbo.obliga.& alex.in.d.l.cum ad præsens.

CIRCA quas tamen spõsiones oportet inspici causas super quibus interponunt etiam formam in admittendo simpliciter similes conuentiones argumento eorum, quæ habentur in.l.iij.ff. de alea. lus. & in.l. Si rem.§.si quis.ff. de

5 pref.uer. † quia sicut in ludo prohibito sponsiones non ualent, ita est dicendum similiter de alijs cõuentionibus: quando suscipiunt aliquid non honestum ut statim declarabitur: facit ad hoc quod ponit Odofredus in titu.de libellis in ultima parte relatus à Paride de put. in suo tractatu de ludo, ut si aliqui dicunt, cum aliquid negatur, ponamus pignus, quòd ita est: ut ego dico., & sic ponunt di-

6 cit ipse, quòd sæpius damnatur, quia † Senatus prohibet pecuniam ludere, & sponsionem facere in huiusmodi pignore, nisi quando fit causa uirtutis ostendendæ.l.ij.ff. de aleæ lus.& aleat.& l.ij.quarum re. act. non datur, & per consequens quando causa uescendi ponuntur ista pignora, & quòd unus cõmedet plusquam alius, non ualet.c.a crapula de uit.& honest.idem, & in similibus sponsionibus, quæ sunt contra debitum honestatis, quod dic, ut in

7 d.§.si quis ubi tex.not.& ibi Saly.† quod causa sponsionis fuerit inhonesta, sponsio non ualet, & per consequens cõpetit repetitio, quod datur in illo tamen exemplo, si princeps moritur etiam in tali tempore, ut in alio simili, uel si perdet terram talem, ut refert præfatus, solemnis Doct.Paulus uoluit consulere, quia uidetur ista sapere in-

8 honestatem, sicut ludus Taxillorum † pro quo facit quia expectare casum aduersum liberi hominis est inciuile, & turpe.l.inter stipulantem.§.sacram.ff. de uerbo. oblig. & per consequens spõsio, & stipulatio in aduentu tali concepta.non ualet.l.generaliter.ff.eo. titu.cum.l.sequenti, &

quod not.in.c. secundo de concess.præb. & ut in simili dicit tex.in.l.fi.C.de pact.istæ conuentiones possunt dici plenæ strictissimi euentus, & periculosi propter insidias, quæ reperiri possunt uitæ eius, in cujus morte talis cōditio uerificatur.quid.n.si quis ita cōciperet spōsionē si isto anno Titiū non occideris promittis decē, & è cōtra si cōtingat,
9 ipse eadē decē promittat † quis nō dicet tales spōsiones, & ludos turpes & conuentiones nō ualere? per.d.l.Generaliter.&.d.§.si quis superius alleg.&.l. ex eo.C. de inutilibus stip.in fi.idē si dicit si nō adulteraueris tali die cum uxore
10 Titij † posset enim quis inuitari spe lucri ad delinquendū.l.cōuenire.ff.de pact.dot. & sic non ualent per not. in.d.l. generaliter, & ibi Bart. & in.l.si plagij, eo.titu. & in.l.pen. ff.de condi.ob.tur.causam, & in.l. iurisgentium.§.ob maleficiū, & in.l.si unus.§.illud.ff.de pact.&.d.l.ex eo, & hoc siue concipiatur tale, quid in persona alterius, ex spōdentibus, siue ex persona alterius.s. tertij, uel etiam incerti, ut infra dicetur, quia in utroque est per ratio.l. a titio de uerbo. oblig.l.illud.ff. ad.l.aqui. & semper quis potest
11 inuitari ad malum † & semper spectatur tristis euentus hominis ut si non occideris, uel occiderit talis talem, uel talis occidatur, quicquid sentiat gl.in.d.l. si plagij in exemplo. si Titius fecit plagium, circa hoc est aduertendum, quia Barto.ibi dicit, quòd huiusmodi conceptio potest esse bona. quia Titius est meus coniunctus, uel amicus, & non faciet, ne ego incidam in penam, nec isto casu est cōtra bonos mores, secus autem si est consanguineus stipulatoris, quia posset inuitari ad malum.l.conuenire.&.l.hæres meus.§.fi. de condi.& demon. facit, quod not.Bar.in.l.
12 si reo.§. fi.ff. de fideiuss.† ubi dicit qnod si consortes inuicem faciunt pactum, ut est in Tuscia, quod uno condemnato pro Maleficio omnes contribuunt, quod non ualet prædicta ratione, ne quis incitetur, ad delinquendū idē tenet Iaco.de Aret.Saliet. & Cynus.in.d.l.ex eo. de inutili stip. & cum opinion.Bart. transit Imo. & Cuma. & Paul. de Cast.quod ultra dixit, quòd quando ille Titius est penitus extraneus promissori, & stipulatori, quod bene ua-

let stipulatio sicut sub quauis alia conditione, quod non placet per rationem Iacob. de arena, quia licet sit penitus extraneus, potest induci, & solicitari per stipulatorem ad illud committendum prout dixit Imo. in d. l. si plagij posset pacisci stipulator de quota lucri cum Titio, uel aliquid
13 aliud ei permittere, ut illud delictum committat † Item quia est occurrendum malitijs hominum. c. quanto de di uor. l. in fundo. de rei uendi. & sic positis hij uidetur cōcludendum, quod non sit facienda differentia sit amicus, uel non stipulatoris uel promissoris, uel penitus extraneus,
14 cum sit ob turpem, uel in ciuilem causam, † ex qua posset ex altera parte dari occasio delicti, quid autem si ita concipiatur sponsio si Thurcus isto anno morietur uel oc
15 cidatur dic quod sic, & bene ualet, † quia non est in ciuile expectare mortem inimici fidei, & procedit dictum Sali. in d. l. ex eo, quod refert. D. Alexan. in d. l. si plagij, quod si delictum committendum continet in se bonum publicū, ut si apponatur mors illius, qui nocumentum facit patriæ, ualet stipulatio, seu sponsio, sicut sub aliqua non honesta
16 conditione † quid autem si concipiatur si alter nostrum non conualuerit, dic quod ualet, quia ex quo contrahentes sibi ipsis hoc desiderant non est iudicanda inciuilis, quo ad eos argumento, ad ea. l. fin. C. de pact. de qua conceptione uide text. in. l. periculi pretium. ff. de naut. fœn. quid autem si fiet hoc modo, si talis non uenerit hoc anno. tex. est in. l. si quis ita stipulatus decem, & in. l. ita stipulatus. §. sed & si ff. de uerb. oblig. idem in illa si Imperator hoc anno uenerit, uel non uenerit in Italiā. l. hoc iure eo.
17 titu † Idem si hoc anno coronabitur. l. si quis titius eod. ti. & l. ita stipulatus eo tit. de uerb. oblig. idem si ceperit uel non, talem terram arg. l. stipulationes non diuiduntur. §. si quis ita eo. tit. & l. a Titio idem si uxorem ducat uel ne. d. l. à Titio de uerb. obliga. cum alijs similibus exemplis, quæ non reperiuntur prohibita, nec sunt in se turpia, ut si Regina peperit filium masculum uel fœminam aduerte tamen quia in hoc ultimo exemplo, Odofredus in loco supra allegato, & Azo. in summa quos refert paris in. d.

18 tract.ludo.† tenet, quòd quando fit sponsio, uel pignoratio sub aliquo euentu, incerto licet honesto, non ualet ut si tibi nascetur filius masculus dabis decem mihi, & si
19 fœmina dabo tibi: tamen uidetur, quod ualeat † quia omnis causa non inhonesta etiam extranea iustificat stipulationē in.d.l. a Titio sicut ualet promissio si Nauis ueniet, argumento eius quod dicimus de emptione iactus piscatoris.l.si iactum retis, de act.empt. & uend. ut ipse refert D.Marianus Soc.in.c.inter dilectos de excessi. prælat.tenet
20 quod ualet sponsio si Imperator ueniet in Italiam, † & si tali die pluet, uel tali die nauis redibit per titu. de uerbo. obliga.& facit secūdum eum.l.scrupulosam.l.fi.de contrahen.stip.& eo.§.post mortem idem in quæstione si pluet allegat Pau.in.l.si quis cum debitore.ff.de iur.iur.in exemplo, quod pluet die sequenti, licet in lectura mea Paduana, hoc Paulus non dicat, & licet Paulus in hac quæstione non cōsuluerit, quia uidebatur sibi quidam aleæ usus propter dictum Rofre. tamen dicit præfatus Doct. quòd.l. quibus. ff.de Aleæ lusu: per quam mouetur Rofre. hoc non probat
21 sed uoluit ibi iuris consultus † quòd in casibus in quibus non licet ludere, non liceat facere sponsionem, non autē quòd uoluerit ibi prohibere pacta sub conditione casuali, uel mixta, licet dictę conuentiones uideantur sapere plus quam oportet & sit quid superstitiosum. Aduerte, quia cum hodie mercatores sint in consuetudine, quasi per totum mundum faciendi istas sponsiones cum inter eos fieri posse non sit dubitandum, sub quauis conditione non
22 intelligo de turpi uel inhonesta † nec in istis sponsionibus est multum curandum de apicibus iuris argumento eorū quæ notantur, in.l.si fideiussor.§.quidam.ff. mand.& quæ ibi dicit Bart.& in.l.quintus mutius.eo.ti.sed solum admittentur illæ sponsiones, quæ nō sapiunt inhonestatem ma-
23 xime † quia magis solatij causa, quam lucri cōcipiuntur: Præterea cum similes sponsiones non reperiantur prohibitæ, & consuetudo inter ipsos mercatores eas approbet, non uidetur locus repetitioni, si soluantur in foro iudiciali, uel in foro animæ, attenta not.doct.Sancti Thomæ

de qua meminit Bal.in rubrica de cond.ob turp.causam: & Ioan.and.in.c. clericorum de uita, & honestate cle.in
24 nouella, † quòd ubi de consuetudine ludus est iustus licet alias de se sit illicitus non tenetur, quis ad restitutionem, hoc tamen limitat Io.Petrus in.l.1.C.de alea.non procedere in personis prohibitis, ut in autenti. interdicimus.C.de episc.& cle.sed idem credo in illis:si consuetudo ualeat cessante autem consuetudine,credo,quod bene fecerit Paul. de Cast.in eo quod noluit consulere ut dicunt Docto. qui a ex quo iste sponsiones fiunt per modum cuiusdam ludi
25 regulariter † omnis ludus, qui non fit causa uirtutis exercendę est prohibitus probatur in.l.ij.&.iij.ff.de alea,tales.n. sponsiones non debent ualere,ut in.d.l.iij.expresse habetur.& licet multis ex prędictis formis in stipulationibus reperiantur de iure approbatę, ut ex superioribus patet & qua si per totum titulum.ff.de uerb.oblig.tamen quando fiunt loco ludi nō credo,quòd facere liceat per.d.l. iij. ubi expresse tex.dicit:quod ubi pro uirtute certamen nō fit non liceat facere sponsiones,hoc etiam sentit glo.in.l. si rem.§.si quis sponsiones.ff.de praescri.uerb. in uerbo uictori,quae uult quod ita demum sponsio debet habere effectū si ludus sit licitus extra casum ludi si quis stipuletur ab alio decem sub aliqua ex prędictis formis non inhonestis ualebit,& sufficiet conditio pro causa,ut dicunt doct. in locis superius allegat.

POSITO, quod consuetudo approbet inter ipsos mercatores istas sponsiones, est dubitatio an in eis apponatur causa de praeterito quantuncunque turpis nihilominus ualeat uerbi gratia,si ponatur quod talis, interfecit regem, uel Ducem talem:&c.not.Salyc.in.d.l.ex eo.C.de inutil. stipu. tenet quod ualeat,etiā in delicto de praeterito,soluat glo. in.d.l.si plagij pro quo dicit Alex.facere quaestum Pauli in l.à titio superius allegata, per.l.cum ad praesens.ff.si cert. pet.& quod ibi not.Bar. quia stipulatio facta sub conditione etiam impropria,de praesenti uel praeterito ualet non
26 adiecta alia causa: facit † quia licet tales conditiones non suspendant actus.l.conditio in praeteritū de uerbo.oblig.

tamen benefaciũt, ut statim ualet dispositio, uel perimat. insti. de uerb. obli. §. conditiones: secus tamen tenet Alex. in exemplo si talis mortuus fuit, quia non potest negari, quin contineat turpem causam, quæ ratio sola sufficit ad inualidandam stipulationem. d. l. ex eo. in. fin. &. l. generaliter sæpius allegata: aduerte circa hoc quia potest dici, quando sic spondentes sunt tales personæ, & in tali loco, quòd non sit uerisimile posse illud fieri facere, sub cuius conditione spondent, quòd tunc ualeat, quia cessat ratio Doct. & non potest dici dare occasionem delinquendi, etiam si uidetur tunc apposita illa conditio, tamen quicquid est contingibile, &c. n c potest dici: quòd spectatur tristis aduentus, qui iam fuit de præterito, nisi dicas, quod censetur interposita contra bonos mores, sed tunc dubitari, potest an sit talis stipulatio ipso iure nulla, uel ope exceptionis, cum hic non possit dari turpitudo, magis ex una parte, quàm ex alia ex quo est concepta, & apposita
27 in tertium, nec potest dari opera, ut illud sequatur †credo exceptionem competere tanquàm contra nudam conuentionē. l. ij. §. circa. ff. de doli excep. quia talis causa est reputanda non causa per nota. in. l. Iurisgentium. §. ob maleficium de pact. ff. si tamen fiat solutio habebit locum. l. penultima ff. de conditio. ob turpem causam, nec obstat. dict. l. si plagij, quia debet intelligi, quando aliqua turpitudo, est adimplenda per aliquem ex contrahētibus, ut in. d. l. generaliter, uel per tertium mandato, uel solicitudine, seu contemplatione alterius contra tertium, hic uero solum censetur turpitudo ratione expectationis euentus tristis, & causæ, ut habeatur pro non causa, & obstat exceptio per. d. l. ij. sed non competit repetitio. per d. l. penult. in fin. uel potest aliter dici, quod ex quo spondentes sciant istam causam haberi pro nō causa, & sic causam solutionis non subesse: quòd ualeat inter ipos ex causa donationis, & sic cessat repetitio, facit. l. qui fundum. §. seruus uers. quòd si scierit. ff. pro emp. in ratione ibi, quòd si sciuerit, & repetit quasi sciens soluat, &. l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. allegat. per. d. Soci. in rub. de cond. ind.

num.2 Bal.in.l.j.C.ne filius pro pat.& Car.flo.in.c.fi.de sol. & firmatur tunc talis solutio ex causa liberalitatis per ea quæ adducit Bart. in.d.§.circa quòd tene menti pro istis sponsionibus mercatorum in similibus casibus cōceptis, quia uterque est in causa talem cōditionem apponendo, & sic spondendo,& sic non erit locus repetitioni per.d.l. penultimam nec est contra ea quæ ibi,& in.d.l.generaliter,& in.d.l.si plagij.& in.§.ob maleficiū not.Bart.& doc. si recte aduertis. Immo in isto casu est dicendum sicut cōmuniter dicitur in illo, quādo ambæ partes sciunt causam non subesse; de illa autem conceptione, Si Dux Carolus ui cerit, quæ multum fuit practicata in morte Ducis Burgundiæ uide.d.l.cum ad præsens, &.d.l. conditio in præteritū & adde, quòd ex quo illa expectatio non potest esse damnosa alicui, quia est de præsenti, uel præterito forte tollerabitur conceptio sub prædicta conditione, quia non suspendit,
28 Tucius tamē nō est† ita facere sponsiones, ut sint contra bonos mores maxime ubi magna pecuniæ quantitas interponitur, uel quando sumus in casu, in quo spe futuræ sponsionis in mortem alicuius alter ex cōtrahentibus, & pasciscentibus potuit illum prius facere occidi, & sic alio ignorante posset formare spōsionem in eius mortem, uidelicet si talis tali die mortuus fuit, uel si talis mortuus est, quòd semel ut audio euenit de facto, adde tamē prędictis de illa conceptione si talis morietur, bon.tex.in l.quibus diebus.§.quidam Titio.ff.de condi. & demon. sed potest responderi, quòd ibi spectatio tristis aduentus non est causa legati, sed solum differtur eius præstatio, uel proprius, quòd ibi non cēsetur turpis, quia ita uoluit testator cuius uoluntas per.l.seruatur.l.in conditionibus.ff. de condi.& demon.l.pater Seuerinam.§.conditionum.ff. eo.tit. Bald.in.l.pen.& fi.C.de necessa.seruis hæredi insti.& in autenti.de nup. col.iiij. & in.l.prædia.& in.l.uoluntatis.C. de fidei.cō fit, quòd magis ibi dolebat mors matris quàm legatarij, & argumento eius, quòd not.in.l.fin.C.de pac.possumus dicere in istis sponsionibus, & idem in quibuscunque alijs contractibus, ut conditio non censeatur turpis, nec

habere tristem euentum, si cõsentiat ille in cuius mortẽ, talis conditio apponitur, quòd not. & tene menti pro istis sponsionibus, & ex prædictis potest summi conclusio
29 † quòd si conditio apponatur in incertam personam, siue certam, siue in alterum ex contrahentibus, ualet conuentio dummodo non sit conditio improbata, uel ludus per not. in. d. l. a Titio, & insti. de uerb. oblig. §. sub conditione, & in. l. si rem. §. si quis sponsionis. ff. de præscr. uerb. & in. l. ij. & iij. de alea. ff. & tenẽ menti illum. §. si quis pro luctantibus, & currentibus, &c. & adde prædictus, quod nõ solum habent locum inter ludentes inter se, ut si dicam te, uel plus te, uel uelocius curram, sed etiam inter inspicientes ipsos ludentes, & apponẽtes conditiones in eorũ
30 fortunam sicut fit in ludo pallæ, & pilæ, † & quando ludus in se est prohibitus non solum spõsio inter ipsos principaliter ludentes nõ ualet. ut in iuribus sæpe allegatis. sed etiam quæ fit inter inspicientes ludos facit tex. in. l. iij. de alea, qui generaliter loquitur. l. de pretio ff. de publica. l. j. §. & generaliter. ff. de legat. præst. & est eadem ratio. l. a titio. de uerb. obli. facit etiam quòd not. in. l. interdicimus C. de epi. & cler. de inspicientibus ludum qui per eque pu
31 niuntur ut ludentes, & adde, & tene menti, † quòd sicut inter ludentes in ludo prohibito competit repetitio eius, quòd datur, & promittitur in ludo, ut in dicto. §. si quis, et in. l. fi. ff. de alea. & in. l. j. c. eo. titu. ita etiam competit inter ipsos inspicientes ludum, & spõdentes in causa illius ludi, hoc probatur in. d. l. j. ubi tex. pariter loquitur in ludentibus, & spondentibus, & in ludum inspicientibus, & cum postea dicat, & si contrafactum fuerit nulla sequitur condemnatio, sed solutum reddatur, & competentibus actionibus repetatur ab ijs, quæ dederunt, & dari debet paupe ribus secundum Iason. in. l. singularia, nu. 15. ff. si cert. pet. &c. non solum debet intelligi de ipsis ludentibus inter se sed etiam de inspicientibus, qui etiam ludentes possunt dici suo modo, eo quòd sponsiones faciunt super fortunam ipsorũ principaliter ludentiũ alias frustra si in. d. l. fieret mentio de inspicientibus arg. l. si quando. d. l. primo, quia

per.l. interdicimus.C. de epi.& cler. prohibetur interesse ludis prohibitis, nec ob hoc, hisque supra diximus, circa ludos mercatorum, quia procedunt in ludis non prohibi-
32 tis, & ualent ille sponsiones † licet causa non sit aliqua inter scientes; secus, quando omnino prohibitus est ludus, quia tunc licet turpitudo sit, ex utraque parte, tamen in hoc casu ualet licet allegant turpitudinem, ut not.in.d.§. si quis sponsionis, & in.d.l.j.C. de alea. sed de his hactenus usque modo, ueniamus, ad materiā assecurationis in qua per ordinem plures quottidianas quæstiones, ponemus circa tamē prædictos ludos, quando est facta sponsio & alter nō uult adimplere, & de iudice assumpto in tali ludo, quales eius partes sint uide glo & ibi not.in.d.§.si quis, & tene menti, quod ibi in ultimo loco ponit Bar. quòd post-
33 quam ludentes sunt in ludo, licitum est ei, facere † quicquid possunt ut uincant, ego uidi de facto semel in festo sancti Ioānis Florentiæ, cum equi currerent ad brauium, Aurigæ Florentini Laurentij percusserunt cum Loris Mantuæ aurigam, qui preibat & superauit, & uicit, tamen in isto casu, quia factum fuit per dolum, non crederem licitum, sed de consuetudine aliter seruatur, & de alijs ad materiam facientibus, uide Bal.in rubri.de condi.ob turp.cau. C. & Bar.in.l.si filio.§. si in alea.ff.quarum re.act. non datur, adde prædictis, quòd quis potest stipulari pœnam ab amico, ne ludat, & ualebit.l.iurisgentium.§.prætor ait.ff. de pact.l.ex ea parte.§.mulier.ff.de uerbo.oblig.& ibi do. Franc.de are.post Imol.Iaso.& alios quo casu, si ipse nō ludat, sed faciat per alium ludi committitur fraus stante pacto prædicto secundum Far.de Neapo.in suo tract.in pen. col.per glo.in.d.§.ait prętor, in uersi.senatusconsul.& per ea quæ Bald.& Guiiel.ponit in auct.interdicimus.C.de episcopis & clericis. Quod nota, & tene menti.

SVMMARIVM.

1 In assecurationibus Maris cōsuetudo semper ē inspicieda.
2 Inter mercatores non iuris rigor, sed æquitas spectatur.

3 Consuetudo introducitur ab eo qui habet potestatem legis condendæ.
4 Villę, & oppida ciuitatũ subiecta non habet iurisdictioně.
5 Qui possunt statuere, possunt consuetudině introducere.
6 Allegans cõsuetudinem introductam illã probare debet.
7 Consuetudo nõ se extendit de uno loco ad alium locum.
8 Generalis consuetudo ubiq; est obseruanda.
9 Mercatores suscipientes in se periculum rerum per mare ferendarum: si res ipse in maris periclitantur: teně tur actione oneris aduersi.
10 Conductores mercium per mare, an teneantur de casu fortuito.
11 Falsa causa non uitiat stipulationem.
12 Promisio mercedis uidetur esse semper conditionalis.
13 Contractus assecurationis regulatur secundum naturam contractuum nominatorum.
14 Falsa adiectio uitiat contractum nominatum.
15 Legatum factum de aliquibus bonis existẽtibus in aliquo loco, si ibi res non reperiantur, legatum non ualet.
16 Falsa demonstratio an uitiat contractum assecurationis.
17 Mercatores regulariter solent esse prouidi.
18 Dictio quis uel qui est sui natura relatiua.
19 Promissor periculi non tenetur nisi merces in Naui delatæ sunt.
20 Falsa demonstratio per naturam, an in sponsionibus teneat, & promissorem obliget.
21 Vendens usufructum, quem habet in tali re: licet uenditor usumfruct. non habeat: an uenditor teneatur de euictione.
22 Mercator habens merces in Naui, & emit euentum periculi, si merces nõ possunt ex aliqua causa nauigari: an ad precium periculi agere posit.
23 Dominus mercium: an æquiparetur emptori.
24 Contractus assecurationis est contractus conditionalis.
25 Assecurationis contractus quibus uerbis concipiatur.
26 Nauis propter publicam utilitatem potest cõuerti ad publicum usum.

27 Intentio contrahentium ſemper eſt inſpicienda.

28 Equitas eſt obſeruanda ſemper inter mercatores.

29 Limitatio ad.l.in executione.§.fi.ff.de uerb.oblig.

30 Aſſecuratio ſimpliciter facta de prima ſemper nauigatio ne eſt intelligenda.

31 Promiſsio de aliquid aptando uel faciendo: intelligitur ſemper de prima uice tantum.

32 Vendens fructus uel roſas uiridarij intelligitur de primis.

33 Verba debent intelligi per prius,& non per poſterius.

34 Quantitas pręcij multum eſt attendenda in contractu aſſecurationis.

35 Si merces de una naui in aliam transferantur, & depe reant,an promiſſor teneatur de tali periculo.

36 Aſſecurator non tenetur de rebus deperditis in ſcapha na uis cauſa exhonerandæ mercis.

37 Nauis appellatione ſcapha non uenit.

38 In aſſecurationibus multum ſunt ponderanda uerba aſſe curationis.

39 Quæ in portu fiunt: perinde habetur ac ſi in ciuitate fa cta eſſent.

40 Qualiter fiat extimatio rerum ſeu mercium deperdita rum in caſu aduentus periculi: an tempore infortu nij,uel emptionis,uel ad tempus quo uendi poterant.

41 Quando merces certo loco ſunt dandæ: an ibi extima tio inſpici debet.

42 Contractus aſſecurationis eſt contractus conditionalis.

43 Extimatio quandoq; fit tẽpore contractæ obligationis.

44 Contractus ex conuentione cõtrahentiũ legem accipit.

45 L.ij.C.de reſcinden. uenditio. locum habet in contracti bus.Hincinde obligatorijs.

46 Extimatio ſemper refertur ad iuſtum precium.

47 Aſſecurator mercium aſſumit periculum in certo tem pore,ſi dominus merciũ nauigationem diſtulit in alio tempore non bono,& res pereant: an de iure tenea tur pro rebus deperditis.

48 Nauta,& Magiſter nauis excuſatur a caſu ſubmerſionis, quando non eſt in culpa.

70 Vir nobilis bonæ conditionis,& famæ detentus in carceribus: si aufugit non est uerisimile ex fuga delictum commisisse.
71 Qualitas personarum facit exstimari casum ab alijs commissum,quod aliter non extimaretur.
72 Casus insolitus dicitur quando raro contingit.
73 Vsus loquendi plurimum est attendendus.
74 Suscipiens in se periculum casus fortuiti: an intelligatur de casibus fortuitis insolitis.
Renuntiatio de casibus fortuitis: an intelligatur de insolito,uel communiter contingenti.
76 In susceptione casus fortuiti: an intelligatur de inconsuetis,& insolitis.
77 Inter casus fortuitos, an niues insolitæ numerentur
78 Natura producit omnes res suo debito tempore.
79 Casus fortuitus contigit duobus modis.
80 Niues immoderatæ,solent communiter corrumpere furmenta.
81 Appellatione casuum fortuitorum intelligitur de solitis, & non de inconsuetis.
82 In susceptione generali casus fortuiti: an includantur ribaldariæ patroni.
83 Casus qui de raro contingunt non includuntur inter casus fortuitos.

TERTIA PARS.

1 TILIS admodum erit intelligere materiam assecurationum, quod cũ regulariter fiant circa res, quæ differuntur per mare † an semper erit inspicienda consuetudo , sicut de consuetudine maris dicitur obseruanda , ut consuetudo ciuitatis in autenti. de usu.naut .§.fina. columna.9.& in.l.de præcatio.ff.ad.l.Rodiam.de Iac.Bald.in consi.58.nume.2. in secundo uolu.& in.c.j.§.quia qui feud.dare pos.ubi dicit , quòd

consuetudo habet uim decreti.nisi sit reprobata, & contra iura,ut Odof.in.l.prima.C.de errog.milit. anno. nu.2. &.l.neminem de decur.lib.2.& cum fient istæ assecurationes inter mercatores non est tantum in eis curandum de subtilitate iuris quantum de bona equitate inter eos. seruāda iuxta no.per Bal.cōsi.400.nu.10.&.382. nu.17.in.5. uol. & in.l. si fideiussor.§. quendam, & in.l. quintus mutius.§.cum mandauero.ff.mand. & per Bar.ibi. unum Tamen non omitto,quòd ut dicatur consuetudo inter ipsos
3 mercatores. oportet † quòd sit introducta ab habentibus potestatem statuendi circa illud de quo est consuetudo aliter non dicitur consuetudo,oportet quidem , quòd sit introducta ab eo, qui habet potestatem condendi legem iuxta not.per Bal.in cōsi.338.nu.3.in.4.uol ubi localia statuta , & consuetudines sunt in potestate principum.& in.l. de quibus.ff.de leg.& ibi per Bar. & alios,& Franc. de Are-
4 tio.in.l.testamenti.ff.de testa. †.ubi dicit, quòd ex quo,uillæ,& oppida ciuitatum subiecta nō habent iurisditionem secundum Barto.in.l.j. in primo, de damno infecto.ff.non possunt statuere, uel inducere consuetudinem secundum Baldum in consi.292.nu.1.2.uol.Ista.n. equiperantur de iure.Id.quòd potest fieri per statutum,possit etiam per cō-
5 suetudinem,ut in.d.l.de quibus not. † & qui possunt statuere posint consuetudinem introducere ita Ias.ibi.nu.75.& 84.Item oportet, quòd fiat animo inducendi consuetudinem secundum Doct. alias licet per mille annos aliquid fiat,& obseruetur non propterea dicetur consuetudo introducta,pro quo, Alex.in.l.j.ff.ad.l.fal.allegat. not. in.l.ij. §.fin.de supel.lega. ex quo infertur , quòd si mercatores, qui assecurationem faciunt, dicant aliquid esse de consue-
6 tudine,† eorum oportet,quòd probent esse introductam a curia mercatorum,quando habent potestatē statuendi, circa ea, quæ ad ipsos mercatores spectant, sicut est in aliquibus ciuitatibus,de quo uide not.in.l.ij.ff.de consti.princip.& per Bal.in suo tract.constituti,& quid si talis consue-
7 tudo , est in loco ubi assecurationes faciunt † & si alibi sit non ideo extendēda est de loco ad locū , secundum gl.in

d.l.ij.neque extenditur, regulariter de casu, ad casum.l.3. §.si quis hoc.ff.de in.actuq; priu.& per Inno. in.c.delicto de offi.Archi.Bal.in.d.l.de quibus Bar.in.d.§.si quis.Bal.in.c. j.de feud.cogni.Areti.in.l.continuus,de uerb.oblig.§.si ab eo,nisi esset aliqua consuetudo, quæ in pluribus locis ser-
8 uatur † quia tanquam generalis consuetudo, est obseruan 11
da ad hoc secundum Bal.in.c. primo de no.for. fidelit.per quem tex.ibi dicit,quòd illud, quòd fit in pluribus curijs: idem Bald in consi.129.nu.1.2.uolu.ubi inspicitur generalis consuetudo, fœneratoris ciuitatis, quòd not.quia cum consuetudo, sit stricti iuris non facile extenditur, seruabitur igitur consuetudo, ut dixi circa istas assecurationes, de quibus infra dicetur.sicut seruatur in multis alijs casibus not.in.l.ij.de aqua plu.arc.& in titu.de pact. constan. & ibi Bal.in uer.sicut,& in.l.certa.c.loca.& in.l.Domini.c. de Agri.& cen.& in.l.si prius de aqua plu.l. semper, in stipulationibus de reg.iur.& in.l.quòd si nolit.§.assidua, de edili.edict.& in.l.si iactum iuncta glo.de act.empt.cum similibus,& ideo non incaute Bar.in.l.impensa,de impens. in re.Do.consuluit fieri positionem de consuetudine,quando aliquid obseruatur de consuetudine.Item præmitte ea
9 quæ dicit Paul.de ca.in.l.in naui.sauphili.ff.de loca: † quòd isti mercatores, qui suscipiũt in se periculum rerum, quæ portantur per mare, & recipiunt certã mercedem pro centenario & promittunt emendare in casu in quo perdantur tempestate maris, uel certis alijs casibus si dictæ res perdantur, tenentur actione oneris, aduersi eo quod suscipiunt in se periculum, huius oneris, & cõcurrunt ea quæ necessaria sunt ad talem actionem, ut ibi latius per eum,& hoc quando non interuenit stipulatio, alias tenetur ex stipulatione,& quis contractus sit iste uide Bal.con sil.453.nume.ij. iij. uolum. Item An isti tales tenentur de
10 casu fortuito interueniente sine culpa sua, ratio est † quia ex quo conducunt merces ad uehendum per mare non possunt in illis culpam committere, & ideo non potest dici, quod obligentur ad periculum obueniens sua culpa, quæ nota bene, pro alijs, infra dicendis, sed pone,

quòd stipulator dixit, se habere in naui merces mille aureorum, cũ in rei ueritate. nihil haberet uel minus a promissore, qui simpliciter sumpsit in se, hoc onus ducat mille certa mercede pro centenario cõstituta de prędicta illa naui an teneatur ad dictos mille, & uidebatur quòd sic:
11 † quia in contractibus stricti iuris, falsa causa non uiciat obligationem. l. si diuortio. ff. de uerbo. oblig. & ibi Iaso. & quòd not. in. l. si seruus. §. qui quinq;. ff. de leg. primo facit etiam. l. hæredes eius. §. fi. ff. fami. hercis. ubi. Eadem est dispositio rei inuente, uel non inuentæ in hæreditate, item pate hoc ratione, quia clarum est, ut infra patebit, quod promissor potest petere mercedem conuentam pro periculo, licet in naui propria non potuerit dici esse periculum susceptum, in qua mille res stipulatorib. fuerint arg. l. decem de uerbo. oblig. ff. de hære. & act. uendit. l. cum hæ-
12 reditatem, & l. sequẽti cum similibus † & promissio mercedis uidetur esse semper conditionalis scilicet: si extiterit in re uera, quo casu uerificari potest, euentus periculi, Item facit quòd habetur in. l. si quis cum fundum. ff. de act. empt. ubi tenet uenditio licet in fundo nullum dolium ex uenditis reperiretur, tamẽ his non obstantibus, & alijs quæ breuitatis causa omitto, credo istum non teneri, si in tali naui deperdita non erant merces stipulatoris, ratio, quia iste contractus assecurationis, ut supra in principio dixi est contractus innominatus, & ita eum nominãt docto. in locis ibi per me allegatis Bal. in. l. si periculi pretiũ. ff. de naut. fœne. & in. l. cunctos populos. C. de summa trini. tat. & fid. in. q. an usurę sint prohibite in fine, & Pet. Cor. in l. si pascenda pecora. C. de pact. & hoc siue cum dicimus facio, ut des, attenta persona promissoris, qui suscepit periculum siue do: ut facias attenta persona stipulatoris iuxta nota. per Bart. in. d. l. naturalis. §. sed si facio istum tamen cõtractũ existimo potius do, ut facias propterea, quia Dominus mertiã consueuit assecuratione procurare, & promittere pretium periculi uolenti assecurare, & principaliter fit sui gratia licet Doct. exemplificent sic facio, ut des, scilicet suscipio periculum, ut des pecuniam, tamen
utrumque

utrumque directe, diuerso respectu, ut in.d.§.not. igitur
13 † si dicamus, quid sit contractus innominatus dic, quòd de bet regulari secũdum naturã contractuũ innominatorũ, quibus assimilantur per not. in iuribus superius in.ij. col. allegat, assimilatur autẽ emptioni, ut ibi dixi ratione pretij, quod datur, quia, qui assecurationem facit propter pretium, dicitur emere euentum periculi facit, quod dicit glo.in.l.periculi.ff.de naut.fœno. & ratione existimationis mercium. quæ fit regulariter in assecuratione, iuxta nota. per Bart.in.l.si Gratuitam.ff.de præscript.uerb.& alibi in.l.j.ff.de extim.act.& in.l.si.ut certo.§. nunc uiden
14 dum.ff.commoda.& per consequens† sicut falsa adiectio uitiat contractum nominatum ut est.tex.not.frequenter nominatus in.l.si quis fundum.ff.de cond.& demon. & in l.si seruus, legatus.§.qui quinque supra allegata. Ita etiam uidetur, quòd uitiat istum contractum assecurationis, si ue dicamus nominatum emptionis & uẽditionis.l.j. &.l. sequenti, cum similibus.ff.de hære.act.uendi. cum quo dominus non habuerit merces in naui, quas ibi dixit, habere merito in præiuditium promissoris assecurantis non debet ualere argumento.d.l. si quis fundum, &.l. cum hæreditatẽ cum sequenti superius, allegata, præsertim etiã, quia uidetur peccare in re substantiali contractus, facit, quòd not.in.l.domum, & in.l.sequenti.ff.de act. empt.& in.l.j.&.ij.& in.d.l.j.cum hæreditatẽ, &.l.quòd si nulla.ff. de act.& hæredi.uend.& uidetur deficere consensus, quia suscipiens periculum ignorabat ibi nõ esse merces, ut in d.l.domum.§. si autem & uidetur tacite inter ipsos contrahentes fieri derogatoriam sponsionem si ibi merces non essent, facit, quòd dicit Bart. in.l.j.§. si stipulanti in.ij. col.ff.de uerb.oblig.l.Imperator.ff.de postulan.in fin.alias diceretur assecurare corpus, quòd non erat, contra.d.l.j. &.l.si seruus.§.qui quinque.ff.de leg.j.&.l.j.§.pe.ff.de dot.
15 preleg. † ubi si lego aliquid, quòd est in aliquo loco, & ibi non reperiatur non ualet legatum, quasi legaret corpus, quòd non est in rerũ natura, & daretur priuatio sine habitu contra.l.decem de uerb.oblig.&.c.ad dissoluendum,

de spon.impub. cum similibus confirmantur etiam prædicta manifesta ratione, quia sicut non ualet stipulatio rerum, quæ non sunt.l. si homo mortuus de uerb.oblig. ita etiam de extimatione illarum rerum debet ualere, quæ refertur ad tales res pro ut sunt, uel in tali naui fuerunt, cum extimatio in assecuratioue succedat illarum rerum loco.l.si iactum.ff.de act. empt. & sic est concludendum, quòd falsa, demonstratio, & assertio illius, qui dicit se habere merces, ualore Ducat.mille, quas in ueritate non habebat, uitiat, istum contractum assecurationis in odium sui, & fauorem assecuratoris, Ratio est, quia alias non erat contracturus iste, qui assecurationem promisit, ac periculi euentum in se pretio sumpsit, ad hoc, est tex.not. secundum Bald.ibi in reportatis antiquis.l.si ita stipulatus hanc
16 summam.ff.de nerb obl.† per quam.l. dicit falsam demonstrationem uitiare quando alias contrahentes non erant contracturi, sicut est in casu quęstionis nostræ, quòd tenementi, quia nullus sanæ mentis, susciperet periculum rei
17 quę non erat: † quanto magis mercatores, qui solent esse prouidi, & istam partem credo de iure ueriorem tam ex his, quæ dicta sunt in legatis de quibus ualet arg.ad contractum.d.l.si diuortio.de uerb.obli.l.seruum, filij.§.eum qui.d.leg.primo.l. pactum inter hæredem ff. de pact. Bar. in.l.si.c.communia prædio.& in.l.illud.C.de leg. Salyce.in. l.j.C.de.l. fus.can.Soci.consi.48.circa finem.primo uolu.& consi.73.in.ij.uolu.cum similibus, quam etiam alia pro ipsis contractibus adducta, fatendum, tamen est, quòd ille qui suscipit in se periculi euentum, promisit, pro ea parte tenebitur, pro qua merces in dicta naui reperiuntur fuisse tempore periculi per.d.§.cuicunque, alias non.eo. enim, quòd quis dicit assecuro merces, quas habes in tali naui præsupponere uidetur substantiam mercium per re-
18 latiuum, quis † uel qui, cuius natura, hæc est significare secundum gl.in.l.j.C.de sentent quæ.pro eo, quòd interest Doct.in.l.omnes popoli.ff.de iusti.& iur.dec.in.l. actus legitimi.nu.4.ff.de regu.iur. non obst. d.l. si diuortio pro alia parte adducta, quia ut ibi, & alibi, doct.dicunt, illam.l.pro

cedere dicitur:quãdo,fcicter a partibus fit talis cõtractus, quia tunc illa falsa demonstratio non uitiat sonc. in.l.demonstratio num.2.& nu.8.ff.de cond. & demonstr. ita ibi Bar.post glo.Rubr.in primo opposito in responsione ad.l. penul.§.si mulier,sol.mat.& Bal.in.l.fi.C.si ex fal.causa, et in.l.sed & si quis.§.item queritur.ff.si quis caut.ad.d.l.si cũ seruus.§. qui quinque resp.quòd potius non obstat, bene tamen probat, quòd susceptio periculi tenet pro ea parte,pro qua merces tempore periculi fuerunt in naui, nõ tamen in plus, uel quòd nullis mercibus existentibus in naui deperdita teneatur, qui assecuratiões promisit ad.l. hæredes.§.fi.ff fami.her.responde,quòd ibi est eadem ratio,ut quis teneatur de pecunia inuenta, uel non in hęre ditate,quia fuit relicta,ut quantitas de quo Bar.in.d.§. qui quinque,secus in casu assecurationis,quia non est par ratio,ut quis soluat æstimationem rei non deperditæ in ueritate, sicut, quãdo fuit deperdita iuxta superius dicta ad l.si cũ fundus.ff. de act.emp.resp quòd ibi tenet obligatio in odium temere assecurantis,illum tamen tex. no.ad se-

19 quentem quæstioné præsupposito iuxta prędicta †quòd promissor periculi nõ teneatur nisi quatenus merces in naui fuerint deperditæ, posset dubitari an teneatur restituere pretium quòd habuit a tanto pro centenario eo, quòd ibi in ueritate non fuerunt merces, ut premittitur, uel saltem teneatur rebus ibi existentibus sed non tot, ad illud plus,quòd recepit,& uidebitur per supradicta,quòd sic,quia eadem ratione,qua ipse non tenetur de periculo rebus non existentibus in naui, eo quòd non potuit proprie dici periculum, eadem ratione teneatur restituere pretium, quòd recepit ob causam illius periculi.ff.de condi. ob causam per totum: tamen contrarium est uerius: immo potest dici,quòd non solum non teneatur restitue re quando prius fuit id actum, immo quòd posfit illum denuo petere, & hoc manifesta ratione, quia licet emptio periculi non teneat in totum in præiuditium promissoris, per ea quæ dicta sunt in præcedenti.q. tamen in eius fauorem, & in præiuditium falsa asserentis bene te-

net per dictam legem si quis cum fundum iuncta glo. & per ea, quæ dicit gl. in l. rem. ff. de contrahen. emp. & Bal.
20 in d. l. falsa demonstratio, ubi not. concludit in illa q. an falsa demonstratio uitiet per d. l. si quis cum fundum, quòd licet res cui addicitur. illa falsa demonstratio non reperiatur in rerum natura. Nihilominus ille qui falsam demõstrauit tenetur, & quando falsa demonstratio inducat defectum rei substantialis, uide d. Iaso. in l. posthumus. §. fin. nu. 18. ff. de lib. & posth. confirmatur hoc alia ratione quia illa pecunia, quæ datur ratione periculi uidetur data, ob causam ut dixi, & ideo uocatur periculi pretium, quia tamen ista causa cessat facto domini mercium, eo quòd nullas res misit in dicta naui, Nihilhominus debet teneri, atque si in ueritate periculũ. n. potuerat ibi esse rebus existentibus per not. in l. in executione. §. fina. ff. de uerbo. oblig. facit etiam, quòd in simili not. glo. quòd in l. si quis sponsionis. ff. de præscri. uerb. de illo per quem stetit quo minus ludus fieret, uidetur hoc enim tacite agi, ut de illo periculi pretio teneatur licet merces non posuerit in naui. l. si oleum. ff. de dolo, facit. l. Iulianus. §. si uẽditor, & §. idẽ Iulianus. ff. de act. emp. & quòd not. per. d. l. diui, Pau. de Cast. prout refert Aret. in l. si quis. in §. differentia. ff. de ac.
21 pos. † quòd si uendo tibi usumfructum quem habeo in tali re, quòd si ego uenditor non habebam usumfructum, Nihilominus teneor de euictione, propterea, quòd decepi contrahentem asserendo me habere, quòd non habebam, adde etiam ad prædicta tex. in l. officij. §. j. ff. de con tra. emp. qui multum facit, Item, quòd non teneatur restituere, facit l. campanus in fine de oper. liber. & in l. si quis delegauit. ff. de nouat. & quòd not. in l. si quis. §. fina. ff. de casum. uidetur enim donare ille qui pretium periculi soluit, sciens se nullas merces in tali naui habuisse, super quibus assecurationem procurauit, ut Bal. in consi. 378. nume. 7. 5. uol. & consi. 183. nu. 1. 4. uolu. nec obstat si dicatur istud pretiũ est receptum sine causa eo quòd periculum nõ potest dici ubi merces non sunt per. d. l. decem. ff. de uerbo. obliga. & per consequens non debet tenere talis promis-

sio pretij neque solutio, ut notatur in.l.ij.§.circa.ff.de do li excep. quia hic licet cesset periculum nondum cessat causa promissionis, & stipulationis ipsius pretij, uidelicet assecurationis maxime inter scientem, & imputetur ei, qui mentitur, & decipit contrahentem, & quando licitũ sit contrahentes se inuicem decipere, uide Bal. consil.133. num.3.in.3.uolu.Ias.in.l.si quis in conscribendo, nu.4.C.de pact.nec obstat.l.cum hæreditate.C.de hęre.& act. uendi. ubi pretium condicitur, quando nõ tenet uenditio, quia
22 illud habet locum in fauorem eius, qui non decipit: † sed ponamus, quòd mercator habuit merces in naui, quando assecurationem procurauit emendo euentum periculi, quæ quidem merces aliqua de causa non potuerunt enauigari, tum quia publicatæ erant, uel aliter detentæ, tum etiam quia forte propter fortunam, nauis non potuit exire portum, an nihilominus, qui periculum illarum mercium in se assumpsit possit agere ad pretium periculi in se suscepit si tale pretium non suscepit, in primis ut fieri solet, uel si habuit an possit, illud repetere domimus mertium, & in hac.q. uidebatur distinguendum; quòd autem impedimentum peruenit propter casum fortuitum, ut quia nauis rumpitur, uel aliter non potest exire portum, & non possit agere ad pretium, & teneatur restituere si recepit argumento.l.maritus.ff. loca. secus autem si hoc peruenit ex uitio rei, ut puta, quia ille merces sunt publicatæ ob crimen domini, uel aliter de-
23 tentæ per not.in.l.Lucius Titius.ff.de euict. † æquiperatur enim dominus mercium emptori, ut dixit facit etiam lege si fundus. ff.loca ubi quando impedimentum peruenit uitio materiei remanet nihilominus obligatus, qui pretium per insulam fabricandam sumpsit, uel promisit, sic etiam uidetur in isto, qui pretium promisit, per euentum periculi, ut tenentur licet euentus periculi nõ possit existere uitio rei, quia non potest nauigari, ad idẽ facit.l.necessario., & ibi Salyce.&.l. id quod.ff. de peti. & commod.rei uend. ubi damnum rei uenditæ pertinet ad emptorem. Ita demum si est perfecta uẽditio potest hic

intelligi damnum, quòd non ſequatur illæ euentus periculi, ut ſic poſsit habere æſtimationem: ſed contra primum membrum facit.l.penul.C.de cond.ob cauſam, ubi ſi cauſa pro qua pecunia datur, non ſequatur ſine culpa, recipientis, ſed fortuito caſu non datur repetitio, & ad.l. maritus, poteſt dici, quòd ibi res pro qua pecunia dabatur, non fuit perfecta, hic uero dabatur ſolum ut aſſumeretur euentus periculi, ut quis promittere aſſecurationem, quòd factũ eſt eo ipſo, quòd ille ſuſcepit in ſe euentum periculi promittendo ſi eueniſſet caſus contrarius, ualorem mercium, & ſic in ſpe euentus tenet uenditio. l.nomine.&.l.ſi nomen ff.de hered.& act.uendi.&.l. ſi iactum, de cont.empt. uel aliter, ut per glo.in.d.l.penulti. quia hic erat cauſa, quæ ab accipiente non pendet, ſed licet euentus periculi, breuiter his ommisſis, in hac.q. ali-
24 ter eſt dicendum, & præmitto, ut alibi dixi, † quòd iſtæ contractus aſſecurationis, eſt contractus conditionalis, ut patet in.l. periculi, pretium ſępius allegata, concipitur enim contractus aſſecurationis hoc modo, ſi contingat in hac nauigatione res tuas ſiue merces deperdi ob tempeſtatem, uel latronum ac piratarum, ego promitto ualorem tuarum mertium, & hoc dummodo mi-
25 hi des † octo pro centenario, uel quicquid aliud, ut inter ipſos paciſcentes conuentum eſt, ſiue conſuetudo fert, unde ſi antę euentum conditionis factum eſt, quòd res nauigent, & cõſtat de euẽtu periculi proſpero, uel contrario non põt dici cõtractus perfectus, ut in.d.l. neceſſario.deper.& com.rei uendi. & per cõſequens impedimentũ ante conditionẽ exiſtentẽ perueniẽs nõ põt dici emptoris euẽtus periculi: imo potius ipſius uẽditoris qui pretiũ periculi recepit niſi impedimẽtũ proueniat ex facto ipſius emptoris per not.in.l.in executione.§.fi.ff.de uerb.obl.ut puta, quãdo nauis nõ nauigat cũ illis mercibus eò.quòd domi. mercium, qui emptor dicitur, hoc procurauit, uel cauſa fuit, perinde eſt iudicandum atque ſi extitiſſet conditio in fauorem aſſecurãtis in omnibus igitur alijs caſibus in quibus impediatur nauigatio, ut ſi ſit com

busta in portu uel destructa, uel Rex, uel Imperator eā
26 † assummat pro suis necessitatibus,& publicis iuxta no
ta.in.l.iubemus.C. de sac.san. ecclesi. & impediatur condi-
tio assecurationis quia tunc non posset imputari condi-
tionis defectus, magis uni parti q̃ alteri, nullus alteri tene
bitur tex. est not.in.l.si uenditor.ff.de hære.& act.uendi.
& sic pretium periculi non potest, peti, & solutū repete
retur quasi causa nō secuta, nec obstat.l.penult.superius,
allegata, quia non loquitur in contractu conditionali, cu
ius defectus facit contractum imperfectum per.d.l.neces
sario, nec quando non stetit per contrahentem.d.l si uen
ditor idem, quòd supra dixi quando impeditur nauiga-
tio, culpa emptoris, euentus periculi intelligendum est
quād culpa sine facto uenditoris illius euentus, qui asse
curator dicitur, euenit, ut puta, si erat dominus nauis,&
noluit ut nauigaret, uel aliter fuit in impedimēto tenebi
tur quidem ad pretiū assecurationis,& ad restitutionē fa
cit.l.si mulier.ff.de cond.cau.data,& probatur in.d.l.si uē
ditor à contrario sensu, sed an teneatur, hoc casu perin-
de atque si illa conditio deperditarum mercium extitis-
set,& uidebatur, quòd sic per.d.§.fi. contrarium, tamen
credo uerius, ratio est, quia illa cōditio deperditarū mer
cium non fuit apposita nisi causa euitandi damnum ad-
uersæ fortunæ,& non causa lucri, eo, quòd non plus erat
consecuturus in eius aduentu, quàm ipse habuit in merci
bus, nec est par ratio ex.l.fi.C.de codicil.alias operaretur
27 ultra intentionem contrahentium, † quæ intentio inspi
cienda est.l.in conuentionalibus de uerbo.obliga.l.fin.C.
quæ res pig.oblig.poss.Alex.in.l. etiam filios.§.licet in do
talibus.nu.5.ff.solu.mat.Bald.consi.417.nu.2.5.uolu.& ma- 28
28 xime, quia hoc dictat equitas † inter mercatores obser-
uanda, ut not in.l.si fideiussor.§.quædam tamen.ff. man.
dat,& in.l.lucius eo.tit.Bald.consi.34.nu.2.in.4. uol.Alex.
in.l.si seruum stichum.nu.4.ff.de uerbo.oblig.& dec.in.l.
si tibi pecuniam. ff.si cert.pet.nu.6. & ob hoc potest sum
mi notabilis limitatio ad.l.in executione.§.fi.ff.de uerbo.
obli.quòd tunc demum conditio in contractu habeatur

per impleta quando per factum alterius impeditur, nisi, quod eius implementum resultaret & fauorem impedientis, uel quando si resultaret. in eius odium fieret contra intentionem contrahentium, quòd not. quia si in contractu assecurationis ista euenirent conditio haberetur pro impleta, & res fuissent saluæ, & illæ impediens reportaret lucrum: si autem habeatur pro impleta, quo ad perditionem mertium, quæ nõ sunt deperditæ, dominus mertium, consequeretur illud lucrum de quo non cogitauit, satis est ei habere merces, quo ad ualorem, quæ fuit eius intentio, & non res, & æstimationem, ne locupletetur, cum a'terius iactura, & in regula locupletari, de reg. iur. ne actus agentium operetur ultra, eorum intentum, contra. l. obligationum substantia. ff. de act. & obliga. & l. non omnis, si cert. petat. Bald. in consi. 102. num. 5. in. 3. uolumi. Cor. consi. 251. l. b. 4. uol. & dæcius in. d. l. non omnis. nu. 1. eo. titu. licet alibi quãdoque extra, quod agitur nascatur obligatio. l. si his, qui in fi. ff. commodat. quia dictum fuit, quòd formæ assecurationis, solent esse, si merces deperdantur, in hoc uiaggio, siue in hac nauigatione, quæro, quid si simpliciter fiat assecuratio non facta aliter expressione, de nauigatione, sed solum assecuro merces,
30 quas deuehi feceris, in tali naui, † an intelligatur de quocunque uiaggio. An tantum de prima nauigatione, maxime si esset nauis quæ solet bis in anno petere, certum portum ut nostræ pisarum petunt uel Flandriæ, dic quòd intelligitur tantum de primo uiaggio seu nauigatione per text. in. l. fideicõmissa. §. si quis ita de leg. iij. per quem tex dicit not. Bald. in. l. licet. c. loca. in. iiij. q. quòd il-
31 le qui promittit aliquid reaptare intelligitur † pro prima uice tantum, sed de ista. q. est expressa decisio in. l. dotem. ff. de iure. Doct. ubi dicit Ange. ibi esse tex. quòd qui promisit, uel fecit securitatẽ bannito intelligitur de prima uice tantum Iaso. in. l. diuortio. §. quod in anno. num. 25. ff. solu. mat. Alexand. in. d. l. §. ob donationes. nu. 7. & idẽ Ias. in. l. duobus. §. si ei qui ff. de iur. iur. nu. x. Alex. in cons. 164. uolu. ita in proposito, qui assecurat merces alterius,

intelligitur de prima nauigatione, nisi aliud exprimatur, facit.l.boues.§.hoc sermone, de uerbo. signi.&.l. qui bis, de uerbo.oblig.& arg.l.eum qui Calen.eo.tit.cum ma
32 teria, faciat ad prædicta †quæ ponit Bal.in.d.l.diuortio.§. quod in anno.ff sol.mat.post Cin. & Iac.de are.in.q.illius, qui uendit uuas uel rosas uiridarij, qui solent, fructare bis in anno, quod non debet habere, nisi primum fructum, adde not.in.l.qui libertis.§.hæc uerba.ff. de uulga.& pup.
33 † qualiter autem in dubio uerba debent intelligi dic per prius, & non per posterius, hoc est de primo, actu, & nõ de secũdo ad idẽ Bar.in.l.j.ff.ad.l.iul.maie. & dicit ꝙ sicut petit pecunias eundi. & redeundi, & est indeterminate concessa, intelligitur de prima uice tantum, per.d.§. hoc sermone, & tene mẽtẽ illam distinctionem, Barto.de qua ibi, quia multum prodest. in istis securitatibus, quando fiunt determinate apposita ad stipulationem determinatam, & quando est permissa indeterminata, & postulata ac determinata, & ẽ contra, itẽ quando stipulatio indeterminata, & permissa eodẽ modo, ut in.q. nostra. Item adde ea quæ recitat Abb.in.c.fin.de tre.& pace.d. Alex.& Rom.ad dictum Bald.& Cyn. & Iaco. de are.in.q. de uuis, & rosis, nisi quantitas pretij esset æquiualens, pro omnibus uicibus. quia multum facit ad istam. q. quia si solitum est, assecurare à otto per cento, & quis indeterminate promittat, à 16 pro cento uidetur consentire pro alia secunda nauigatione habita consideratione pro tali securitate præstanda ad quantitatem pretij, hoc multum iuuat
34 in istis similibus †attendere, qualitatem pretij assecurationis, & personæ assecurantis, & Domini mercium per not.per Bar.in.l.cum quidam.ff.de ann.leg.in.q.de pietantia relicta indeterminatæ fratribus minoribus, in festo sancti Francisci, adde ad prędicta not.per Alex.in.l.grege. ff.de fideiuss.in report.& in.d.§.hoc sermone adde ad prędicta, quæ ponit Bart.in.l.triticum.ff.de uerb.obli.& Alex. in.l.qui bis eo.ti.de stipulatione, quando interponitur bis,
35 & non constat an super eadem an diuersa spetie † quid autem si in una, & eadem nauigatione merces, transfe-

rantur de una nauigatione aliam, si nouissimæ deperdantur cum mercibus an teneatur promissor de tali aduentu periculi, & in tali.q est inspicienda forma assecurationis.l.j.§.si conueniatur.ff.deposit.& in reg.contractus de reg.iur.si autem fiat de mercibus, quæ sunt in tali naui, & tunc est distinguendum per.l.fin.§. si eà conditione. ff.ad l.Rodiam de iact. si autem utraque nauis fuit deperdita, & tunc tenetur uenditor periculi ad estimationem, quando sine dolo, malo, & culpa factum fuit, ut utraque nauis non perijt, sed solū illa in qua nouissime res positæ sunt, & tunc uenditor periculi non tenetur, eo quod mētionem non fecit de dicta naui, & in d.§. si eà cōditione, ratio est quia non est par ratio assecurationis, quādo merces deuehuntur in una naui, & quādo in altera, Immo solet id principaliter considerari inter ipsos assecurantes
36 facit.l.Item quær.tur.ff.locat.§.j.etiam.ij. †sed nunc quæro quid si fiat exoneratio in scassa: in introitu alicuius portus uel forte in mari, an si pereant dictæ merces in scassa prædicta, teneatur suscipiens periculum, & uidebatur dicendum, quòd non ex quo de scapha in contractu assecurationis non fuit habita mentio aliqua arg.l. quicquid de uerb.oblig.maxime quia appellatione nauis non uenit scapha.l.si.ff.de fund.instr. immo uidetur dicendum sicut in q prędicta, quando nouissima nauis fuit deperdita prima remanētc ex quo scapha reputatur alia nauicula de per se nil coniunctum habens eum naui.l.scapham.
37 ff.de euict.& ideo casus contingens in naui †non extenditur ad scapham secundum Bald. in.l.cum proponas.C. de naut.fœno.ubi dicit, quòd confiscata naui non uenit scaffa, uide Soci.in.l.j.C.de sent.quę pro eo, quòd interest.nu.122.Bar.in.l.fi.ff.de fun. instr.& l.imperiū,in.5.gradu meri Imperij.ff.de iur.om.iud.breuiter in hac.q.pōt dici. quòd quādo merces fuerunt trāslatæ in scaphā causa nauis exonerandæ, & tunc iactura, & casus contingens in scapha debet perinde iudicari atque si contingisset in ipsa naui.l.nauis primo responso.ff. ad.l. Rod. secus autem quando alia de causa ob nauis necessitatē, hoc fiat per iura supe

rius allegata, quia alia est nauis, & alia est scapha.d.l. scapham,& uide quę habentur in.l. item quæritur.§.j.&.ij. ff.loca. sed tunc iux. prędicta remanet pulchra dubitatio, Ponamus, quòd nauis applicat ad portum secura, adeo, quòd non potest iam esse periculum nauis, tamen dum merces exonerantur deperditur nauicula, seu scapha, cũ dictis mercibus an sit locus assecurationi prædictæ, & in
38 hoc multum sunt ponderanda† uerba assecurationis per l.in conuentionalibus de uerb.oblig. quia tunc, usque quo periculũ quis acceperit eo ipso, quòd applicuerit nauis salua dicitur cessare periculum, per not.in.l. prima.C. de naut.fœno. si autẽ eo usque in terra merces portentur,& tũc est aliud, quia eo ipso uidetur sentire de scapha, quia non solent aliter in Terram merces à naui deferri, nisi per medium scaphæ, uel nauiculæ. Si autem dicatur assecuro, quousque nauis, seu merces ueniant ad talem ciuita
39 tem,& intelligitur de portu ipsius ciuitatis,† quia quod est in portu ciuitatis, & quòd ibi fit uidetur factum in ciuitate, ut not.in l.insulæ.ff.de iudi.alleg.per Bal'd. in consi. 357.nu.1.5.nolu. sed aduertendum est, quòd tunc demum casus contingens in scapha reputatur fieri in naui, siue contingere quando aliter nauis non possit intrare portum ciuitatis, seu hostium, quia hac de causa facta exoneratione in scapha, perinde iudicatur, ut in naui per.l.nauis superius allegatã, alias diceretur esse in culpa, de tali exoneratione, facit, quòd not.in.l.itẽ quęritur.§.j.respõso.2.ff.loca.& ex hoc potest inferri ad.q. quam sæpius uidi de facto in ciuitate Pisarum, qui postquam nauis appulit in portum Liornæ, mecatores exonerãt nauem in scapha: si autem contingat, quòd ille merces, capiuntur in scapha, per aliquos ut nũc sæpius ibi fit per Genuenses de portu Venetiarum, uel per alios latrones, quòd nõ sit locus contributioni inter alios mercatores, quia illa exoneratio non fit immediate causa nauis, cum sit in portu securo, quo casu debet cessare contributio, cum non fiat hoc propter omnes, ut exigitur.l.j.ff.ad.l. rodi. de iact.& uidetur. de hoc casus in.l.ij.§. si nauis.ff.eo.tit. imputetur,

quidē mercatoribus, qui ſuas merces deuehi faciunt per ſcapham, ſiue barcam, quando quidem ſibi aliter prouidere poſſunt, per terram deferendo, uel agatur contra magiſtrum ſi ipſe ſine eorum uoluntate hoc fecit per.d. .j.&.ij.&.d.l. Item quæritur, & ita fieri iuſſ. in quibuſdam prætioſiſsimis rebus, & magni ualoris, quæ mihi cōmendatæ erant, ſi quidem Chriſtianiſsimo, & ditiſsimo Regi inuictiſsimo Portugaliæ ad cultum diuinum deſtinatæ, quas ut puppillam oculi cuſtodire tenebar, ob domi-
40 ni mei eccellentiam rerumque pretioſitatem † qualiter autem fiat exiſtimatio prędictarum mercium in caſu aduentus periculi an debeat haberi reſpectus ad tempus: infortunij, et naufragij, uel ad tempus emptionis, quando dominus eas emit, uel ad tempus, quo potuerant uendi ſi nauis ſaluæ ad portum fuerāt, & uidebatur, quòd ad tempus infortunij per.l.2..§.ſed in his.ff.ad.l.Ro.Item quia ut ſupra alias dixi iſte contractus aſſecurationis eſt conditionalis, & perconſequens debet inſpici tempus conditionis periculi not.in.l.quotiens in die de uerbo.oblig.&.l.ſi calendis de re iudica.breuiter puto dicendum, quòd aut
41 quis promittit ſalutem mercium in certo loco † ut puta vlisbonę, & tunc eius loci exiſtimatio inſpicienda eſt.l.fi. ff.de triti.cond.aut nō promiſit dare merces ſaluas in certo loco: ſed tantum extimatiōnem, uel ualorem mercium in caſu periculi ſcilicet ſi nauis periret, ut fieri ſolet etiam inſpici debet tempus obligationis, & ſic prout tunc ualebant, debet fieri extimatio.l.fundum Cornelianum.ff.de noua.cum cōcor.Ratio eſt, quia tunc extimatio debetur iure obligationis, & ſic uidetur permitti id quòd tunc ualebant, ut ibi declarat gl. Item ille qui procurat in aduentu periculi extimationem rerum ſuarum uidetur magis prouidere damnum ne patiatur in ammiſſione rerum non autem conſiderat lucrum, & per conſequens uenit illud in quo tunc damnum ſentire poteſt quando ſtipulatur, & non uenit lucrum, ad hoc facit bonus tex.in.l.ij.§. portio autem.ff.ad.l.Ro.de iac. non ob.l.2.§. ſed in his ſupra allegata, quia ibi extimatio debetur loco rei, ut pro-

batur, eadem.l.j.§.sed in hijs quia fit exoneratio collatio nis, si res iactæ apparuerint, & ideo non immerito consi deratur tempus iacti, & non quando emptæ, sed quando uendi possunt, nec obstat.d.l.quotiens, quia licet iste con
42 tractus † ut pluries dixi sit conditionalis habito respectu ad aduentum periculi, tamen nõ potest dici debitor rei, sub conditione uel modo, ut in.d.l.quotiens, sed semper dicitur debitor illius extimationis quam promittit quan do se obligat, quæ extimatio erat certa quando promittitur quanti res, est ut in.d.l. fundum Cornelianum iuncta glo.uel aliter potest distingui prout Bar.in.d.l.fundum, & in.d.l.quotiens, & prout not. in.l.uinum.ff si certum petatur: quod hic debetur extimatio iure obligationis, eo
43 quod principaliter ad eã se obligat † & sic inspicitur tem pus contractæ obligationis, super tali extimatione, quid autem si dominus merciũ extimauit merces suas in mille, & in rei ueritatem erant minoris ualoris, an aduenien te casu periculi, Promissor assecurationis teneatur ad prę dictam extimationem, & in hac.q.puto distinguendum, quia aut dixit, si res meæ peribunt, dabis mille, & in hoc
44 casu nulla est dubitatio † ex quo sic placuit contrahentibus, Regula contractus, de reg.iur. & in.l. contractus eo. titu.ff. et in.l.in conuentionalibus.ff. de uerbo. obliga.aut dixit existimationẽ suarum mercium, & subiunxit, quæ ualent mille, & in hoc casu, si reperitur deceptus ipse assecurans rescinditur prędicta extimatio per not.in.l.2.
45 C.Quę res, uẽdi. † quia ut ibi dicit, Bar.& Bal.& alij, æquitas illius l. se extendit ad contractus de quibus tunc hinc inde par debet nasci obligatio, & hoc secũdum naturalem æquitatem & est de mente glos.in.l. si quis cum aliter.§. fin.de uerbo.oblig.ibi dum dicit, quòd si pro parte sum sti pulatus rem quam minus emi, dimidia iusti pretij, & sic si Dominus mercium plus extimationis petat quàm ualeant suæ merces promissor se tuebitur exceptione doli, & d.l.si quis cum aliter.§.fin.ibi Bar.& communiter Doc. quòd not.quia quotidie euenit de facto, quòd quis dicit assecura mihi, si non erant tantæ extimationis, non tenea-

tur promissor ad tantum idem intellige de alijs extima-
tionibusaliarum reru ad prædicta, bene facit, quòd not.
in.l.fin.§.j.de l.ij.&.l.cum pater.§. pater qui filio:eo.titu.
46 †ubi uerbum extimatio semper refertur ad iustum pre-
tium licet simpliciter proferatur, & in.l.si fundum.§. si li
beratus.ff.de leg. primo. Præterea quæro, quid si Domi
nus mercium dixit se paratum ad nauigandum in certo
tempore, quòd non erat tanti periculi nauigationis, &
hac de causa assecurator facilius assecurationé promisit,
an si dominus mercium distulit nauigationem, & nõ in
47 bono tempore † sed forte in mense decembris, quo tem
pore solent tempestates nasci in mari, & nauigatur. Si na
uis cum mercibus pereat, an teneatur promissor pericu
li, ad hoc est dicendum, quòd non teneatur text. est in.l.
qui Romæ.§.calimacus.ff.de uerbo.oblig. per quem text.
dicit ibi Bald. notabiliter in reportatis antiquis, quòd ille
qui nõ nauigat tempore debito, si postea nauigat erit suo
periculo, quòd tenementi, quia quotidie accidit, & maxi
me per Magistris Nauium, & alijs nautis, qui quando deti
nentur in portu a mulierculis, uel dulcedine uini capati-
che de Vlisbona, quòd si sine causa expectant in portu, &
postea nauigant tempore ut plurimum periculoso, eorũ
erit pericula nauis, & tenebuntur mercatoribus, ad inter
esse actione locari per.l. item quæritur.§.j.ff.loca adde,
quòd not.in.l.fin.ad.l.Rod. de iact. & hoc manifesta ratio
48 ne †quia sicut nauta, & magister nauis excusatur à casu,
submersionis, & periculi, quando nõ fuit in culpa, ut no.
in d.iuribus, item quando est in culpa nauigando tempo
re indebito, teneatur per.d.§.callimacus, & per.d.§.j. fa-
cit quod not.glo.in regula imputari, de reg.iur.in.6.de il
lo qui sua culpa incidit in casum dicitur enim nauigatio,
certo tempore periculosa.l.ciuitas.C. de offic.præto. pro
uin.& in.d.l.item quæritur.§.j. supra alibi not. quid auté
si dominus mercium procurauit assecurationé omnium
mercium suarum, & tempore assecurationis habebat in
naui merces ducatorum duorum millium, postea autem
alias merces ualoris mille habuit, & immisit in dicta na

ui, an si contingat, quòd merces pereant, assecurator, qui ita indeterminate assecurauit ad ualorem trium millium teneatur, & uidebatur, quòd sic.l.fi.c.quæ res. pign. oblig.pos.ubi tex.est.not.quòd ista uerba, sub periculo re
49 rum mearum in contractu apposita refertur † tam ad res præsentes, quàm ad futuras sed contrariũ in præmissa.q. credo per rationem illius.l.fin.cum sit iustum uoluntates contrahentium, magis quàm uerba inspici, ut Bal.in consil.417.nu.3.in.5.uolu. concordantias uide ibi per glos. cum quo assecurator uideatur habere respectum ad illas merces, quas de præsenti habebat in naui, non debet teneri ad periculum aliarum mercium post habitarum, facit quòd not. in.l.si ita.& in.l. si plautius.ff.de aur.& arg.leg. & quòd per dicta iura dicit glo.in.d.l.fin.& Bar. in.d.l.fin. §.j.de leg.ij.nec obstat.d.l.fin. in contrarium, quia loquitur specialiter, propter modicum præiudicium, quòd est in pignore secus est ubi agitur de magno præiuditio, ut
50 hic, † quia assecurator, tenetur ad magnam extimationẽ, in aduentu periculi, & idẽ Bar.in.d.l.si ita per.l.si stipulatus.§.cũ stipulamur. &.l.si à colono.§.fi. v.obl & in.d.l. fin.C.quæ res.pign.oblig.pos.ista est communis conclusio Doct.quòd licet simpliciter dispositio concepta trahatur ad futura parum præiudicialia, ut in.d.l.fina. secus tamen ad maxime præiudicialia patet in.l.si mandauero.§. is cu
51 ius.ff.mand. in fin. † ubi publicatio bonorum non trahitur ad futura, uide Bald.in consi.337.num.3.uolu.primo.ubi sing.adde tamen ad prædicta, tex.not.in.l.cum ita.ff. de.l. ij.per quem tex.ista.q.securitatis de mercibus, quę erant in naui decidatur, quia nõ uidetur, securare merces, quæ postea in naui fuerunt per ignorantes, qui assecurationẽ promisit illatæ, Prædicta tamen intelige nisi, formæ assecurationis referatur, aliter ad merces in hoc uiaggio, siue nauigatione deuehi fecerit, & subsequenter, quæro si forma assecurationis fuerit concepta in casu naufragij, & submersionis cum autem nauis uellet intrare portum timore piratarum. qui ibi erant aufugit, & iterum redijt ad locum, quo aufugit, uel discesit, denuo cum ita nauiga

ret submersa est in uia, an teneatur assecurator de tali ad
uentu periculi, & uidetur, quòd nõ per ea, quę dicta sunt
52 in uersiculo, quia dictum fuit. vbi habetur † quòd assecura
tio simpliciter concepta refertur ad primam nauigatio-
nem sed in cõtrarium facit, quia nauigatio prima fuit inu
tilis, & per consequens non debet impedire effectum as-
securationis secũdę nauigationis, arg. eorum, quæ de actu
primo inutili dicuntur in. l. si ita stipulatus. §. Grisogonus.
ff. de uerbo. obliga. maxime, quia non potuit imputari in
prima nauigatione portũ si nõ petijt regula imputari. ff.
de regu. iur. Item conditio solita in nauigatione, scilicet si
nauis, accesserit salua non uerificari potuit in prima naui
gatione, cuius non extitit debet esse assecurantis, quàm
domini mercium arg. l. maritus. ff. loca. Item donec nauis
53 salua non appulit ad portum † semper periculum sub-
mersionis solet esse assecurantis. l. opus, quod in aduersio
ne. ff. loca. in princi. circa istã. q. puto dicendum, quòd aut
assecuratio fuit concepta, donec nauis appulerit, seu ap-
plicauerit, ut in. l. j. C. de naut. fœno. & tunc naue non intrã
te, & sedente non potest illud uerificari de appulsu ad
aquam dicitur, ut in. l. j. ff. de serui. rust. pred. semper peri-
culum submersionis erit assecurantis, donec accedat salua,
ua, si autem hoc non fuit dictum, & tunc puto distinguen
54 dum, † quòd aut nauis non appulit ad portum destina-
tum ui tempestatis, & licet redeat ad pristinum locum,
& de nouo submergatur erit, Nihilominus periculum as-
securãtis facit. l. Cæsar de publi. ex quo uerificata fuit con
ditio submersionibus, aut hoc processit impedimento la
tronum, quia si latrones non fuerant in portu nauis appu
lerat salua, & uidetur, quòd nõ teneatur assecurator. arg.
l. si fundus. §. fin. ff. loca. iuncta. l. perinde. eo. titu. in hoc ta-
men puto aduertendum, quia in cõtractu assecurationis
uidetur esse duplex conditio, una qua existente promis-
sor lucratur pretium periculi, alter ea quæ deficiens facit
assecurantem teneri ad existimationem rerum deperdi-
tarum, uerbi gratia si nauis fuerit salua cum mercibus, &
si submergatur prima deficit siue dominus mercium, &

Nautarum

Nautarum culpa,& sic non debet ei imputari, ut in.d. regula imputari, & in.l.titia.§. feia.ff. de leg.ij.alias haberetur pro impleta in sui odium,ut in.d.l.& in.l.executione.§.fi.de uerbo.oblig. quia tamen hic ista conditio deficit facto tertij,eò quòd impeditur facto piratarũ in portu existētium oportet, quòd denuo impleatur.l.quibus diebus, ff.de condi.& demon.in principio,quia tamen nõ potuit denuo impleri , immo deficit per contrariam conditionem submersionis existentis istius cõtrariç conditionis facit ut ille promissor omnino teneatur, ad.d.l. si fundus .§.fina. est dicendum , quod non loquitur in contractu, quòd procedit ab euētu conditionis ut hic,cogita,& prædicta confirma.cum maris consuetudine, † quæ semper obseruanda est in similibus,ut in autent.de usu naut.§.fi. col.9.&.l.deprecatio ad.l.Rod.de iac.Bal.consi.57.nume.2, 2.uolu.Bonc.in repet.l.ij.de uulg.& pup. in primo. Alexã. in.l.j.nu.51.&.52.ff.solut.mat.&.l.imperium.nu.j.ff. de iur. omnium iud.an autem possit Dominus mercij, cui promisit , promissor euentus periculi aliam assecurationem suç assecurationis facere,uerbi gratia timeo ne, illæ , qui assecurationem promisit possit soluere existimationem mercium mearum, & procuro ab alio super hoc assecurari,dic quòd sic,tex.est,not.in.l.decem.ff. de uerbo.obli. & in.l.si decem.ff.de solut.potest enim quis stipulari,quãto minus ab alio fuerit consequens , ut ibi, dubium facit, eo, quòd nondum ille primus tenebatur , sed non obstat per not.in.l.quidam cum filium.§.fin. ff. de uerbo.obliga. † ubi futuro debito accedit fideiussor idem in.l. eo tempore.§.j.ff de pecu.& ubique Bart. & moderni,An autem iste talis qui promittit quatenus alius nũtius soluendo sit, dicatur fideiussor, & uidetur,quòd sic per glo.not.in.l.Titia.§.idem.tex.ff.de uerbo.oblig.quam Bald. ibi in reportat,antiquis commendat,& Alex.in.l. ubi eo.titu.§. illud, quòd in dubio,†qui promittit pro alio uidetur promittere,ut fideiussor,hoc tamen procederet quando ad eius instantiam,uide tamen Bart.in.l.si ita stipulatus fuero eo. ti. ubi facit differētiam, an quis promittat nomine alterius,

an simpliciter, quòd titius debet, in quæstione tamen pręmissa dic, quòd non est fideiussor, sed potius obligatus de per se, & conditionaliter factum. i. si alius nõ soluerit, uel quãto minus, ut in. d. l. decem, eo, quòd nõ illius nomine, sed suo promittit indemnitatẽ pro alio de quo uide Fran. de aret. in. l. in huiusmodi de uerb. oblig. & quę dixit Bart. in l. j. C. de conuẽt. fisci debito, & in. l j. C de decu. lib. x. et uide tex. not. quẽ allegat. Arct. in. l. penul. in fin. de fideiusf. tuto. per quẽ tex. dicit, not. quòd ego promitto tibi quatenus, a debitore principali exigi non poterit, † quòd nõ
58 est fideiussio, sed obligatio conditionalis, constituens aliã speciem actionis, & obligationis, quòd not. quæritur insuper, iuxta materiam assecurationis de utili. q. qui assecurauit merces alicuius, quæ sunt in tali naui, quæ merces in ueritate erant communes, & sic diuersorum mercatorũ, qui faciebant societatem, an assecuratio prædicta intelligatur esse communis, licet, prædictæ merces sint cõmunes, & sic adueniente periculo pro omnibus teneatur, an uero propter res, quæ ad illum attinet tantum, & uidebatur, quod pro parte etiam aliorũ, arg. eius, quod dicimus de re simpliciter. iux. not. in. l. si rem, & ibi bona gl. in uerbo rotam. ff. de rei uendi. & per Bald. in. l. titia. §. lutius, de leg. ij. & Bart. in. l. prædijs, eo. tit. & in. l. pomponius. §. sed si. ff. dę procura. in contrarium, tamen credo in. q. ista immo, quòd tantum uideatur pro parte assecuratur. per. l. si ita. §. Grisogonus. ff. de uerbo. oblig. sed nunc quæritur an in sua parte teneatur, uidetur, quòd non per ea quæ not.
59 Bald. in. d. l. legatis ubi eleganter dicit, † quòd si princeps eximit castra alicuius nobilis intelligitur eximere tantũ ea quæ sunt eius propria, & non quæ sunt ei communia cum alio, & idem Bald. in. l. cętera. §. si duobus de leg. j. ubi. dicit, quòd non obstante statuto potest, quis ad propriũ, & non a'd commune territorium extrahere, sed in casu proposito cõtrarium credo, & hoc clara ratione, quia ex quo uolebat maius periculum assumere credẽs illas merces esse totas illius insolidum a minori debet uideri pro parte, arg. de re integra: & ad non integrã, quo utitur Bal.

in l.prætor.§.hoc idem.ff.de dam.infect. in fi.facit.l. in toto.ff.de reg.iur. &.l. si quis cum totum de excep. rei iud. procedit enim argumentum de maiori ad minus.l.in suis de libel.& postu. &.l. in eo quod plus &.l non debet cui plus.ff.de regu.iur.& in regula cuilibet extra lib.6. Soci.in l.prima,quis & à quo,nume 17.ff.de leg j.l. Quæ delegato nume. 4.& ibi Ias.Nec obstat, quia in assecuratione dixit
60 res suas,†quia ista locutio uerificatur etiam. In communib9,& sic in suis secūdū quid.d.l.illud.ff.de Ritu.nu.l.serui electione.§.de leg.j.immo in hoc casu locutio assecurationis prædictæ licet assecuratio simpliciter fiat.intelligitur semper pro parte tantum ei attinenti.l.nam.& si fur.§.si seruus communis.ff.si cert.pet.& quòd not.in.d.l.serui.§.fi.item est bonus tex. per quem uidetur decidi ista quæst. in.l.si plures.ff. de dam.infect.Alexan. in.l. si quis in suo C. de inoffi.test.post Bar quem tene menti. Non obst.quòd dicit Bald.de immunitate, & exemptione quia cum ius publicum ledatur non mirum si restringatur, facit not.in.l. j.ff.de iu.immuni.§.fin.nec dictum Bald.indistincte probatur per.d.l.legatis,cum alia uerba ibi ponantur magis mētem defuncti denotantia, ibi dum dicit eius causa parata in castro autem res non uidetur, posse secerni, & ne sit exempta alterius pars contra mentem eximentis non extenditur an cōmune immo potius nulla censetur exēpta. Idem in.q.statuti,quia illud est facere reipub.ex natura statuti,ut restringatur.l.quicquid astringendæ.ff.de uerbo.oblig. quid autem si in forma assecurationis fuit mentio de casu tempestatis,uerbi gratia, quia assumens euentum periculi dicit assecuro tuas merces à casu tempesta
61 tis,†an ueniat casus latronum,piratarum, siue furum.l. uel contra,& uidebatur,quòd non, eo quòd non fuit dictum,per not.in.l.quicquid astringendæ.ff.de uerb.oblig.
62 Decisi.istius.q. dependet ab illa† an furtum computetur inter casus fortuitos, de qua latissime dixi inst. de actio. in.§.sed istæ, quidem in glos.à casu,& quòd casus latronū dicatur fortuitus uidetur tex.in.l.j.C. de pos.& in.l.eū.qui
63 .§.idem scribit.ff.de furt.†quòd autem illi qui prędantur

in mari dicantur latrones uide tex.in auct.ne nulli, iud. §.penult.col.8.in uersicu.eos.uero ratio quia ex quod per mare, per uim res asportantur. latrones dicuntur sicut si fuissent in terra, ut ibi, quód añt. furtũ non sit casus fortuitus sentit glo.in d.§.sed iste quidem, quæ solent ibi cõmendari in hoc, per Ange.& alios, & allegat Socin. in.l. cum duobus.§.damna.ff.pro soc. Quidam tamen modernus Iason.in.d.§.dicit quòd illa gl.sibi, hoc non dicit sed ut ibi declaraui, bene hæc gl.dicit hoc modo in eo quód pro posui quòd res põt amitti, casu, & nõ põt amitti quocũq; alio modo sub isto, quocũq; alio modo gl.Intelligit nõ casum si intelligas & addas fortuitum, gl. est clara quia exẽplificando prædicta uerba quocunque alio modo exprimit furtum rapinam si intelligas pro quocũque alio modo, non casum, idest fortuitum & idem est, & sic glo.bene sentit illud ad quod allegatur per Ang.sed an illa glos. dicat uerum est alia consideratio, & quòd Impetus latro-
64 num † Et rapinę dicantur casus fortuiti facit.l.j.C.depo.& l.contractus de regu.iur.&.l quæ fortuitis.C.de pig.act.& quòd non sit casus fortuitus sentit glo.in.d.§.sic itaque, & in.d.§. damna, & in.l.nautæ in glo.fin.ff.de nau.cau.sta.est materia quæ traditur per canon.in.c.j.de com.& ibi abbas pan.in pen.colum.& Alexand.de Imo.in.l.quòd nerua.ff.depo.in reportatis antiquis & ueritas dependet à descriptiõe casus fortuiti & dic ꝙ in dictis locis, solẽt allegare tex.in.c.Ioannes, de homi.ad probandum quid sit pro
65 prie casus fortuitus † ꝙ est inopinatæ rei cuẽtus cui prouideri non potest, ubi autem diligentissimus præcauisset & prouidisset non dicitur proprie casus fortuitus, probatur ita etiam hoc in.l.ij.§.eo tẽpore.ff.de admi.rerum ad ciuitatem pertinẽ. ubi bonus tex.de quo meminit, Alex. in.d.l.quòd nerua, & in.l.si quis.§.quæsitum.ff.si quis cautio, & hoc summitur illa differentia quam Bald. in.l.j.C.ad. l.Cor.de sicca.dicit.alibi non inueniri, & Alex.in dictis locis, quã ponit glo.in.d.l.prima inter casum improuisum,
66 & casum fortuitum † quia improuisus dicitur, qui solet imprudentibus contingere, se euenire, de quo per Bal.

in.l.fina.C.de tempo.appella.in primo.&.ij.colum. Bal.cõsil.270.in.V.uolu.ubi sing.secundum meam Impres.& in dicta.l.quæ fortuitis & per.l.si ea, res.ff.de act.empt.et.l. sed si damno.ff.loca.&.l.ad eos.ff.commod.de quo Abbas, panor. in.d.c.j.de cõmo. dat euidentiale exemplum, domus, quæ minabatur ruinã, & corruẽs occidit equum cõmodatarii, cuius ruinam diligentissimus reparasset uel ibi non posuisset equum commodatum, & his pręmissis ad.q.an furtum uel latrocinium dicatur casus fortuitus
67 † ut ille, qui euentum periculi tempestatis in se sumpsit cũ de eo teneatur, ut si aliqua culpa ei, cui euenit, ut puta domino Nauis possit imputari nauigando forte per mare ubi sciebat esse piratas, seu corsarios, non dicatur euentus talis prouenire ex casu tempestatis, sed potius ex imprudentia nautarum nauigantium, alias secus, & ista conclusio est uerissima ex not.per doct.in locis supra allegatis ad.l. contractus supra allegatam responderi potest ut Alexand.in.l.his rebus.ff.solu.matri.tenẽdum est igitur menti.quòd casus tempestatis siue fortuitus distinguitur ab in prouiso, per hoc quòd culpa. uel non culpa ascribatur passo.& ad glosas supra allegatas, quę uocant furtum rapinam non casum fortuitum, potest dici quòd habẽt respectum à cõmuniter accidentibus, quia ut dicit not.glo. in.d.§.damna in uersicu.superfit, & in.l.prima.C.depo.furtum non solet fieri, sine aliqua culpa & mala custodia, & sic potest.In ferri quòd fundata est intentio de iure communi contra principialiter patientem, cui res fuit furto subtracta donec probet cõtrarium, ut dicit glo.& ex hoc potest inferri ad cautelã, qua utuntur mercatores in istis
68 assecurationibus nauium † dum dicunt excepta fraude nauarchi qua non ponitur, & an ueniat talis casus in assecuratione, si non exprimatur de quo in sequenti.q.solent excipere mercatores, fraudem nauarchi nauis in suis contractibus de qua potest dubitari an dicatur casus tempestatis ut ueniret nõ excepta, uel attenta forma assecurati õis in sequẽti.q. in primo posita primo per fraudẽ nauarchi inteligi solet inter ipsos cũ dominus Nauis aut magister

seu gubernator fugit cum naue,& mercibus,ut audiui de quoddam quem ego cognoui.& uidetur ascribendus,iste casus inter fortuitos ex quo iste magister Nauis seu Gubernator tanquam fidelis proposuit,argumento, eius quod dici solet de domestico fidato,& de illis personis à quibus diligentissimus non cauisset iuxta not. per doct.in locis allegatis,supra per glo.in.l.contractus de regu.iur.dū ponit exemplum,in fuga seruorum qui custodire non solent.l.argentum.ff commod.& glo.in.l.cum duobus.§.ut damna.ff pro socio,&in furto facto per uxorem,quæ potionem marito dedit mixtam olopio ad bene dormiendum,& in furto per filium de quo exemplificat Abbas,in
69 cap.primo.de commod.& uidi de facto,ꝙ filia cuiusdam custodis carceratorum pietate ducta,forsam clausula subripuit patri clam, quas secum in lecto tenebat, & cum illis soluit carceratos,& aufugit cum illis quibus nulla unquam fuit dulcior fœmina,nec amicior,fuit,id quòd dicit Ang.in.l.bonæ fidei.ff de rei uend.ubi dicit excusari potestatem,cui nobilis fuit in custodiam qui erat bonæ con-
70 ditionis,& famæ † de quo illud non erat uerisimile,& tamen aufugit, & ita in proposito uidetur dicendum in patrono siue Gubernatore . Nauis si erat persona fidata de qua diligentissimus non præcauisset, ut si talis fraudem committat censeatur casus fortuitus , & per consequens suscipiens euentum periculi,teneatur nisi excipiat ut so-
71 let excipi;in hoc tamē uidetur cogitandum † quia licet qualitas personarum à quibus,quis non præcauisset,facit casum extimari quòd alias non extimatur ab aliis commissum,hoc tamen non debet intelligi respectu alicuius lucri in damnum alterius consequendi , ne quis uideatur commodum reportare ex dolo suorum. satis.n.est quòd possit excusari conuētus ab aliis ut de casu fortuito, item quāuis possit extimari casus fortuitus respectu Domini nauis,qui talē nauarchum,& Gubernatorem proposuit, nō uidetur tamē respectu tertii,qui merces in dicta naui posuit,quia nec tantam notitiam,& fidem de prædicto habebat;ex quo uidetur dicendum quòd aut Dominus mer-

tium affecuratarum erat Dominus nauis,& quo ad eum reputetur casus fortuitus à fraude nauarchi, quãdo ei nõ potuerit aliquid imputari,ficut dicimus,quando per filiũ uel uxorem aliquid committitur, consimile eadem ratio ne.l.à titio de uerbo.oblig.aut non erat dominus nauis,& tunc secus à ratione cessante.l.adigere.§. quam uis de iu-re patro.l.si non remunerandi.§.si mandauero.ff. mand. c.cum cessante de appel.& alijs uu'g.ex alio tamen capi-te,si hoc uolumus haberi pro fortuito,nõ uidetur habẽda prædicta distinctio,quia ex quo quis summit in se pericu lum casus fortuiti in tali naui, utroque modo dicitur for tuitus prout in tali naui contingit, cogita, item ex alio

72 capite uidetur insolitus casus † eo quòd raro contingit per not.per Bar.in.l.scio.§.medico.ff.de annu.lega.ubi uo luit quòd qui tenent de casu fortuito,non teneantur de il lo,qui cõtingit de mille annis una uice, & in.l.sed si quis. .§. quæsitum.ff.si quis caut.per.l. fistulas.§.fina.de contra. empt.de quo tamen uide ibi not.per Bal.Ang.& alios mo-der.quos recitat Alex.in.d.§.quæsitum, & dicã infra pro xima.q.Tutius tamen est ut iste casus excipiatur in secu-ritate,ut fieri consueuit, quod autem de securitate, quia utuntur rustici, ut uerbis Odofredi loquar.in.d.§.quæsitũ in fin.promittis euentum periculi,uel tempestatis, & li-cet ipse teneat ibi,quòd talis conuentio ita regularis non ualeat, ne sub inuolucro uerborum quis teneatur ultra, quàm existimauit, tamen Bar.in.l.si is qui.ff.de acquir.re. domi.aliter uidetur dicere imo,quòd ibi qui suscipit in se, suo periculo uideatur suscipere casus fortuitos cum quo breuiter transit Alex.in.l.sed si quis.§. quæsitum.ff.si quis

73 caut.uum.to.in fin.co'.† hoc autem relinquitur usui loquẽ di,quid intelligatur periculũ,sed præsupposito, quòd ex communi usu,loquendi comprehenderet casus fortuitos quid attendi debet.l. labeo.§.j.de suppell.leg.l.librorum, de uerbo.sig.cum similibus, uulg.n. periculũ debet intel ligi secundum usum loquendi, an autem ualeat cõuentio sic generalis per quam,quis se obligat ad casus fortuitos, non singulatim aliquem casum exprimendo, de qua.q.

per Doct.in dicto.§. quæsitum, & in.l.iurisgentium.§. si quis pactus.ff.de pact.& alibi Bart.in.d.§. quæsitum tenet, quòd ualeat,& de omni casu fortuito teneatur per.l.quæ fortuitis.C.de pign.act.in fin.& glo.in.l.si quis fundum in principio.ff loca. licet gl.in.d.l.fortuitis intelligat illũ tex. quando specialiter quasi per dinumerationem casuum, quòd autem teneat dicta conuentio, & de omni casu fortuitu tenet Alberi.de rosa.in.d.§.quæsitum,& dicit hoc esse nõ dubitãdũ, eo quòd expressum fuit & cessant rationes, quæ dicuntur in contrarium allegatur in arg.l.si quã do.de leg.primo. Istud idem tenet glo.in.d.§. quæsitum, & Barto.in.l. Titius de lib. & posth. quem sciunt communiter moderni in.d.§.quæsitum per iura Bar.& hoc in cõ tractibus extra iudicialibus sicut est iste assecurationis,& ueniunt etiam casus fortuiti contingentes ex natura rei
74 per.l.item quæritur.§. si Gemma.ff.loca † casus autem fortuitus insolitus non uenit secundum Bar.per.l. fistulas. §.fin.de contrahen.empt.& dixit in præcedenti, quæst. ubi fuit dictum supra de fraude nauarchi, qui uidetur casus fortuitus,& insolitus Bal.tamen, & Ange.& alij tenent contra Bar.immo, quòd in susceptione casus fortuiti uenit casus insolitus,& ad.l.fistulas,dicit Bal.quòd ibi casus insolitus non erat fortuitus quia licet, niues immoderatæ sint in hieme:hoc dicitur potius cõtingentia secũdũ naturam,&ideo nil mirum,quòd nõ teneatur ille qui suscepit periculum casus fortuiti, Dominus Antonius de but.in.c.j. de commod. quem refert Alexan. in.d.§. quæsitum simpliciter transit cum Barto.& Ange. cum Bar.in consil.173. sed Imol.in.d.c.j.& Sali.in.l.licet.C.loca.& Alex. ubi supra tenẽt cũ Bald.contra Bart. Io. de montesperello præclarus Doct.Perusinus in lectura mea,uidetur hoc assignare pro contrarietate Bart.propterea quod dixit in.l.scio.§. medico de annu.leg.ubi Bart.dicit.arg.illius.§. quòd si quis re-
75 nuntiauerit casibus fortuitis† tenetur de casu fortuito cõ tingente commuuiter,secus si esset inusitatus, qui ueniret semel in spatio annorum mille,& in.d.§.quæsitum in fine dicit,quòd ubicunque dixit quem teneri de casu for.

tuito, intelligit de solito, & non de casibus inconsuetis, & non uerisimilibus, per. d. §. fin. in ueritate ego non uideo istam coutrarietatem, quam præfatus Doct. uult assignare, quia in utroque loco Bar. idem dicit secundum lecturã meam, ut supra retuli. uerumtamen est, quòd ille. §. finaꝫ uidetur dicere contra Bart. prout solent Doct. dicere, quia ibi tenetur ille qui promisit se pręstiturum, si quid ui, uel tempestate factum esset de casu contingente contra consuetudinem temporis, & sic secundum Sal. ibi probatur,
76 quòd in suceptione casus fortuiti † intelligatur uenire insolitus in hoc articulo. D. Io. de mon. Spe. facit quandam considerationem trium casuum, Primus, quòd suscipiens casum fortuitum non tenetur de casu, qui communiter accidit. Ratio est quia iste casus non est insolitus. l. quòd si nolit. §. assidua, de edi. edi. secundus casus, est quòd per raro, & uix semel, qui de mille uicibus uenit una, & de isto non tenetur, eo quòd de isto non uidetur cogitandum. tertius casus est medius, scilicet, qui est insolitus, & non communiter contingens, non tamẽ insolitissimus. i. nunquam contingens, & de isto tenetur, per. d. §. fin. qui assumit in se periculum, casus fortuiti, unde soluendo Bart. dicit, quòd isti tres casus probãtur. in. d. §. fi. Primus ibi dum dicit contra consuetudinem, ergo non contra consuetudinem, & sic communiter, & tertius probatur ibi immoderata, ergo non immoderatissime, ista ponderatio est multum exquisita, & subtilis pro saluãdo Bar. sed non credo, quòd uenerit in mentem Bar. nec iurisconsulti, in. d. fin. ego autem pro saluãdo Bar. cogitabam si dictum Bar. possit probare in. d. §. fin. argumento. sumpto à cõtrario sensu, secundum deci. in. l. pecuniam quam. nu. 1. ff. si cert. pet. & in. l. ex testo. nu. 4. C. de coll. Bal. in. l. tale pactum. §. qui. ff. de pact. socin. in Reg. & fal. numer. 46. siue dicamus illam immoderationem esse casum fortuitum sine insolitum, & hoc isto modo ibi fuit dubium, an suscipiens in se periculum casus fortuiti promittendo se præstaturum si quid ui aut tempestate factum esset, an teneatur si niues frumenta corrumpant, & labeo iuris consulti respon-

77 det, quòd sic præsupponendo, † quòd quando niues corrumpunt frumenta est casus fortuitus, ut statim declarabo. Ratio est, qui communiter niues, ut dicunt Agricolæ, & comitatiui, experti solēt prodesse agro, eo quòd putre faciunt terram, & ideo ipsi dicunt, quòd quando non ningit plurimum tempore debito uocant annum fertilem, & dicunt esse indicium fertilitatis, corrumpunt autem niues frumenta, quando sunt immoderatæ, & quādo ueniunt contra consuetudinem temporis, ut in.d.§.fina. ratio est, quia contrariorū eadem est disciplina instituta de his, qui sunt sui uel alie.iu. Bartol. in.l. inter stipulantem.§. sacram.ff.de uerb.oblig. Soci. in Rubrica.ff.de acquir. poss. nu.3. Bal. in consi.142.nu.3.in.2.uolu. & consi.398. nu.3 in.3. uolu. quia eo modo quo prosunt tempore debito, nocēt, & corrumpūt tēpore indebito.l. si merces.§.conductor. ff.loca. cum igitur, niues solent prodesse si ueniunt moderatæ, & tempore debito, argumento à consuetudine secūdum Socin. in.l. certi.§. numos.nume.2.ff.si cert.pet. cepol.consi.30.col.fi. Aret.conf.116. Imo.consi.42.11.col.§.af
78 sidua.l.si quis nollit ff.de edil.edict.cū uulg. maxime † quia naturam præsumitur producere res suo tempore, & modo, & non peccare.l.merito.ff.pro Soci. & eorum quæ habentur secunda secundæ in lib.de fide, & quia igitur malum dicitur, & uidetur naturam peccare cum facit monstruosa, & maxime, quia natura sunt immutabilia in sti. de iu na.§.sed naturalia, si cōtingat alio tempore uenire niues, & immoderatæ, quàm sit debitum, uidetur prouenire à casu fortuito, ut patet in diffinitione casus, qui est opinatæ rei euentus. cui resisti facto hominis non potest secundum glo.inst.de re. diuis.§. Thesauros de quo in.c. Ioannes de homi. & in.l.15.§. eodem tempore.ff. de admin.rerum ad ciuit. perti. dicitque Iurisconsul. in.§.fin. l.fistulas, quòd tunc agi potest contra eum, qui assumpsit periculum casuum cum niues corrumpunt frumenta,
79 quia & hic casus fortuitus est, † quòd contingit duobus modis, si sunt immoderatæ. Item si contra consuetudinē temporis, & cum hoc eueniat communiter, quòd istis

duobus, uel altero eorum cōcurrentibus corrumpantur frumenta non possunt dici casus insolitus, immo potius solitus corrumpere frumenta. Item in eo tempore, quòd dictæ nives ueniunt immoderatæ, & contra consuetudinem temporis dicitur casus fortuitus ut dixit supra, & propterea credo, quòd Bart. habuit bonū intellectum ad d. §. fi. quòd declaratur ex duplici, eius summario in d. §. & in eo, quòd sic summat, qui suscipit in se casum fortuitum tenetur de casibus communiter contingentibus, refertur ad id, quòd communiter accidit, quia cōmuniter
30 †niues solent corrumpere frumenta, si sunt immoderatæ, & contra consuetudinem tēporis, in eo autem, quòd summat, quòd casus fortuitus intelligitur inopinatus, & non ex consuetudine eueniens refertur ad mentem, & decisionem iuris consulti, qui dicit illum teneri de corruptione frumentorum causata contra cōsuetudinem temporis, qui in se accepit periculum casus fortuiti. Quia tamen Docto. Bald & alij sequaces dicunt ibi esse literam, contra Bar. est aduertendum, quòd litera illius. §. potest dupliciter considerari, Primo, quòd illa uerba, dum text. dicit agi tecum excepto poterit, referri immediate ad illa uerba, si niues immoderatæ, & contra consuetudinem temporis fuerunt, & isto modo intelligit Bald. & ideo dixit ibi probari, quòd qui summit in se casum, intelligit de insolitis, sed non uidetur sic intelligenda, immo aliter scilicet agi tecum exemplo poterit, si ea frumenta niues corrumpant, quod cōtingit, intellige tu, si tales niues immoderatæ fuerint, & contra consuetudinem temporis, & isto modo intelligendo, soluatur intellectus Bar. & dictum, eius in d. §. quæsitum, & in d. §. medico, & uidetur uera intelligentia illius. §. fin. pro soluendo. Bar. & ex hoc
31 concluditur, quòd ex quo †ubi appellatione casus fortuiti iuris consultus ibi intelligit & declarat uenire casum fortuitum solitum scilicet, corruptionem frumentorum propter niues immoderatas, & contra consuetudinem temporis, ut latissime supra declaratum fuit, quòd à contrario sensu uideatur tacite uelle, quòd non ueniat casu

insolitus, siue non usitatus uenire & tene menti prędictã, quia ut dixi recentiores Doct. dicunt, quòd ille. §. fin. facit potius contra Bar. in ueritate non auderem dicere, quòd Barto. fuerit tam improuidus, quòd allegaret. d. §. fin. contra se, immo eum uidit, & pōderauit subtiliter si bene cogitas, quia ille casus erat fortuitus & solitus. ut declaraui, & ideo uenit, & si esset insolitus non uenisset, ut à contrario illius literæ summi potest, & probatur clarius in. d. §. medico & Bar ibi applicat, ista non uidentur extra ma-
81 teriam assecurationis, quia multum faciũt pro illa. q. † an in susceptione generali casus fortuiti ueniãt ille casus uulgo. qui dicitur Ribaldaria patroni, & sunt utilia ad saluãdum opin. Barto. aliter si intelligas, ut Bald. & sequaces non posset saluari. Verba illius literæ ut declaraui supra, si & uolueris concordare istas opiniones poteris, ut ex prædictis dicere. quòd quando Bal. in. d. §. quæsitum, & in. d. §. frumenta dicit, quòd qui suscipit in se periculum casus fortuiti tenetur de insolito habet respectum ad tempus niuium: quia non solent esse immoderatæ, nec contra consuetudinem temporis. quando autem Bar. dicit, quòd qui tenetur ad casum fortuitum tenetur de solito per. d. §. habet respectum ad effectum ipsius casus, quia communiter, quando sic euenit solet corrumpere frumenta, & sic dicetur damnum solitum peruenire, ex immoderatis niuibus & contra consuetudinem temporis niuium & uidentur prædicta de mente Bald. in. c. j.
83 quibus mod. feud amet. † ubi dicit, quòd casus qui de facili contingunt non dicuntur fortuiti nisi habeant in se, aduersum fortunam per. c. §. fin. & de effectibus casuum fortuitorum uide sing. Bald. consil. 271. nu. 2. quinto uolu. & consi. 493. nu. 3. in. 4. uolu. ubi nota.

SVMMARIVM.

1 VERBVM periculum est uerbum generalissimum.
2 Periculum generaliter prolatum intelligitur de periculo adueniẽnti per omnem culpam, non autem per

casum fortuitum.

3 Verbum periculum quandoque comprehendit fortuitum casum.

4 Verba apposita in contractibus intelliguntur secundũ naturam contractus.

5 Periculum uerbum quandoque accipitur proprie, quãdoque improprie interdum improprijssime.

6 Susceptio generalis periculi in se an ualeat, nec ne.

7 Casus fortuiti an ueniant sub nomine periculi.

8 Suscipiens in se periculum, si rẽ non possidet, nec ante teneatur aliqua obligatione, an teneatur de casu fortuito.

9 Periculum in se suscipiens, an ueniat leuissima culpa.

10 Semper est inspicienda nautarũ assecuratio. & qualitas eorum, quæ fieri consueuerunt.

11 Verba debent intelligi secũdum subiectam materiam.

12 Assumens periculum castri tenetur de casu fortuito.

13 Periculum absolute prolatũ circa, ea quę deferuntur per mare: An comprehendit casum aduersæ tempestatis.

14 In contractibus magis mens, quàm uerba contrahentiũ sunt inspicienda.

15 Verba quandoque impropriantur secundum subiectã materiam.

16 Assecurator assumens periculum mercium non intelligitur de periculo ex culpa prouenienti.

17 Verbum periculum an sumitur pro casu fortuito.

18 Promittens sub pœna aliquem non inquietare nõ incurrit pœnam si ex parte offensi inquietudo procedit.

19 Factum tertiæ personæ non impedit obligationem committi.

20 Assecurator qui tenetur de quolibet periculo: tenetur etiam de periculo contingenti facto tertij.

21 Intellectus ad.l.fin.l.planè.la.2.ff.d.l.primo.

22 Pericula nauium ut plurimum procedunt culpa nautarum.

23 Nemo debet ex dolo tertij aliquid lucri consequi.

24 Fraus & dolus nemini patrocinari debet.

25 Dolus tertij non iuuat assecurationem & assecuratum.
26 Iniustitia & casus fortuiti ęquiperantur.
27 Dicto uel est implicare diuersa.
28 Suscipiens periculum casus fortuiti tenetur de omni eo, quòd latrones surripiunt quouis colore.
29 Periculo quis non debetur se exponere.
30 Pecunia an succedat loco rei.
31 An assecurator teneatur si merces deteriorentur à muribus uel tinea.
32 Iudei si non excutiunt puluerem à pignoribus, & rodantur, an teneantur.
33 In cōtractibus mercatorum magis æquitas, quàm iuris rigor spectatur.
34 Represalias si quis soluerit nunquid poterit repetere ab eo, qui fuit causa quòd datæ fuerint.
35 Damnum datum culpa tua: an mihi contra te cōpetat, regressus.
36 Legatarius non excluditur à beneficio legati. licet factus sit inimicus testatoris sine culpa sua.
37 Culposo si imputetur, id quòd culpa sua obuenit. oportet, ut culpa sit causa immediata illius, quod sequitur.
38 Qui occasionem damni dat. damnum dare uidetur.
39 Causa differt ab occasione.
40 Iniuria facta uni non debet nocere alteri, nisi hęc alteri facto contingat.
41 Culpa cessante non tenetur, quis de damno dato illius occasione propter ignem.
42 Inimicitia quædam generalis alia specialis.
43 Assecurator periculi submersionis nauis: An teneatur si nauis tantum fuit deiecta.
44 Coacte aliquid faciens: an dici potest id uoluntarie facere.
45 Quando aliquid fit ab aliquo: an præsumatur id esse factum causa potius defensionis, quàm offensionis.
46 Quando quis tenetur ad certam quantitatem, respectu certæ speciei. An dando illam quantitatem liberetur.

66 Confiscatio fienda de mercibus. an extendatur ad pecuniam numeratam.

67 Stipulatio in casu mortis:an extendatur ad mortem ciuilem.

68 Promissio de non alienando: an potest rem pignori dare.

69 Assecurans nauem, An intelligatur assecurare corpus nauis,an merces in ea existentes.

70 Appellatione contenti, an intelligatur de continente.

71 Verba in dubio semper sumuntur proprie, & non improprie.

72 Assecuratio facta de tali naue: an intelligatur de corpore nauis:an de mercibus:uel de utroque.

QVARTA PARS.

CONTINVANDO ad praecedentia, hoc in dubium, non indocte ac imperite uerti potest, si in assecuratiōibus dicatur absolute ego assummo periculum, huius nauis uel tuarum mercium de quo periculo intelligendum est,& an ueniant casus fortuiti, & uidebatur dicendum,quòd non, † cum istud uerbum periculum sit uerbum generale summũ, & non debet sic late intelligi,comprehendit equidem casum improuisum,scilicet, ex culpa proueniētem ut l. si quisnec causam,& ibi Iason.nu.26.ut.l.rogasti.ff.si cert.pet.intelligo prout ibi glo.&.l.si ut certo.§.cōmodatum.ff.comod. l.litis.§.si pecuniae.ff.de nego.gest.& alibi in diuersi locis allegat,per glo.j.in.l.sed si quis.§.quaesitum.ff.si quis caut. & Iason.in.l.a diuo pio.§.post num. 6.ff.re iudit. sumitur etiā per casu non fortuitu in,l.opus. quòd in aduersione. ff.loca.quem tex.ibi Bart. not.ad hoc,in glo.in l.iurisgentium.§.si quis pactus sit.ff.de pact. intelligit ibi † uerbum periculum generaliter prolatum pro aduenięte per omnem

nem culpam, non auté per casum fortuitum, Idem glo. in.d.§. quæsitum, & communiter scribentes ibi, per.d.l. opus, Bar.& alij, quos non expedit allegare de qua materia Cyn. Bald in.l.j.C.commod.& Bal.in.l.falsus in fin.co. C.de fur.& .d. decius. in regula contractus, de regul. iur. Salice.in.l. licet.§. locati, immo in.l.Titius de lib.& posth. Roma.Rapha.& alij in.d.§.quæsitum, ibi, & in.d.l.Titius, Alexand.de Imo.dat concor. Idem tenet Odofred.in.d.l.
3 opus, & in.d.§.quæsitum, & Alberi.de rosa. †quandoque comprehendit casum fortuitum, ut in.l.item quæritur.§. si gemma.ff.locat.& in.l.j.§.sæpe.ff.de posi. & in.l.si quis fundum.§.si colonus.ff.locati.in.l.cũ proponas.C.de nau. fœno. ubi uerbum periculum uidetur referri ad maritimũ tempestatis discrimen, & sic ad casum fortuitum, ut in. l.Aristo.ff.mand. Socin.in.l. si quis. numer.15. si cert.pet.
4 intelligendo, ut ibi dicit gl. †ut iuxta contractum. uerba aliquid operentur, ut in.l.si quando.ff.de leg.primo Idem Iason in.l.hæc uerba, nu.34. ff.eo.titu. est.n. istud uerbum generale aptum ad utrumque comprehendendum fortuitum & improuisum, ut in titu. de peri. & Commo.rei uendi.& in iuribus supra allegat, & alibi quæ non expedit allegare, & hoc, siue cõtingant in terra, siue in mari, quia utroq; modo uerificatur uerbũ periculum.l.iij.de do.cau. mor. & in.d.l.cum proponas, & in.l.si periculi.ff.de naut. fœn.& in.l.ciuitas.C.de offi.præto.prouinc.& alibi, etiam per Bal.in.l.ij.C.de naut.fœno. & in epistola Pauli ad Corin. cap.11. Periculum in mari, Periculum in terra, &c. cum autem possit comprehendere & fortuitum, & non fortuitum, uidetur, quòd utrumque comprehendat per eaq; in dubio de uerbo fortuna dicit Barto.in.l.si is qui.ff. de acquireu. rerum domi.circa hoc puto aduertendum, quia istud uerbum periculum secundum Alberi. in additio.proprie ponitur pro periculo personæ, allegat.l.inter positas.C.de transact.& uidetur tex.in.l.iij.de dona.causa mor.& sic secundum hoc pro periculo rerum summitur impropriè inter rerum autem pericula, glos. in.d.l. item quæritur.§.si gemma dicit proprie periculum, quod uul

5 pa contingit per.d.l. opus † & sic esset dare proprie, improprie, & impropriissime secundum prædicta, proprie pro periculo personarum: improprie pro rerum culpa tunc prouenienti, impropriissime pro casu fortuito, quod autem comprehendat ex prædictis patet, & latius ex collectis per Alberi.de rosa.in additio.in uersiulo periculum, quid autem specialiter ueniat in eo. Periculo, absolute suscepto; &c. An ualeat talis conuentio non est nouæ neque paruæ.q.ut ex not. per glo.& Doc.antiquos, & modernos patet.in.d.§. quæsitum, &.d.l. iurisgentiũ §.si quis pactum, & alibi, quorum opinio nõ recito, quũ per glo.in.d.§. & Barto.& Bal. & Alberi. & Odofre.Gul. de Cu. & alios latissime recitantur in.d.§. quæsitum, quã
6 tum autem ad hoc, † an susceptio Generalis ualeat Bart. in susceptione casus fortuiti tenet, quòd sic, cum quo cõmunier alij transeunt per.l.quæ fortuitis in fin.C.de pig. act. in suceptione autẽ periculi generaliter, quod ualeat uidetur tex.expressus in.d.§.si quis pactus, & hoc uidetur procedere apparitate rationis, sicut dicimus de susceptione generali casus fortuiti, sed quid tunc ueniat sub nomi
7 ne periculi, hic est labor, & in hoc pendẽt.l.& doct.† scilicet an comprehendant casus fortuitus, uel improuisos, & glo.in.d.§. quæsitum expresse firmat.quòd non ueniat casus fortuitus, quia tamen ista.q. est duplex, scilicet in iudicijs, & in contractibus tantum loquimur circa periculũ absolute susceptum in conuentionibus extra iudicialibus in quibus Alex. in.d.§. quæsitum propter glos. magnam in fin.uelle, quæ hoc uidetur, ponit conclusionem, quòd in contractibus, qui fiunt extra iudicium, susceptio periculi absolute facta non comprehendit casum fortuitum, nisi specialiter exprimatur per tex.in.l.i.C.depo.&.l.j.C. commod.& ista fuit opin.Ioan.& antiquorum per.d. iura quæ respondebant, ad alia, autem iura, in quibus periculum sumitur Generaliter, per ea quæ se fundat Martinus, quæ loquuntur in casu improuiso, qui per culpam contingit non autem de proprio casu fortuito, quòd corroborat per iura supra in principio allegata, in quibus pe

riculum pro culpa sumitur, & cum hac opin.communiter Doct.transeunt, nũc uidentur attenta distinctione notabil i Bart.quam in hac materia ponit in.d.§.quæsitum, quę distinctio nobis potest seruire in contractu assecurationis, in quo quis assumit Periculum absolute, qui nõ tenebatur ante aliqua obligatione, nec habet merces in sua
8 potestate, in isto membro † quando quis non tenebatur, nec possidet rem, quo casu, Barto.expresse tenet, quòd comprehendatur, etiam casus fortuitus, & quòd de alio non potest intelligi, cum non possit assignari culpa in eo si rem cuius periculum assumit, au non possideat, secundum, quòd dicit Paul.de cast.in.l. in naui sauphili.ff.loca, in.l.Pad.ex qua distinctione infertur, quòd si forte dominus Nauis sit gubernator suæ nauis, & merces, quas adducit uehendas in certo portu, recepit assecurationem sumendo in se periculum absolute earum, quod non uideatur assecurare de casu fortuito, eo quòd sibi potest dari, & attribui culpa, & per consequens tenebatur ante de tali periculo ex contractu præcedenti locationis, & conductionis, uel uerius, quia habet res in sua naui, & sic in sua possessione, siue potestate non tenetur de casu fortuito, quia ratione contractus pręcedentis locationis, & conductionis, Gubernator tenetur, ut in.l.in naui sauphe li, & in.l.item quæritur.ff.loca.& in.l.fina.ad.l.Rod.de iact. & alibi, in quo contractu uenit culpa leuis, ut not.in.l. si merces.§.qui columna. ff. loca. & in.l. si ut certo.§.nunc uidendum.ff.commod.& satis potest dici, quòd dicta uerba suscipio in me periculum possunt operari aliquid intel
9 ligendo, † quòd euenit lęuissima culpa, & non casus fortuitus per.d l.opus.ff.loca, ut expresse dicit Barto.in.d.§. quæsitum in tertio membro per quę uerba Dominus Io. de mont.Sper.solemn.Doct. Perusi.in.d.§.quæsitum pulchre dixit, quòd satis est, ꝙ per illa uerba, teneatur in ulteriori gradu, quàm antea tenebatur, ex quo potest dici, quòd quotiens illa uerba possunt al iquid operari circa casum fortuitum illud tamen operatur, & sic per prædicta uidetur melior conditio gubernatoris, siue patroni nauis

quando aſſecurationem facit ſuſcipiendo euentum peri-
culi mercium in ſe, ſiue nauis, quàm alterius mercationis
aſſecurantis, qui ante non tenebatur aliquo contractu, oc
caſione mercium, quas aſſecurauit Ego autem in hoc cre
10 derem in uno † & in altero inſpici nautarum aſſecuratio-
nem & qualitatem eorum, quæ fieri conſueuerunt. §. aſ-
ſidua. l. quòd ſi nolit. ff. de edi. edict. & per ea, quæ not. Bar.
in. l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. & in. l. cũ quid
ſi certum petatur, & in. l. ſi prius. §. j. de Aqua plu. ar. & ali
bi conſueuit, quidem aſſecuratio magis fieri habendo re
ſpectum ad fortuitos caſus, quã ad alia, & ſic hoc tanquã
uerisimile debet intelligi in aſſecuratione, ſiue fiat per pa
tronũ nauis, qui ex conducto tenebatur, ſiue per aliũ ar
gumẽto a uerisimili. l. cũ pater. §. diuortio de. l. ij. & l. non
eſt uerisimilie, quod met. cauſa. l. quintus de don. Inter ui
rum & uxo. c. quia uerisimile de præſcriptio. cum ſimili-
bus, & per. d. Ioan. de neuizagnis in ſua ſilua, in 4. parte
& hoc ſiue fiat per uerbum ſuſcipio fortunã, ſiue riſcũ,
ſiue periculum, Ratio quia licet ſit magna altercatio in. d.
11 §. quæſitum † de iſto uerbo periculum tamen ſecundũ
ſubiectam materiam debet intelligi eius ſignificatio, ut
l. ſi uno. ff. loca. l. damni infecti. ff. de damno infect. cum ſi-
mili. facit not. dictum D Io. And. in ſpeculo in tit. de loca.
quem refert Alex. in. d. §. quæſitum, ubi dicit attenta qua
litate temporis, quòd ſi tempore guerræ, quis aſſumat cu
12 ſtodiam caſtri, & eius periculum, † quòd tenetur de ca-
ſu fortuito ſi per caſum eum amittat, ita in præſenti, attẽ-
ta qualitate maris, & eorum, quæ ſolẽt in eo uenire, quia
ut dicit Seneca, de quo meminit Ba'd. in. l. 2. c. naut. fœn.
nauigia, quę de mane inſeruut de ueſperi ſorbentur, &
æquiperatur homini potenti. & crudeli. aduerſæ. enim
procelę nemini proſunt, & inexorabiles ſunt. l. iiij. de do-
na. cau. mor, & ſic quis aſſecurando merces ſuſcipiendo
in ſe periculum uidetur uelle etiam teneri de caſu fortui-
tu, idem dico ſi deſſerantur per terram ut per muliones,
&c. aliter dicta aſſecuratio parum prodeſſet uerbum pe-
riculum abſolute prolatum circa ea quæ deferuntur per

13 mare non est dubium, quòd comprehendat † casum aduersę tempestatis, ut.l.cum proponas.C.naut.fœno.supra allegata cum ibi not.& ex identitate, rationis potest comprehendere alios casus piratarum, &c.qui solent contingere in mari potest etiam cõprehendere quodlibet damnum, ut in.c.ubi periculũ de elect.in vj. quia ut dicit glos. in.l.damni infecti.ff.de damn. infect. periculũ multis modis ad aliquem potest.pertinere, & ideo cõsulo, quòd fiat expressa mentio in assecuratioue casuum fortuitorum ad euitandum istas dubitationes, in casu autem, quòd non fieret credo uenire casum fortuitum, tum in isto contractu assecurationis per ea quæ supra dixi, quia hoc est uerisimile intellexisse contrahentes in contractu prædicto,
14 † quorum mens magisquã uerba sunt inspicienda.l.obligationum substantia.ff.de act.& oblig.accidit quidam no. regula Bald.in.d.§.quæsitum, in penulti.colum.ubi dicit, quòd ubicunque, per aptam naturam uerborum non infertur de necessitate, quòd uerba exhorbitent à natura contractus semper illa uerba debent intelligi, uel inferri, & exinde adaptari.d.l.dãni. in uersi. & ꝙ in stipulatione, ff.de dam.&.l.si stipulatus.§.uerum.ff.de usur.& ꝙ not.in l.in lege locationis.ff.loca.& in.l. & puto.§.j.fami. hercis. &.l.iij.§.toties.ff.de dam.infect.l.quòd institutum.ff.de testam.mil.l.ita tamen.ff.de admini.tuto.cum similibus, & in casu, quòd uerbum periculum proprie intelligatur de periculo personæ, ut uoluit alberi.loco supra allegato, uel secundum glo.in.d.§.si Gemma, summitur proprie pro casu, in prouido scilicet culpa contingente, & non fortuito non est inconueniens, quòd iux. materiam quandoq; improprietur per not.in.d.l.si uero.ff.locat.& in.l. stipulatio ista.§.huc quoque de uerbo.oblig.& in.l.ij.de offic.pro con.& leg.& per glos.in.l.plausius de procura.& in.l.insulam de præscript.uerb.& in.l.si olei.c.loca.& in.l.titia.§.lutius, de leg.ij.& in.l.eas causas.ff. de cond.& demonstr. & gl.in.l.sepe.§.cui uersi. expectanti de re iudic.& in.l.sed si possessori.§.item si iurauero.ff. de iur. iuran.& glo.in.l. j.C.quando ciui.act.crimin.preiui.&.xiij.q.iij. in.c. rogo

clem.exiui.de paradiso de uerbo.signi. ultra medium, & in.l. propter seuerinam. ff. de condit. & demonstra.§. conditionum,& in.l.uxori.§.fin.ff.de leg.iij.& ibi Bar. & in.l.j.C.de neg.gest.& facit tex.in seruum filij.§.j.de leg. j. iuncta.l. proinde.ff.si certum petatur, & c.damnamus circa finem,de summ.tri.uersi.cum, & quòd dicit Bar.in l.qui fundum,de uerbo.obli.per d.l. si stipulatus de usuris & tex.in.l.j.§.debebit in uersi. uere filius.ff. de libe. agno.
15 n quibus iuribus, & alibi habetur qualiter † quandoque uerba alterantur,& impropriantur secundum subiectam materiam,& non est intelligendum,quòd assecurator assummat periculum intelligendo prouenieus ex culpa,
16 † quia de sua culpa non uidetur sentire eo quòd non uadit cum mercibus in naui secundum Paulum in.d.l. in nauis supra allegata maxime,si dicamus, quòd est patronus nauis,nisi quòd intelligit de culpa nautarum,uel patroni, quòd potest esse,sed non uidetur uerisimile,ut dixi attenta qualitate contractus assecurationis, & cui fieri consueuit casum tamen alterius,bene potest in se suscipere,quis periculum.l decem de uerb.obl.stipulando quanto minus ille fecerit,circa tamen intelligentiam casus fortuiti est uidendum , an quocunque modo contingant fieri eius impetus,assecurationem promittentis,& breuiter est dicendum,quòd si uerificatur aliquis casus,quòd aliàs posset reputari fortuitus culpa assecurati de tali casu non tenetur promissor casus est per text.not. in.l.qui officij.§.fina.ff. de contract,emptio.& not.Aret.in consi.cxj.in fine.col.
17 consi.& ille tex.probat etiam † qualiter uerbum periculum summi potest pro casu fortuito, dicit tamen Bal.ibi, quòd nimirum eo , quòd ueniebat ex natura contractus adde etiam tex.in.l.eum proponas. c. naut. fœno. ubi casus de quæstione prædicta,ex quo sequitur,quòd si dominus mercium assecuratarum deuehi fecerit res prohibitas,ignorãte assecuratore,cuius causa peruenitur ad perditionem mercium, uel nauis, uel alterius damni iuxta not.in.l.cotem.ff.de publi.& in titu.quæ res exportan. nõ potest,& in.c.ita quorundam de iudæis, Idem si nauiga-

gari fecit, uel deferri per loca prohibita, uel non soluerit iura maris, quòd uulgo Lusitanorum more dicitur portugen. &c. quòd non teneatur assecurator, idem si merces, nauis capiatur pro represalijs domini assecurati, uel suæ gentis per not. in. d. l. cum proponas, ubi etiam not. Bald. infert cōtra uictores, quòd periculo domini res portant, quòd teneantur si propter culpam ipsorum hoc contingat, quando enim casus contingit culpa illius in cuius persona debet impleri, uel cui debet satisfieri non tenetur suscipiens casum, ut ibi per Bar. & Bal. qui adducit simile de illo, qui promisit aliquem non inquietare per. l. uenditoris. ff. de uerbo. oblig. quòd intelligitur † nisi de illius parte, procedat. l. quæro. §. item locatorem. ff. loca. de modo autem deprehendendi culpam. in similibus, uidè Bald. in princi. d. l. cum proponas. quid autem si per culpam casus contingat non ex persona assecurati, hoc est domini merciū, sed ex persona tertij, verbi gratia sint duò mercatores unus cuius merces deferuntur in naui, & alter qui assecurauit, culpa autem fuit commissa per gubernatorē
19 nauis, an excuset assecuratorem credo, quòd non † quia factum tertij nō impedit obligationem committi. d. l. quibus diebus. ff. de condi. & demon. nec obstat. d. l. cum proponas. quia loquitur non in culpa tertij, sed debitoris, cuius gratia susceptio periculi facta fuit ex quo. n. periculū contingit, quantūcunque facto alicuius, nihilhominus tenetur assecurator de tali periculo, & hoc præsupposito, quòd teneatur ex forma assecurationis de quolibet periculo, quia licet non ueniat illud cuius dominus mercium fuit causa per supradicta, tamen uenit cuius tertius causa fuit, fatendum tamen est, quòd agi poterit contra illum tertium maxime ratione damni, sua culpa illati. l. inde neratius. §. primo. ff. ad. l. aquil. sed quis agit contra istum tertium, cuius occasione periculum contingit, credo, quòd assecurator, qui damnum periculi patitur, per not. in. d. §. j. & per not. Barto. in. d. l. quibus, & per not. in. l. fin. de eo per quem facta erit: ité alio ex capite uidetur, quòd possit dominus mercium per. l. item quæritur. §. j. & ij. ff. lo-

ea, qui a nauicularius ut ibi, & magister tenetur ad hoc locati, An autem, eo casu, quo ille non sit soluendo excuse-
20 tur assecurator † perinde ac si culpa domini contingisset, & uidetur, quòd sic per not. in d. l. fi. & in l. plane. la 2. de leg. j. & in. l. ij. de instit. act. quia ex quo facto tertij consequitur existimationē suarum rerum debet in subsidiū ipse teneri, tamē, quia hic nō est causa lucratiua, eo quòd dedit pretium periculi assecuratori nō uidetur teneri in subsidium secundum opinionem illorum, qui tenent
21 † quòd dispositio. §. j. d. l. plane. & d. l. fin. nō habeat locum nisi in habentibus causam lucratiuam, quæ opi. gl. est Bar. in. l. his solis. ff. de cōdi. indebit. uel nisi ille, qui ex facto tertij aliquid consequitur de fraude participauerit, quòd uidetur esse de mente Bal. in. d. l. plane dum dicit ibi esse speciale ne pereat fidei commissum facto grauati, uel tertij, quia agitur ibi in subsidium, etiam illius, qui non participauit de fraude: Alberic. tamen. in. d. l. fi. indistincte tenet, quòd ex facto tertij in subsidium agatur cōtra illum, qui eius occasione aliquid consequitur, siue sit lucratiua, siue non lucratiua causa per. d. §. primo. & l. plane, & Ange. in d. l. fina. solum pōderat, an quis sit factus locupletior, propter dolum, Tertij, & uidetur requirere, quòd participauerit de fraude, aduertendum tamen puto circa hoc, quia
22 est magnæ importantiæ in istis securitatibus, † quia ut plurimum pericula nauium proueniunt ex culpa nautarum ut patet. in. d. l. itē queritur. §. j. & 2. & gubernatores qui nauē regant, & dirigūt, qui ut plurimū non sunt soluendo, quia si uerum esset per. d. l. fin. & per. d. l. fuerit. §. j. qui in defectum, & subsidium possit assecurator agere cōtra dominū mercium, uel saltem se defendere, nec extimationem petat, rationem periculi, de dolo tertij prouenientis destruerēt istos contractus assecurationis, nec haberet locum nisi in mero casu fortuito, Quapropter sunt ponderanda uerba. d. l. fin. in uersi. plane, in ratione sui, quia in illa lege uidentur hæc locum habere, ne unus lucrum, & alter damnum cōsequatur. quæ ratio hic cessat, quia uterque agit de damno euitando. dominus mercium ne ea

perdat: sed consequatur æstimationem ab assecuratore,
23 & assecurator† ne ex dolo tertij soluat, & sic illum damnum patiatur, nisi dicamus, quòd habito respectu ad personam assecuratoris, qui multa soluet soluendo extimationem mertium perditarum, & pauca recepit, dicatur dominus mercium agere de lucro captando, & ipse de euitando, & per consequens sit melior eius cõditio, quia tamen communiter tenetur, quòd dispositio.d.l.fin.&.l. plane habeat locum non cõsiderata causa illius, qui ex dolo tertij aliquid consequitur siue lucratiua, siue non lucratiua nisi maximo, quando participasset de dolo, ut magis communiter moder.in.d.l.fina.& Bal.Pe. & Cyn.uidetur in.l.j.C.de re.permit.quæ fiunt in iudic. & Alexand.in.d.l.fin.& Paul.de cast.quos, omnes Alex. ibi refert pro qua opi.Alber.glo.in.l.ij. uersi. tu respondeas iuncto textu.C. de hære.& act.uendi.quam dicit, quòd cõmuniter approbatur, ista tamen inuestigatio uidetur obscura in materia nostra, eo quòd dominus mercium, nihil consequitur ex dolo tertij, sed tantum factum tertij nocet assecuratori, & quando ipse dominus mercium de dolo, & fraude tertij participasset hoc nõ esset tantum dubium argumẽto eorum, quæ dicta fuerunt in sequenti.q.per.l. qui..§.fi. de contrahen.empt.&.l.cum proponas.c. nau.fœno.maxime, quia posset militare omnium opinio. quòd ex facto tertij ille qui de fraude participat tenetur, ut scribentes
24 tes fatentur in.d.l.fin.pro qua, facit quia fraus,† & dolus alicuius patrocinari non debet.c. secundo &.c. ex tenore de rescrip.Barto.in.l.quæ fortuitis.iij.col.C.pig.act.Ias. in l.iurisgen.§.sed si frandandi.nu.1.ff.de pact.cum similibus tenuit glo. in.l. sed eximendi in uersi. amitteretur.ff. Ne quis eum, qui in ius: de qua meminit Alexan.in.d.l. fi. sed quando dominus mercium non participauit de fraude est maius dubium, quia ex una parte uidetur certare de causa onerosa, ut dixit licet existimationem habuit suarũ mercium propter pretium, quòd dedit assecuratori, ex alia parte hoc non uidetur considerabile in præsenti dubio habito respectu ad opinionem modernorum, quæ ui-

detur communior, de qua supra mentionem feci, licet glo.& Bar.in.l.his solis aliter sentiant in causa onerosa,& Bal.in.d.l.plane,ut supra retuli, cum dominus mercium, nec onerosam, nec lucratiuã causam habeat cum tertio, solum eius factum ut dixi facit non deficere conditionẽ euentus periculi, in quo damnificat assecuratorem, qui de tali periculo tenetur,item ex alio capite,non uidetur considerabile, quia dominus mercium nondum aliquid consecutus est,sed huic sententiæ multum facile potest responderi, quòd iuuabitur, quòd ad excipiendum ab ipso assecuratore contra dominum agentem per extimationem,per regulam,cui damus de regur.iur.Puto in hac.q. dicendum si uolumus tenere opinio glo. & Barto. in.d.l. his solis,quòd assecurator, neque si soluit possit repetere extimationem à domino mercium, neque possit de hoc excipi cõtra eum, Ratio est quia illud, quòd consequitur ab assecuratore non potest dici lucratiuũ,quia emit euen
25 tum periculi † quo casu dolus tertij non uidetur iuuare assecuratorẽ contra assecuratum,qui de dolo participauit, si autem uolumus tenere opin.aliorum,qui tenent,quòd d.l.fin.&.l.plane.§.j. loquantur in quacũque causa ad hoc nõ uidetur iuuare propter rationem superius dictam, eo quòd iste dominus mercium non potest dici ex hoc fieri locupletior nec in dolo, & cessat ratio.d.l.fina. per quam ibi Angel.dicit hoc esse necesse, nec obstat.d.l. plane.§.j. quia ibi emptor serui ex hæreditate acquisita per seruũ erat factus locupletior, Nec obstat si diceret,quòd considerata persona assecuratoris per magnam extimationẽ soluit pro paruo pretio pericul, dicatur lucrari,siue certare de lucro,per ea quæ dicit Alexan.in.d.l.fina.ibi dum respondet,in.ij.col.ad.l.j.C.si de uend.pign.aga.quòd tractatur ibi de lucro, illius qui emit minus iusto pretio, quia potest dici, quòd hic non emit minus iusto pretio attenta quantitate, quæ consueuit dari,in tali securatione,uidelicet tanto pro centenario, de quo latius dicetur in fine tractatus in. q. an assecuratio habeat locũ. l.ij.c.de res,uendi.item potest dici esse, quòd dominus mercium

propter assecurationé, nec dicatur lucrum, neque damnum pati est.n.dare medium inter ista.l.qui auten.§.simlique modo.ff de his quæ infra:cred.quid autem si merces uel nauis amissæ fuerint iniuste, & captæ à piratis, aut à latronibus, sed aliter per iniustitiam, an teneatur assecurator, ut de casu fortuito, & uidetur, quòd sic, per ea, quæ not.Bald. in illo textu in.c.j.de noua forma, fideli ubi no
26 tat † iniustitiam, & casum fortuitum æquiperari, facit.l. cum duobus.§.fin.ff. pro soc.contrarium tamen uidetur in assecuratione nisi exprimatur, nec obstat.d.c.j.quia ibi fuit expressum a uassalo, quòd si contingeret dominum rem amittere iniuste uel fortuito casu, quòd iuuaret illã recuperare, & in.d.l.cum duobus.§.fin consideratur damnum sociorum quolibet modo sine culpa proueniens, ut de communi resarciatur, quia hoc est de natura societatis.d.l.cum duobus.§.quidam in fin.&.l.si merces.§.Vis maior in fin.ff.loca.aliter diceretur leonina, & iniquissima societas.l.si non fuerint.§.atisto, eo.titu. ff. pro socio, secus autem in contractu assecurationis, in quo solet principaliter attendi, amissio, siue perditio rerum, & merciũ propter casum fortuitum, & casus propter iniustitiam proueniens nõ dicitur proprie fortuitus, ut patet in.d.c.j.
27 ubi ponũt inter diuersa perditionem, † uel quæ est aduersatiua siue disiunctiua, iuxta not. in.l. cum quidam.C.de uerbo.significatione, & in.l.generali.C.de sac.san.eccle.& in.c.inter cætera de rescript. & Bar.in.l.si quis ita de aur. & arg.in fin & lud.l.si quis ducēta.§. utrum de rebus dubijs, & alij Doct. ibi, & alibi uarijs in locis licet quandoq; improprie tamen pro idem ponatur.c.uno.§. uerum de stat.regu.lib.6.&.c. quia plerique de offi.ordi.& l.si à prioribus.C.de fundis patri, li.xj.secundum Alberi.Ideo cogita.circa prædicta, quia Barto.in.l. exceptione.ff.de fideius.in penul.col.in fin.dicit, quòd illud, quòd iudex facit iniuste quo ad patres, dicitur casus fortuitus, & pertinet ad emptorem rei, & sic uidetur in præsenti, quòd pertineat ad illum, qui in se suscipit casum fortuitum, quid autem si merces uel nauis captæ iniuste sint postea pecunia

redemptæ ut sæpe fit, quia multi amici nomine fures recipiunt naues in mari, quandoque in portu quandoque alibi per mare, & postea dicunt ludens feci, sicut in.ca.j. de presump. uolūt tamē il beneragio sub quo colore multa surripiūt, & ea habēt, an istud possit peti ab assecuratore periculi, atque si in ueritate totam nauem, uel merces ipse, piratæ caperent, & uidebatur dicendum, quòd non, eo, quòd merces non fuerunt deperditæ. tamen in contrarium facit, quia equum uidetur ex quo dominus mercium fecit ut merces nō furentur, quo casu tenebatur assecurator, quod ipse tenebatur de illo, quòd expendidit per not. in.l.metum.§.sed licet.ff quòd met. causa, & in.l. ij.§.æquissimum, & l.nam & si seruus ff.de nego. gest. cū similibus, in quibus casibus: quando agit quis per aliū, dānū euitat. Itē quia ista æquiparantur merces, ui tempestatis in mari proiectas, uel à piratis redemptas esse.l.ij.§.si nauis à piratis.ff.ad.l.rod.de iac. ubi seruius hostilius, & labeonius, omnes mercatores qui merces in dicta naui habebant, conferre debeant in dicto casu redemptionis credo in hac, q. qui sumpsit periculum casus fortuiti, quòd il-
28 le tenetur† quòd latrones quouis colore surripiūt de dictis mercibus, quia in ueritate istud perdit, ut dicunt Docto. ut in.d.§.si nauis, de redemptione, aut est facta in pecunia, uel in alia re extra dictas merces, licet causa fuit illarum mercium dico, quòd assecurator non tenetur, eo quòd merces non sunt deperditæ, nec obstat.d.§.si Nauis, quia ibi fit collatio per omnes, eo quòd fit pro salute omnium ut in.d.l.ij.§.j.&.l.j.eo. tit. ut eorum merces sint saluæ, ꝙ non uidetur cōsiderandū in contractu assecurationis duplici rōne, prima quia dominus merciū in quantū pōt, tenetur procurare, arg.l.ꝙ dicitur.ff.de impē.in reb. dot.fact. alias dicerentur deperditæ sua culpa, & negligentia, & per cōsequens assecurator non teneretur per not. in.l.cū proponas.C.nau.fœno. Secunda, quia ex quo merces tali redemptione sunt saluæ, est uerum dicere, quòd non fuerunt deperditæ casu fortuito, Nec obstant si dicant, quòd fuerunt in proximo periculo, & expositæ ca-

sui fortuito, quia istud non iuuat quãdo quis merces suas habet argumento eorum, quę not.in.l. quòd si domus.ff. loca. alias est.l. habitatores, eodem titu. per quem text. Bald.ibi not.quòd nil operatur exponere se periculo, ex quo arguit, & quòd si citatus habebat excusationem, propter metum inimicorũ, se exposuit tali periculo, & pas-
29 sus est eum nõ uenire ad iuditium † nihilominus tenetur respondere aduersario, & imputetur sibi, qui se exposuit periculo, prędicta tamen possunt procedere, quando talis redemptio fieret ante capturam mercium, secus autẽ si merces fuerint captæ a latronibus maris, & piratis, & dominus mercium redimat eas pecunia, quia uidetur eas emere, & tamẽ passus fuit casum fortuitum in dictis mercibus, cogitabis, & notabis, quia quotidie contingit de fa-
30 cto, & facit dubium pecunia data †, quæ succedit loco rei non tamen potest dici casus fortuitus, facit, quòd not.glo. j.in.c.j.de eo qui mittitur iu possessionem causa rei; seruandæ, eo quòd qui habet uoluntatem faciendi malum, & non fecit &c.cum concor.ibi allegat, sed multum urget.d.l.nam & seruus quia licet quis ex una parte procuret suam salutem, nihilominus quatenus tertius participat tenetur, sed contrarium facit gio.not.ibi ex quo assecurator non mãdauit hoc fieri, nec illud prouenit ex facto assecuratoris nec propter eius factum prout ibi Bart. & Bal. notat & communiter alij ubi de materia traditur satis copiose. quod autem de casu contingente in naui in-
31 dictis mercibus † ut si propter humiditatem consumantur, & deteriorentur, uel à tinea, uel à muribus rodantur, an de isto teneatur assecurator, qui in se sumit, periculũ casus fortuiti, credo, quòd non amplius, quòd not.& habetur in.l.ij.§.seruorum.ff ad.l.Rod.de iact. quia in hoc casu etiam cessat contributio, item quidem talis casus magis est improuisus, proueniẽs ex alterius culpa, quàm fortuitus.l.Itẽ quæritur.§.si fullo.ff.loca, qui tex. est not.ad mul-
32 tos, & maxime contra Iudæos † qui tenent pignora usurarum, & contra custodes montis si non excutiunt puluerem, quanquam à rebus sibi datis in pignus, & hac de cau-

sa rodantur à tinea, secundum Iaco. de bel. in d. §. si fullo, & secundum Bal. ibi & contra bidellos, scholarium, & tu tores, & curatores non solum si permutant unū pro alio, ut ibi dicit Bal. quod si contingit habere libros scholariū, uel alias res in pignus doctoratus, & eos non excutiunt à puluere, & alijs nocumētis, & deteriorentur, ꝙ tenetur. Aduertendū, tamē puto circa hunc casum, quia licet, nō posit proprie nenire sub nomine casus fortuiti, ut alibi supra latius declaraui, tamen potest uenire sub nomine periculi generaliter, & absolute suscepti nisi aliter de cō suetudine intelligatur per hoc uerbum inter ipsos merca tores, ut ibi latius dixi, maxime attento, quòd non habe- bat merces in potestate, ut dicit Paul. in. l. naui sauphili. ff. loca, nec alterius, sed casus fortunæ, & isto contractu asse curationis communiter utantur istis uerbis inter se ipsi mercatores risco, fortuna, siue periculum mercium, & quasi quòd idem reputant licet, sit differentia, tamen
33 in causis ipsorum ut alibi sæpius dictum fuit † non sunt cu randi apices iuris, sed magis usus eorū, & æquitas, & Bal. consi. 420. nume. x & consi. 466. nu. 5 in. 5. uolu. & l. si fide iussor. §. quidam. ff. mand. & ibi Bar. & alibi, Quia uero ui- demus quottidie perquiri per piratas, & alios maritimos fures, & latrones naues an in eius sit res. §. seu merces suorum inimicorum, est utile uidere an si dominus mer- ciū, sit de gente eis inimica, & in hac de causa merces mi sceātur, dicatur casus fortuitus, proueniens culpa domini mercium, ut per hoc excusatur assecurator, sic quando dominus est causa, ut in l. cum proponas de naut. fœno. & Bart. in l. nam & seruus. ff. de neg gest. & per illum tex. in fert ad unum per quod prædicta. q. uidetur decidi posse,
34 dicit ipse † quòd si aliquis est captus in aliqua ciuitate pro represalijs concessis propter factum sui communis, uel specialis personę, & soluit quod potest repetere à com- muni uel speciali illa persona, & si opponatur, quòd est si bi facta iniuria respondit Barto. quòd ista iniuria est facta propter factum alterius cum ergo illæ qui damnum pati tur propter occasionem, & factum alterius potest repe-

tere, ergo sequitur, quòd pericula latronũ contingentia propter inimicitias gentis assecurati, uel principis sui, nõ debet esset damno assecuratori, immo potius assecurator qui poterit postea repetere ab illo sine gentis cuius principali occasione, suæ merces fuerunt subtractę, & captæ. uidetur enim fieri propter factum assecurati, quando fit propter factum suæ gentis ciuitatis, uel alterius specialis
34 personæ, Idem tenet Alberi. † in illo qui passus est damnũ propter represaleas, uel delictum alterius, in.l.si uero.§. cum autem.ff.de his, qui deit.uel effu. & in.d.l.nanque, & si seruus, Idẽ tenuit Guil.de Suza, publice disputãs prout ipse refert prima parte statu.quæst.liij.nu.6.in penul. col. per.l.quæ utiliter.ff.de neg.gest.quia ille dedit causam.quare fuit cõpulsus, & ideo tenetur.l.qui occidit.§.in hac.ff.ad l.aqui hoc tenet Iaco. de Are. in.l.ij.§. item si in facto de uerb.oblig.quòd Doct.dicunt procedere in represaleis iuste factis, propter damnum dolũ, uel culpam alterius, secus si iniuste, cum hoc trãsit, Bal.in.l.nam, & si seruus in.d.§.facit.l.si per imprudentiam.ff. de euict. in principio licet Bald in.d.l.cum merces.§. culpa, simpliciter sumat illam.l.tamen glo.dicit illam tenere, Iaco.de Aren.in.l.exceptione.ff.de fideiuss.Bar.autem ut dixi.in.l.nam. & seruus simpliciter considerat damnum datum, & latius in suis represaleis.q.x. principali per text.in.l cũ merces.§. culpa.ff.loca.&.l.penul.ff.solut.mat. in quibus iuribus uidetur hoc probari, † quòd si damnum est mihi datum in
35 odium tui, siue tua tua culpa, siue non competit mihi cõtra te regressus Lud. Ro.iu.d.§.Item si in facto, cum quo transit dominus Franci. de Aret.considerat an iuste fuerint factæ, id represaleæ siue damnum datum passo, & tunc datur regressus alias non, quæ opi. satis habet equitatis, pro qua facit regula, nõ debet aliquis alterius odio pregrauari, quę regula licet uideatur facere contra, tamen facit pro ista opinione cõsiderando, Grauamen factum per detrebantes adducunt præfati moderni glo. in.d.§.culpa, & dicunt, quòd ista glo.non uult, quòd odium sine aliqua culpa sit causa regressus contra eum, cuius odium tale

quid sit,immò requirit,quòd uel culpa fuerit causa inimicitiæ,uel quòd illæ,qui erat inimicus siue culpa fuerit negligens,& minus cautus, quàm debuit; quòd dicit Aret. probari in.l.pen.bene prospicienti ubi fuit decisum,quòd regressus est concessus contra eum qui fuit causa damni, quia fuit culpa ex quo datur intelligi, secus, si fuit in culpa pro quo dicit Areti. do tibi casum in terminis quem ibi not.Barto.in.l.cum tabulis.§.quoniam.ff.de his quibus
56 ut indig.†ubi non excluditur à lucro legatarius si factus est inimicus testatoris,sine culpa sua,ergo multominus inducitur inimicitia ut quis incurrat damnũ, quia nõ est par ratio,&c.l.fina.c.de condi.item quòd nota Barto. in.l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de arbitr.confirmat Rom.prædicta per.d.l.qui occidit.§.in hac.&.l.si putator.ff.d.l.aquil.quę fuerunt inra. Guiel.de Suza,ut supra retuli licet ipse non faciat mentionẽ, Aduerte circa prædicta,quia non semper imputatur culposo † ea quę sequũ
57 tur ex sua culpa, uel propter suam culpam.c. adueniens ad nos. de sponsl.l.uerum.ff.de fur.et.l. qui iniuriæ in princip.&.l.sed hi qui.§.siue autem.ff.de pub.& uect. quæ sunt iura gl.in.c.quia diuersitatem de concess.prçben. ubi bonus tex.oportet.n.quòd hoc uel culposo imputetur id quòd ex culpa sequitur, uel quòd culpa eius sit immediata causa illius,quòd sequitur,ut declarat Abb.Panor.in.d. c.quia diuersitatem in fine.col.quòd probatur euidenter, in.d.c.ubi inspicitur causa immediata, & non culpa procedens,quæ causa ut dicit Abbas, regulariter debet inspici potiusquam immediata, allegat.c.de occidẽdis.23.q. 5.& tex.cum glo.in.c. de cętero de homici. ex quibus sequitur, quòd sit consideranda ipsa culpa, si ergo non est culposus ille,cuius occasione damnum datur, nõ uidetur ei imputandum, Præterea in casu in quo ille sit culposus non possumus dicere. quòd eius culpa sit causa immediata,illius damni, sed ipsa spoliatio, & derrobatio est causa immediata,licet culpa sit mediata, & sic non deberet ei imputari per not.in.d.c. quia diuersitatem, sed si ista, sic quocunque casu precedenti, tamen posset dici,quòd siue iusta,

iusta, siue iniusta repræsaliæ fiant nunquã datur regressus contra illum cuius occasione fit, quia non eius culpa, sed ipsa represalia, seu detentio est causa immediata damni il lati, qui regressum uult habere, & ad c. quia diuersitatem potest responderi, quòd ideo ibi inspicitur, causa imme diata propterea, quia culpa, & suspensio, non habebat eundem effectum, opinio. Bal d in.d.l.nam, & seruus uide tur esse magis communis, quã ipse tenet, & in.d.§. Item si in facto, & Ioan. & Areti. ut dixi, & Paul. & Imol. & in. l.penul.sol.mat. Alex.in.d.§.item si in facto, & in.d.l.pe nul.sol.mat.dat plures concordantias per doct. circa præ dicta.ij.q.in uarijs locis, quæ opinio, ut dixi uidetur ma gis æqua, ut inspiciatur, causa inimicitię, ratione cuius dã num fuit illatum, quia tex. expresse hoc uult in.d.l.pen. li cet, in.d.l.si merces.§.culpæ indeterminate loquatur, scili cet propter inimicitias eius tamen glo. ibi per.d.l. penul idem tenet de qua Doct. communiter faciunt mentionẽ,
38 sed contra prædictam opinionem facit regula iuris † qui occasionem damni dat, damnum dedisse uidetur, ponde ro uerbum occasione, quòd denotat non ueram causam. c.solita de maior, & obedi. Bal. in consi.217.nume.5. in pri mo uolu. Iason in rubrica. C. qui admit. nume.9. ubi dicit, quòd occasio denotat causam remotam: patet etiam in c.j.de stat.regu.in vi. ubi causa denotat ueram. & rationa
39 bilem, & in hoc differt causa. † ab occasione, ut not.in.d. c.solitæ, & alibi in locis, quæ non expedit allegare, facit il lud. quòd dicit glos. de lupo, qui quærit deturbare aquam in autenti. de defens. ciuit. licet quandoque bona occasio reputatur, ut in.l.nam, & ut ait. Pœdius.ff.de legib. siue er go inimicitia sit uera, quo casu, dicitur proprie causa, quando ipse erat causa inimicitiæ, quia culposus siue sit sine culpa quo casu dicitur dare occasionem utroque mo do uidetur dicta regula militare per quam, se uidentur fundare tenentes illam partem, quòd omnes allegant. d.l. qui occidit.§.in hac ad.l.Aquil. & ibi Flor. ubi ponitur di cta regula, nec obstat dicere, quòd inspiciatur culpa per d.l.penul. quia in casu, quòd culpa cesset in eo cuius occa-

sione damnum datum est, non tamen cessat causa, quòd detur regressus, & succedit regula sine culpa, nisi subsit causa de regu.iur. causa est.n. rationabilis, quòd ex quo pro parte damnum patior, ut resarcias per not.in.l. nam & seruius, Nec obstat in.l. si per imprudentiam allegata per moder. quia potest responderi, ut respondebat Gul. de Suza: relatus, ab Alberico de Rosa.liij.q in prima par.
40 col.fi.quòd uerum est, quòd iniuria facta uni † non debet nocere alteri, nisi hoc contingat facto illius, ut quia contra se iudicem prouocasset, & opinionem istam secutus fuit Ricard. per.l.si serua.§.cum autem de his, qui deiect. uel effud. quam.l. dicit Alberi. benefacere pro ista opinione allegat etiam plura iura de quibus ibi per eum, sed ad d.§.cum autem potest responderi, quòd ibi nō cessat cul
41 pa locatoris, quòd talibus locauit qui damnum dederunt, deijciendo aliquid uel effundendo, argu. de eo, quòd dicitur de mala electione.l.fin.§.seruorum.ff.de nau.caup.sta. l.cum mandato.§.j.ff.de mino. licet contra tales electos possit agere.per.d.§.cum autem, &.l.qui proprio.§.procurator.ff.de procu. credo, quòd opinio. Bal. & Cy. & modernorum per iura eorum sit substantialior in quibus fit mentio de culpa maxima in.d.§.in hoc in fine ubi cessante culpa excusatur, quis de dāno dato eius occasione propter ignē, pro qua opinione allego.bo.tex.in.l.Item quęritur.§.si quis seruum.ff.loca, ubi quis tenetur de damno ab alijs dato quando est in culpa, alias non aliter ut dicebat Cy. relatus à Bald.in.d.l.pen.ff.solu.mat. esset.n. contra naturalem culpā & equitatē, ut casus enumeretur culpę, quando culpa non procedit casum, tenemēti illam distinctionem Baldi in eo, quòd facit differentiam, aut inimici
42 tia cuius occasione damnum datum fuit † erat inimicitia generalis, aut inimicitia specialis, ut in primo casu non.

Annumeretur culpę.per.l. Item quæritur.§. exercitu, &.l.si merces.§.uis maior.&.l. hæc distinctio.ff.loca.in secundo autem casu secundum distinctionem Cyn.inspiciatur an inimicitia fuit contracta cum causa, uel sine, quia ista sunt multa utilia in materia assecurationis quando tē

pore guerræ capiuntur merces inimicorum inimicitia generali,ut faciunt Genuenses Florentinis pro primo au tem membro uide tex.in.l.nam,& Seruius supra sępius al legat. quia nostri Lusitani erant illa tempestate secũdum glo.inimici populi Romani, & hac occasione cœperunt illos tres de quibus ibi qui potuerunt habere recursum cõtra ciuitatem Romanam propter damnũ illatum eius causa, & in tali inimicitia potest procedere bene, quòd ibi dicit Bar.& in.l.cõtra.§. qui maximos de pub.in uers. nunc,ad.q. erat Quippe præsumptio contra Romanos il los qui ea tempestate,cuncta deuorare tentabant, nec in dubio præsumitur bellum iustum secundum host.in.c.sicut de iur.iurand. quem ibi Abb.& Aret.in con.xiiij.in.5. col.referunt.Ratio potest esse, quia est contra ius naturale Primæuum,quo omnes ęquales,& liberi erant,ut insti de iure perso.in princip.ex quo omnia erant communia ut insti.de rerum diui.§.& quidem, alio tamen respectu possumus pręsumere pro Romanis, per ea quæ dicit de eis Innoc.in.c.quòd super his de uoto prope fin.Adde in prædictis,quòd à fortiori procedunt quando merces fuerunt captæ propter inimicitias domini mercium per.d.l. pen.solu.ma.&.d.l.si merces.§.culpa sæpius allegat.Idem a fortiori si fuerit propter inimicitias assecuratoris, quo casu uidetur sua culpa factum.quòd nõ & declara, ut per doct.ut dictis locis, & tenementi, quia quotidie de facto euenit, sed iuxta materiam quæro an assecurator pericu
43 li submersionis Nauis cum mercibus teneatur † si Nauis tantum fuit deiecta tex.est not.ad hoc in.l. cum depressa. ff.ad.l.rod.de iact. ubi ista duo equiperantur submersam, uel deiectam. hoc tamen intelligo procedere in assecuratione nauis si deperdatur propter deiectionem ad terrã, nam multotiens ueniunt naues alla costa, ut nostris utar uerbis,& tamen succurritur illis, & non perduntur, nec Nauis nec merces,ut contingit in illa omnium honorificentissima,& ualidiss.nostri Feliciss.Regis, quãdo ad ter ram deiecta,ob sui nimiã magnitudinem Vlixbonam per uenit,si autem Nauis non fuit submersa, aut deiecta, sed

tantum merces deiectę in mari ob timorem tempestatis. ut crebro fit causa leuiandæ, & saluandę nauis,& hoc siue merces assecurati mittuntur in undis ab alijs, ut fit siue à domino inuoluntarie secundum quid, an teneatur de istis mercibus, atq; si aliter de se cum naui essent summersæ, quotidie contingit iste casus & uidebatur, quòd non, maxime si per dominum proijciatur, quòd secundum quid uoluntarie facit secundum philosophum, quando principium mouendi istas nostras partes in nobis est, & dicitur
44 uoluntarie facere, qui coacte facit iuxta illud † sicque uolens factus, quòd nollem uelle coactus, ut in.l.si mulier.§. fina.& ibi gl.ff quod met.causa, in contrarium autem credo, immo, quòd assecurator merciū teneatur de istis mercibus iactis ob maris fortunam, equiparantur aūt istæ iactus assecurationis & deperditionis propter fortunam.l. nauis.ff.ad.l.rod.de iact.in princip.& in.l.fin. Idem si sunt determinata ad hoc per ibi not. cum autem locus sit contributioni propter istum iactum, ut in.d.l. & quasi per totum tit.subleuabitur assecurator in tāto minus soluendo, quàm dominus fuerit consecutus. Nec potest assecurator imputare iactum quādo non fit sine causa, sed necessario, licet quidem fieri, ut patet in.d.titu.ad.l.Rod. & in.l.seruādarum.ff.de pręscrip. uerb.ubi text.expressus facit, quòd not. in.l.si alius.§. est & alia.ff. quòd ui autem clam. ut.n. quis euitat damnum sibi potest imputare alij damnum quandoque imputari, ut patet in illo qui destruit domum uicini propter ignem, ne ad domum suam perueniat, ut ibi etiam not.Bar.& in.l.j.ad.l.Rod. de iactu.& ibi Bal.idē dicit, & hoc licet de iure per not.ubi supra, & in.l.si quis fumo.§.j.ad.l.aqui.quia quando aliquid fit uidetur potius
45 factum causa † defensionis quàm offensionis, ut ibi Bald. non tamen dicetur, hoc factū sine periculo, quando propter maius euitandum fit, quia tamen istæ merces iactæ sunt in damno assecuratori, collatio est faciēda per.l.j.ad l.rod.supra cum sequentibus, proderit ei qui damnum patitur, quid autem erit dicendum si merces iactæ in mari causa leuandę nauis, & maius periculum euitandi fuerint

postea in littore repertæ, uel alibi, cuius erunt, an domini, uel assecuratoris, facit dubium ex quo assecurator tenetur ad eorum extimationem ex forma assecurationis uidetur, quòd sint suæ, eo quòd dominus ex illa extimatione, quam habet facta saltem dicitur habere iam suam rem, facit, quòd dicit Bar. de illo, qui habet extimationē in.l. Meuius.§.cum duobus.ff.de leg.ij.& ibi latius, ubi est materia propria.l.j.ff.de extima.& in.l.si ut certo.§.nūc uidendum.ff.commod. Item dominus mercium propter pretium periculi, qaod dat uidetur emere, extimationē suarum mercium, & breui manu illas merces in casu periculi dare assecuratori, pro quibus extimationem consequitur, in contrarium autem credo, immo in casu quo res deperditę reperiantur sunt domini, qui eas perdidit, & tanto minus soluet assecuratori, facit.l.ij.§.penul.&.l. qui leuandæ ad.l.rod.de iactu assecurator enim ex quo tenetur ad extimationem respectu mercium, dando dictas merces uel ipsarum aliquas post repertas pro illa parte liberabitur in.l.si uero.§.fina.&.ibi Barto ff.solut.matri.

46 †Qui enim tenetur ad certam quātitatem, respectu certæ speciei, dando illam liberatur, ut ibi item certum est ut alibi supra dixi, quòd istę contractus assecurationis, est conditionalis si merces deperdātur non autem dicuntur deperditæ, si postea reperiantur, ut illic non censentur damnum illarum.per.d.l.qui leuandę,&.d.§.pen.&.d l.ij. & autent. Nauigia.C.de fur.& tanto minus soluet assecurator quantum fuerunt extimatæ per.d.§.penult. quem text.singulariter intellige dum dicit, quòd exoneratur, collatio.n.fit rebus apparentibus, scilicet si appareant in illa bonitate pristina aliter fit exoneratio, non in totum, sed pro ut tunc ualent: Præterea non est uerum, quòd istę uideatur emere extimationem suarum rerum, quia immo emit spem tantum, ut in.q.in fin.tractatus, dicam licet ille assecurator in aduentu teneatur de illa extimatio

47 ne †quid autem si assecurator iam soluit extimationem, & postea res appareant, an posit cogere dominum accipere illas res, & reddere sibi, quòd dedit uide not.in.l.in

commodato.§.fina.& in.l.si rem mihi. ff.commod.an au tem assecurator possit opponere assecurato. quæst.quòd res non erant suæ,& per consequẽs licet, sint deperditę, non debet habere earum extimationem text.habes.not. in.l.commodare, iuncta.l.sequenti.ff.commod.& ibi Bar.
48 not. & Bald.in reportat. antiquis † quòd quando aliquis conuenitur ex contractu, non potest opponere contra agentem quæstionem dominij, quòd not. quia isti assecuratores quando uenit tempus soluendæ ęstimationis multa perquirunt, ut excusentur, ut non soluant Item adde, quòd multo minus hoc opportet assecuratus rebus saluis, quando conuenitur ad pretium assecurationis, immo licet, non sint suæ tenebitur, argumẽto.l.quod si nulla.ff. de hæredit.& act. uendi. ex quo in naui assecuratæ erant tales merces.
49 † AN autem assecurator, qui expressit in assecuratione casum piratarum, teneatur si in aliquo portu de nocte furtim merces à naui sint subtractæ à latronibus terrestribus,& uidetur quòd nõn, quia piratæ differunt à latronibus.l. in rebus.ff. commod. & in.l.ij.§.si nauis à piratis.ff. ad.l.rod.de iact. ex quo.n. de istis non fuit expressum nõ debet tenere.l.quicquid astringendæ de uerb.obli.cum si
50 milibus decisio istius quæstionis dependet ab illa † an pirata dicatur fur, uel latro,& è contrario,& credo, quòd inter piratam,& latronem non sit alia differentia, nisi quia pirata de prædatur est in mari,& põt dici fur,& latro maris quia latrocinium,& furtum sicut fit in terra, ita fit in mari, ut in auten.ut nulli, iud.col.9.§.pen.& in autent.sed de nouo iure. C.de ser.fugi.& ideo credo, quòd si dicat assumo casum latronum ueniat casus piratarum, & è contra in mari, secus autem uidetur de latrocinio ad furtum. Ratio est, quia inter istos est magna differãtia, ut in.d.au
51 tenti. † patet enim quòd furtum ut plurimum fit neglig ẽtia non bene custodientium atqui patitur furtum.l. cum duobus.§.damna.ff.pro Soc.secus autem in latrocinio.ut ibi no.& supra alibi, ut credo dixi, nisi quãdo fiat per fidatissimos domesticos à quibus quis nõ precauisset, latroci

nium proprie quando fit, ut per eum si fiat in loco publi
co dicitur casus fortuitus, ut patet in.d.§. damna, & in.l.
res pupillarum.ff.de admini.tuto.iuncta gl.& ad.l. ad eos.
ff.commod.l.in rebus.ff.loca.l.sed & damno.ff. locati,&.l.
contractus.ff.de reg.iur.quæ iura ad hoc declarat Bart.in
l.his rebus.solu.mat.tu tenementi illam glo.in.§. damna.
quæ secundum Bal melius declarat, quando furtum dica
tur fieri culpa passi quam alibi: In institu.quib. mo.cont.
oblig.§.penult.Adde, & tenementi circa istos piratas, ea
quæ dixit Bald.in.d.l. prima in fin.C. qui bon.cœ.pos. qui
52 non possunt, esse milites, †& possunt impune à quocunq;
occidi tanquam hostes patriæ, ut ipse not.in.d.autenti.na
uigia.C de fur.& ut faciunt nõnulli, ter in anno Papa eos
excommunicat secundum host. in titul. de sent. excom.
adde prædictis bonum text.in.l.in rebus.ff. commod.ubi
53 casus latronum, hostium † & incursus piratarum insidiæ
& naufragium, & incendium æquiperantur & dicuntur
casus fortuiti, & per consequens, ueniunt in assecuratio
ne casus fortuiti, simpliciter idem in susceptione pericu
li, quòd declara, & intellige, ut supra alibi dixi. Item quia
ille tex. dum dicit piratarum insidijs, uidetur probare,
54 †quòd piratæ sint fures, potius quàm latrones, eo quòd
per insidias faciunt, aduerte pro declaratione, quia insi-
die piratarum non sunt similes insidijs furum, qui furan
tur de nocte, & clam, ut in.d.autenti. sed nouo iure, im-
mo depredantur per uim, sed ideo uocantur insidiæ,
quia ut plurimum piratæ ueniunt, ut nostri dicunt de as
salto, de quo assaltu uide Bal.in.c.j.§.similiter, quib. mod.
feud.amit.& sunt quando in maritimis oris occulti, ut nõ
uideantur, sed postquam te uiderũt non occulte, sed per
uim insurgunt, dãdo uela, & rapiunt naues: maior quidẽ
est eorum audacia, quàm furũ, & sic non intelligas, quòd
55 sint fures fatendum enim est† quòd latro potest dici fur,
si occulte postea, & sine ui furetur aliquid, nõ autem fur,
latro occulte furando, & sine ui, dici potest adde prædi-
ctis, quòd non obstat dicere, alius est latro, alius est pira
ta, quia licet assecuratio fiat per stipulationem in qua uer

ta communiter restringuntur.d.l.quicquid astringendæ, tamen ut communiter ibi doct.dicunt & brene,in stipulationibus fit extensio, ad casum furum, quando potest comprehēdi sub uocabulo de quo alibi indicat, si quis igitur assecurat de casu latronū an ueniat pirata, quia latro dici potest pirata,& ecōtra,ut in.d.autent.sed nouo iure superius allegata,quia ut plurimū nostræ naues deferunt coria vlisbona,& coria porti ad portum Pisarum, & coria Hyberniæ,inter quæ est differentia magna,Ponemus quòd habens omnia ista coria uolebat assecurare coria porti, tamen indeterminate locutus est, assecurator dicēdo assecuro tua coria,an talis assecuratio ualeat,& de hoc
56 uidetur casus in.l.ita stipulatus ff.de uerbo. obli. † ubi si id quòd pondere,numero, & mensura continetur sine expressione numeri uel mensuræ stipulatus sit,non ualet stipulatio, quia ex quo contrahentes, intendebant sentire de certis,& non constat de quibus. Verbi gratia erant.15. milia,coria.5.milia, vlisbonæ,.5.milia porti.5.milia Hyberniæ,& mercatores ad inuicem fecerunt uerba de uolendo assecurare.5.milia coria porti,& sequenti die ille stipulatus est stipulationem coriorum,simpliciter, & alius dicit,assecuro, quid autem,si habens tria milia coria, stipulatus assecurationem millæ in casu aduersæ fortunæ quorum coriorum mille, erant magagnata mille depilata, aut fracida,(sunt nomina quorum significationem quære à coriarijs, est quidem magna differētia in ualore,an assecurator,qui suscepit in se periculum teneatur,soluere extimationem mille coriorum maioris extimationis an habebitur respectus ad magagnata,& fracida tex.est not.in l.qui ex pluribus.ff.de uerbo. obliga. nam in potestate est promissoris, qui promisit incertū de incerto dare,quòd elegerit, ut ibi, Nec obstat si dicas,quòd promissor assecurationis non promittit coria mille, & sic incertum de certis,sed tantum promittat coria mille, & sic incertum de certis,sed tantum promittit extimationem in casu ad
57 uersæ fortunæ, †quia cum ista extimatio succedat locō coriorum, perinde debet estimari, & eligere ex illis tri-

bus millibus pro quibus mille extimationem uelit solue-
re, dummodo, in eligendo de quibus sensit, sequatur æqui
tatem per not in.l. generaliter de lega.j. adde prædictis,
quòd sicut ille qui habet extimationem rei dicitur ficte
habere rem, ut dicit Bart. in.l. medius.§. duobus. de leg.ij.
in 4. oppo. Ita possumus dicere, quòd promittens extima
tionem ficte, censetur promittere rem, & in eo possit ha
bere locum dispositio. d.l. qui ex pluribus, quia extimatio
succedit loco rei iuxta nota. in.l.j. de extimat. & in.l. siue
certo.§. nunc uidendum. ff. de commod.l. si gratuitam.§.
si margaritas. ff. præscript. uerb. prædicta procedunt quan
do æstimatio non esset certa, quia in hoc casu sic conue-
nerunt de tali extimatione in adně tu periculi utique ser
uanda est.l.j.§. si conueniatur. ff. de posi.l. cōtractus de reg.
iur. non enim potest Dominus mercium specialiter pete
re extimationem coriorum mille, quæ erant sana magis
58 quam illorum, quæ sunt magagnata aut fracida, † immo
contra eum, qui potuit.l. apertius dicere uidetur interpre
tatio, facienda.l. in contrahenda. ff. de reg. iur. & in.c. con-
tractum, eo. titu. lib. 6. & per consequens procedat, quòd
habetur. in.d.l. qui ex pluribus, cogitabis tamen circa præ
dicta, quid autem, si quis trahens in naui coria diuersorũ
animalium, & simpliciter facit assecurationẽ mille illius
59 quę habet in naui de quibus intelligitur &c. † an ualeat as-
securatio hoc modo facta, & in hoc uidetur dicendum si-
cut in rebus, quæ habent certos fines à natura, quia licet
sint diuersorum animalium, attamen bene cognoscun-
tur, quādo sunt adhuc cum pilis, discernitur, quòd est, co-
corium bouis, et coriũ equi, & cerui, & per consequens
ualebit contractus assecurationis per not. in.l. si domus. ff.
de leg.j. elegit equidem assecurator, pro quibus sentit, ut
de illis soluet extimationem, in casu deperditorum, arg.
d.l. si domus & l. legato, generaliter eo. titu. si autem erāt
coria eiusdem speciei, ut puta bouum uel ceruorum de
per se, & sunt distincta, per signa, & marchas, & sic facto
hominis, sed in diuersas prouincias, uerbi gratia, quis ha-
bet duo milia coria bouum, Vlixbonæ, & hybernis, inter

quae est magna differentia in ualore qui assecurat mille coria bouum, quae habet in tali naui, & uidetur, quòd sti-
60 pulatio non ualeat assecurationis † eo quod qui promittit assecuratio incertorum de incertis, per ea quae not. in l. ita stipulatus. ff. de uerbo. oblig. & in d. l. si domus, quae habent fines facto hominis, & in d. cũ post. §. gener. ff. de iure dot. contrarium tamen crederem in isto casu argu. à ratione cessante, nam in illis iuribus, ideo est, quia legatũ potest esse derisoriũ, seu promissio hic autem secus, immo, quòd de domo dicitur, in d. l. si domus maxime, quia & ista coria hyberniae licet sint eiusdẽ speciei, tamen cognoscuntur, item hic uidetur promissio incertorum de certis quo casu habet locum id quòd dictum fuit in praecedenti. q. per. l. qui ex pluribus, quòd exempli gratia di-
61 ximus in corijs, intellige etiam de alijs mercibus † quid autem si assignantur mille ballae lanae, in tali naui, & reperiatur ibi diuersa lana, ut puta lana Hispaniç, & Angliae de qua intelligitur, dic ut dixi de corijs, quia eadem est ratio, & adde circa istam lanam. l. si cui lana. ff. de lega. ij. quae lex potest multũ praticari in assecurationibus, idem de assecuratione argenti, quãdo erat argentum in pasta, & opera, ut Tazas, & adde. l. quaesitum. §. illud fortassis, eo. titu. an autem in assecuratione mercium ueniat pecunia: ut si Dominus mercium habebat capsam plenam aureis, cruciatis uel iustis nostrae monetae, uide. l. merces, la prima. ff. de uerb. sign. facit dubiũ Generalitas assecurationis sub nomine merciũ, eo quia in cõtractu, & si nõ exprimatur, uenit id quod sub significatione uocabuli cõprehendi potest, quantuncunque facta, ut not. doct. in l. quicquid astringendae de uerbo. obli. & alibi licet non sit
62 † utrũ nostrũ sit. conuentionẽ extendere regulariter dic ꝙ nõ ut in. l. fideiussores magistratuum. ff. de fideiuss. §. pro Aurelio, in pactis quidem cessat extensio, ut dicit Bald. in titu. de feud cogni. in primo. ij. col. mercium. n. appellatio licet, sit angusta, ut in. l. j. §. j. ff. de tribu. tamen quandoque generalis est eo. tit. l. procurator. §. merces maxime, quia in d. l. merces, sumitur pro omni re mobili, & sic uidetur

uenire pecunia, tamen in contrarium facit glo. in.l.ij.ad l.rod.de iact.in uersi.si quidem, dum ibi dicit, quòd gemmæ, & margaritæ, & anulli non sunt merces breuiter circa hoc possumus dicere, sicut de pecunia dicimus, scilicet
63 cet † quòd ueniat inspiciendus usus communis loquendi, qui debet præualere, ut in pecunia dicit Bart.in.l.talis scriptura. ff.de lega.j. per.l. librorum.§. quòd noster cassius de leg.iij. & l. labeo de sup. lega. quid enim si mercator, qui assecurationem promisit non habet in naui nisi pecuniam, quam secum deferebat ad merces emendas, quid tandem si seruos, quid si tantum anulos, margaritas, ut faciunt Veneti, quandoque, quid est, si aliud, quòd non soleat dici merces proprie, non ne dicemus nos, quòd assecuratio mercium extēdatur ad ista certe sic, alias talis assecuratio non esset utilis, nec haberet effectum.l.si stipulatus de uerb.oblig. per quam.l.Bar.in.l.omnes populi in materia statutorum ponit regulam, quòd etiam ex in dispositione stricti iuris fit extensio, ubi si non fiat esset si-
64 ne effectu, † Quando autem haberet alias merces, & pecuniam uel margaritas, & anulos, est maius dubium an ueniat, & credo quòd sic si erant destinatæ ad uendendū, nec illa glo.simpliciter procedit, quia tex.in.d.l.ij.in.§.cū in eadem uocat istas res merces, & sic occasione earum habet locum, contributio sicut aliarum, ut ibi patet. item in casu, quo prædictæ non sint merces proprie tamen loco mercium, habentur, ut dicimus in.l.seruos.§. cum qui
65 de leg.iij.per quem tex.clare patet, † quòd quælibet res, quam quis habet ad uēdendum, habetur loco merciū, & sic est tenendum in istis securitatibus mercatorum, ut in eorum cōuentionibus potius apices iuris, quàm ueritas, obseruari uideatur, contra not.in.l.si fideiussor.§.quædā, tamen.ff. mand. licet enim ex interpretatione ista dicantur merces tamen large comprehēduntur eo, quòd sunt ad negotiandum, ut in.d.§. eum qui & fit extensio ut supra dixi, & uide not.in.l.eum proponas.c. Naut.ceno. &
66 & ibi Bald. in.iij. uot. † quòd confiscatio mercium nauis extenditur ad pecuniam numeratam, quæ ibi erat licet

secus in statutis, ut ibi per eum per. l. primam ff. de re. per muta. & l. si charus. §. j. de leg. iij. quòd autem fiat extensio, quandoque ad casum fictum etiam in stipulationibus
67 est bonus tex. in. l. Deo nobis. §. j. de epi. & cle. † ubi stipulatio in causa mortis extēditur ad ciuilem, licet ex proprietate uerborum non ueniat mors ciuilis in naturali lex est in. l. ex ea parte. §. insulam de uerbo. obli. Bal. in cons. 148, nume. 11. in quarto uolu. Soci. in. l. gallus. §. & quid si tantum, nu. 4. ff. de libe. & posth. Ias. in. §. insulam. l. ex ea parte. nume. 2. ff. de uerbo. obliga. & in. l. si quis posthumos. §. si filium, nu. 4. ff. de lib. & posth. Dominicus de sancto Geminiano. in. c. susceptum de rescript. in princi. colu. iij. col. ubi dicit, quòd si mors ciuilis ex toto habet eundem effectum, quàm mors naturalis. tunc mors ciuilis, habetur loco naturalis. Item fit extensio ad casum similem ex mente contrahētium in quo est eadem ratio dictum fuit not. per. Domi. Fran. de are. in. l. quicquid astringendæ, de uerbo. oblig. in fin. col. quòd tamen ipse declarat, quando talis casus saltem sub larga significatione uocabuli poterat sub expresis uerbis comprehendi monetur per. d. l. Deo nobis superius allegatam, & per. l. fin. C. de re alie. not. alien.
68 † ubi ille qui promittit non alienare nō potest rem hypotecari, & tamen istud ex proprietate sermonum non uenit, de quo uide per eum; & in. l. Gallus. §. & quid si tantū. ff. de libe. & posth. est quippe materia latissima, quæ uarijs locis per Doct. ponitur, quos non expedit allegare tamē ad propositum nostrum quatenus, tamen facienda sit ista extensio, quæ fit, & fieri debet in casu nō extendibile ad casum late sub significatione uocabuli comprehensum, si uis uidere hanc materiam uide ultra ea quæ Areti. dicit in. d. l. quicquid. uide eum in. l. stipulationum alia. §. fin. & Alexan. de Imo. in. l. ij. de leg. primo. & in. l. Marcellus ad Trebel. & in. l. j. §. j. in fin. col. ff. ad. l. falci. & in. l. si quis priore ad Trebel. & l. cætera. §. sed si quis post glo. d. l. & in. l. cū filius. §. dicit, eo. tit. & in. l. in commune. §. quod uulgo. ff. ad. l. fal. in quibus locis, & alibi dat plures concor. tenemē ti tamen pro limitatione. d. glo. in clemen. j. quę sæpissime

solet allegari per Doct.qui ad hoc ut fiat extensio, ad casum qui comprehéditur ex lata significatione uocabuli, oportet, quòd fit omnimoda. Idétitas rationis, alias non. ita singulariter dicit Do. Alex.in.d.l Marcellus in ij. carta allegat ad hoc glos.not.In clemen.ij in.uersic.eiusdem
69 de ætate, & qualitate, † quid autem quando Patronus nauis fecit, & procurauit assecurationem nauis siue simpliciter, an intelligatur assecurare tantum corpus nauis, an uero merces idem contra assecurat merces, an ueniat nauis, & ista.q.est de contento, & de cōtinente, ad quam faciunt uerba Baldi in.l.cum proponas.C. de naut.fœno.ponitur quidem quandoque unum pro reliquo.l.pen. de pigno. ubi appellatione Tabernæ pignori datæ uenisse merces, quę ibi erant & postea illatæ sunt facit.l.sancimus.C. sacr.san.ubi ponitur contentum pro continenti, & in.l.solent, de offi.procons. & legat, in hac.q.credo cum sint diuersa corpora, & assecuratio, potest uerificari in uno, sicut in aliquo, quòd non fiat extensio nisi eo modo quo supra tetigimus in pręcedenti.q.quando in altero assecura-
70 tio esset inutilis † Ponamus, quòd habens merces tantũ in naui dixit uelle assecurare illam nauem mercium certe non intelligit de continente scilicet, quia non erat sua, sed de mercibus, Idem è contra si dominus nauis, qui nullas merces habebat, assecurat nauem non enim uidetur sentire de mercibus, facit quia proprie, appellatione contenti non comprehenditur cōtinens, quia oportet esse differentiam inter unum, & reliquum, sed quando unum uenit, sub nomine alterius est impropria secundum glo.in.
71 in.d.l.solent. ut supra. † Verba autem in dubio sumuntur propriè, & non impropriè.l.non aliter, de leg.iij.Ias.in.l. posthumo. nu.33.C. de bono.pos. contra tab. & in.l.ij.§.j. nu 4.ff. de in ius.uoc. deci.in.l. ut uerborũ, nu.7.C.qui ad bo.nisi sit aliqua ratio euidens improprietatis, ut supra dixi in præcedenti.q.uel quãdo non possunt sumi, proprie, quia tunc oportet, quòd sumantur impropriè secundum Barto.in.l.si tibi.ff.si certum petatur, facit quòd not. Bar. in.l.j.de donat.ubi dicit, quòd donatio intelligitur de pro

prie in dubio,& not.de illa,quæ est sub nostro. Præterea quando sumus in dubio licet sit aliquod uerbum,quòd potest significare contentum, & continentem in dubio,significat continentem.C.si cui de sentent. excom.lib.6.& in.c.si sententia.&.c.si ciuitas.§. fin.eo.tit. & quòd ibi moder.& Aret.in consi. lxxix.† si ergo assecurat nauem in
71 dubio uidetur sentire de ipsa naui, nisi ex coniecturis aliud,præsumatur contra ipsos contrahentes,si autē unus idem fuerit Dominus nauis, & mercium, & assecuraret nauem,an uideatur de utroque depēdet ex coniecturis, in dubio quidem intellige tantum de naui per supradicta prædicta omnia uidentur esse de mente Barto. recte inspicienti,in.d.l.penul.ff.de pigno.in quæ est, de Taber. & mercibus.

SVMMARIVM.

1 VBI est eadem ratio,ibi idem ius statui debet.
2 L.ij.de rescind.uendi.non habet locum in contractu assecurationis.
3 Sciens renuntianti æquiperatur.
4 Res communiter ualet quantum uendi potest.
5 In transact.an habet locum.l.2.C. de rescind. uend.
6 In assecurationibus practica extimandi est quātum cōmuniter assecuratores percipiunt.
7 Casus contingens ante euentum conditionis facit contract.imperfectum.
8 Factum iudicis iniuste, dicitur casus fortuitus: quo ad partes.
9 In spe an cadit emptio,& uenditio.
10 Si assecuratio est conditionalis cessante nauigatione: an assecurator habebit precium periculi.
11 Super re aliena anquis possit contrahere.
12 Bona fides inter mercatores est seruanda.
13 Dolum est delictum.
14 In dubijs fraus,& dolus non præsumitur.
15 Nullus tenetur allegare turpitudinem suam.

QVINTA PARS.

ROPERANTIBVS nobis iam ad calcem. & metam prope tenentibus circa istum contractum assecurationis nauium, probabiliter, & rationabiliter in dubium uenire poterit. An assecuratio rescindi poterit uigore dispositionis. l. ij. C. de rescind. uēdi. eo quòd ille qui uendit euentum periculi assecurator multo plus soluit ultra dimidiam iusti pretij soluendo exstimationē mercium recipiendo tantum octo, uel decem pro centenario exstimationis, & uidebatur quòd sic, & hoc siue existimes istum cōtractum nominatum, scilicet emptionis, eo quòd qui emit euentum periculi per. l. periculi pretium. ff. de naut. fœn. cum notatis in. l. fin. C. de prædijs cur. lib. 11. siue eum dicas contractum innominatum, scilicet facio ut des, siue suscipio periculum ut des pecuniam: ut supra dixi: quia utroque modo. d. l. ij. habet locum siue in contractibus nominatis, siue innominatis, secundum Bald. ibi, & Aret. in. l. si quis ante. ff. de acqui. poss. in. 4. col.
1 & hoc maxime † quia ubi est eadem ratio. Idem ius conferri debet. de utroq; l. prima. §. si quis seruum. ff. de posit. & in. l. si titius. ff. de perscr. uerb. & in. l. naturalis. §. sed si facio. ff. eo. titu. æquiperatur enim ei de quo magis participat, ut ibi, & in. l. gratuitam. §. j. eo. titu: & alibi, & ibi per

Bart.& doct.ut supra dixi in alia quæstio.Bal.sing in cōsi. 494.nu.primo in.5.uol.dicit quòd ex tribus cognoscitur in qua specie sit contractus,& in consil.396.nu.5. 6.uol.ad uerte in hoc,quòd si hoc esset uerum in contractu assecurationis nulla subinde assecuratio fieret:quia ut plurimū domini mercium mouentur ad procurandam assecurationem,quia pro uili precio,domini non sumerent periculum magnarum mercium:†Dic igitur,quòd d.l.nō habet locum in isto contractu,ratio est, quia non habet locum inter scientes:ut ibi not.Bar.Bal.& alij doct.quia sciēti non fit dolus,ut in regula scienti:de reg.iur.†& ut dicit ibi Bald.quòd sciens æquiperatur renunctianti alleg.l.quæritur.§.si uenditor.ff.de edil.edit. Idem in consi.394.nu.5.& in.4.uolu.& in consi.446.in nu.5.in uolu.5. quòd quis nedum proprium factū scire præsumitur, sed etiam eius circunstantias:quando enim assecurator assumit in se periculum centum pro decē,certus est,quòd plus ualet centum. Et ideo non uidetur posse rescindi per.d.l.ij.in qua requiritur deceptio ultra dimidium iusti pretij:quæ non cadit uere in isto: Item potest dici, quòd assecurator iste uendidit tantum spem futuri euentus in qua bene potest extare uenditio, ut.l.si pactum.ff.de contrahend. empt.l nomina rerum iuncta glo.ff.de hære.& act.uend.quę spes ex quo est incerta non uidetur esse tantæ extimationis, ut ipsius respectu dicatur excedere dimidiam iusti pretij

4 †eius quòd ualet.non enim hic extimari debet quantum re uera res seu merces futura in aduentum periculi: sed quantum uerisimiliter extimaretur dubius euentus: quo casu uidetur constitui istud precium respectu illius spei: non respectu eius,quòd postea uerè euenit,& sic extimationis merciū.facit ad hoc tex.in.l. nomina.& in.l.sequenti.ff.de hæred.uel act.uend. & in.d.l.nomina, & in.l.si pactum.ff.de contrahend.emp.quo casu fatendum est facta prædicta extimatiōe eo modo,quo dixi:si reperiatur alter ex prædictis,uidelicet assecuratus,uel assecurator deceptus ultra dimidiā iusti precij, quòd fiat rescisio per.d. l.ij.& prædicta uidentur esse de mente Aret.licet ad aliud

propositum

propositum loquatur, Et nō in contractu assecurationis, in.l.si quis cum aliter.ff. de uerbo.obliga in.3.9. & fin.col. ubi prædictā extimationem prout est spei considerat, et
5 non prout postea euenit in illa quæst. † An in transactione habeat locum.d.l.ij.de rescind. uēd.& an.l.ij.de rescin. uendi.habet locum in contractu diuisionis uide Bal.in cō si.386.nu.1.primo uolu.& quid in mercede Bald. con.108. nume.2.primo uolu. Adde ad prædicta, quòd not.in.d.l. prima.§.si hęres.ff.ad trebel.de extimatione secundū qualitatem rei,& dubij euentus,quæ tene fixa cordi,pro re-
6 scindenda uenditione, cuius practica erit hæc † extimabitur enim quantum communiter assecuratores consueuerunt accipere in precio pro susceptione periculi extimationis,centū.Et ita cognoscetur An minus iusti pretij receperit uel non, & idē An alius assecuratus plus dimidia dedit ei uel ne:uerbi gratia solent dari pro periculo mercium ualoris ducat.150.aurei:si ego recepi tātum.xx. possum dici deceptus in tali assecuratione ultra dimidiam iusti pretij:Idem in assecurato si soluit sexaginta potest agere ad illud plus, ut rescindatur assecuratio,& hoc etiam, nam expectato alio periculi euentu, idem,& post euentum,quo ad precium assecurationis, quia ille euentus in re non impedit,quod factum fuit in spe,quo ad effectum prædictum:quia supra dictum fuit in uersiculo: sed ponamus,quod mercator, sed si nauis non potest nauigare,& exire portum,ut quia merces fuerūt publicatæ aut aliter detentæ, ita quòd assecurator non potest agere ad preciū
7 periculi sibi promissum. † quoniam iste contractus assecurationis conditionalis, Et contingens ante euentum conditionis facit eum imperfectum cor. consil.185.l.ij.2. uolu. Adde quòd de natura huius contractus non est ut sit conditionalis,potest quidē cōtrahi simpliciter,& pure: uerbi gratia, assecurator uendit periculū pure, & simpliciter: quo casu siue merces pereāt,uel nō, semper recipit precium periculi in se suscepti;alias si semper esset conditionalis rebus saluis, non haberet precium quasi contractu existente imperfecto:propter conditionis defectum.l.ne

G

cessario.ff.de pericu.& commod.rei uendi. potest tamen ut dixi contrahi conditionaliter, ut siue merces pereant, siue non dabis.x. pro cento. Ego autem in casu aduersæ fortunæ. Dabo tibi tuarum mercium extimationem: Vnde quando simpliciter fit non adiecta aliqua condictione per dominum, si nauis aliquo casu non nauigat nihilominus dominius mercium, qui dicitur emptor aduentus. & spei tenetur ad precium neque repetit solutum: ratio est quia contractus emptionis, & uenditionis periculi fuit celebratus, & ideo caueant sibi assecurantes assecurati clare contractum concipere: quid autem si in isto aduetu, & spe periculi cadat emptio supra latius declaraui dic; q̄sic, sicut sub qua uis alia re, ut probatur in.l.si periculi pretiū. ff de naut.fœno. & quasi per totum.ff.&.C.& in.l.si iactū. ff.de act.emp.ubi bonus textus.in.d.l.si nomē, &.l.nomina.ff.de hæred.uel act.uendi.l.spe.C.de donat.&.l.nec emptio.ff d e.contrah.empt.cum similib. si uero impediatur nauigatio per alterum ex contrahentibus assecuratore, uel assecurato, quo casu unus potest agere contra alium per dictam.l.nec emptio, & in.d.l.si iactum, siue per aliquem tertium, qui casus potest reputari fortius, quo ad ipsos contrahentes per ea quæ no.Bar.in.l. exceptione, nu. 4.ff.de fideiuss. Bald.in.l.pignus.C.de pign.act.Ang.in con
8 sil.26. † ubi dicunt quòd factum iudicis iniuste dicitur casus fortuitus, quo ad partes, utroque modo, est habenda prædicta consideratio, sed perfecto contractu soluto precio, uel habita fide de eo, ut insti.de emp.& uendi.§.cum autem: periculi, sine dolo malo cōtingens pertinet ad emptorem: periculum hic nō intelliges simpliciter merciū, sed casus contingens pertinet ad emptorem: periculum hic non intelliges simpliciter mercium, sed casus contingens cuius ratione non possit nauigari: qui casus censetur periculum respectu spei euentus: quæ spes fuit empta, &
9 uēdita eodem modo, prout superius dictum fuit † quia in ipsa spe potest emptio, & uenditio dari, ut in iuribus præ allegatis, ita oportet in ipsamet spe dari periculum quòd facit eam cessare, & non posse spectari, nec amplius dici

ſpes alias diceremus in uenditione ſpei nõ habere locum titulus de peric.& commod.rei uendi. quod non eſt dicẽdum,nec mirũ , quia etiã uidemus ſpem extimari,ut ſuperius late dictum fuit in quæſt.præcedenti , uerbi gratia ſi emo ſpem ſicut ad aduentum alicuius nauis, Naui non nauigante ceſſat ſpes illa : Si facto uenditoris ipſe tenetur emptori:ſi emptoris ipſi uẽditori:ſi tertij pertinet ad emptorem per dictam l.neceſſario intelligendo,prout ſuperius dixi,& per.l.pri.C.eo.titu.nec uidetur mirum, quòd ex iſto aſſecurationis cõtractu unus , & idẽ dominus mercium teneatur ad pretium periculi,& nihilominus ceſſat ſpes periculi:ſed illud fuit,eo quia ille tantum emit ſpem: & nõ conſideratur an illud ſuper quo talis ſpes poſita fuit ſequatur uel ne:quo ad ualiditatem contractus,ut in.d.l.ſi iactum:licet bene quo ad alia,ut ibi notatur,& ut ſupra dixi,quæ omnia tene mẽti pro his, quæ dictæ ſunt in.d.uerſi.Sed ponamus in.18.19.colum. quia ibi dicta procedunt quando aſſecuratio fit ſub conditione:ſecus ſi ſimpliciter
20 & pure , & tenementi ea quæ ſupra dixi †quia ſi aſſecuratio fuit conditionaliter concepta: aſſecuratio nõ haberet pretium periculi ceſſante nauigatione , ad quæ pauci ex ipſis aſſecuratis aduertunt , & minus aſſecuratores. Item dum ſupra dixi in uerſi. an autem aſſecurator in prima, & ſexta colum. quod nõ poteſt aſſecurator opponere aſſecurato,quòd merces non erant ſuę per notata.in.l.commodare.ff.commod.& ibi Bar.& Bal.& in.l. ſi alienum.ff. ſolut.mat.& ibi Alexand.latisſime,& adde quòd hoc non uidetur ſimpliciter procedere in iſto contractu aſſecurationis:quid enim ſi erant piratarum uel aliorum inimicorum fidei chriſtianæ an posſint licite capi per quoſcunque iuxta notata in autenti.nauigia.C.de furtis,uel erant illorum qui res prohibitas deferunt Saracenis : ut in.c.ſignificauit de Iudæis,& in.cap.quid olim eo.titu.cum concordantijs,quę res exportari non debẽt.l.j.C.de epiſ.aud. prout multi faciunt,quorum nomina ego taceo propter honeſtatem,quæ etiam potuerunt iuſte capi per ea , quæ habentur in.c.quorundam de iud.& Sar. prout iſti faciũt

cum aliquo mercatore, qui dicūt res istas suas, & eas asse-curant ut suas: certe in hoc casu credo, quòd liceat assecu-ratori, si prædictę merces hac de causa capiantur dicere tuæ non erant res, & hoc non tantum ex natura contra-
11 ctus, † quia super re aliena quis potest contrahere, ut nor. in dictis iur. quantum ex quadam bona fide istius contra-ctus assecurationis: quia iste assecurator non erat aliter as-securatoris si sciret merces esse prædictorum infidelium. item quia iste assecuratus uidetur esse in dolo, & fraude hoc tenendo, ut in. l. iur. gent.. §. dolo, &. §. sequenti. ff de dolo. Item credo si merces erant talis: qui habebāt inimi-citias: seu bellum cum gente illius portus, ad quem dictæ merces uehebantur, uel cum capientibus dictas merces, ut sunt Genuenses & Senēses cum Florentinis; uel cum Cath'lanis, & sæpe hoc fit, & uidi fieri, quia unus rogat amicum suum, qui habet pacem cum eis, ut dicant illas res suas, & faciant assecurationem nomine suo, & hoc ut
12 dixi non ex natura cōtractus, sed ex bona fide. † quæ ma-xime inter mercatores obseruanda est, cum inter eos nō conuēnit de apicibus iuris disputare, ut Bal. consi. 400. nu. 19. & consi. 466. num. 5. in 5. uolu. ut. l. si fideiussor. §. quidē tamen, & in. l. quintus. ff mad. Bart. Bald. & alij ibi eo ma-xime, quia assecuratus uidetur esse in aliquo dolo, ut dixi per dictum. §. dolo cum sequenti, & per consequens deli-quit, ut in. l. j. §. nunc tractemus uersi. plane. ff. de tuto. & rat. distr. & in. l. ij. ff. de crimine Stelio. Quæ iura allegat
13 Alexand. in. l si quis nec. ff. si cer. pet. ad probandū † ꝙ do-lus est delictum facit quod dixit Bart. in. l. commodare. ff. cōmo. in fine, licet ad aliud propositum Dum dixit, ꝙ bona fides non patitur, ut in contractibus opponatur ex ceptio dominij, secus autem quādo ex delicto probatur dolus, aut fraus ex interpositione ipsius assecurati: qui est media persona simulata, argumento. l. si his qui bona. ff.
14 de acquir. hæredi. † in dubio autem nō præsumitur dolus neque fraus uulgata. l. merito. ff. pro socio, & per Abba-tem panor. consi. 68. in j. uolum. & Bald. in. l. obseruare. §. j. in pen. col. ff. de offi. pro consu. in quæst. de iudice nisi di-

cas:ut ipse ibi:quia qualitas facti nō pōt fucari cognita aūt fraude nō credo, quod assecuratus fraudulēter possit reb. captis ad extimationem agere per supradicta, quid autē econtra an rebus saluis posit ipse assecuratus dicere assecuratori petenti precium periculi res non erant meæ, sed infidelium, uel inimicorum, & ita non sum assecura-
25 tus: dico quod non † quia non debet quis allegare turpitudinē suam in hoc casu, secundum glos. not. in. l. cum res. C. de proba. & ibi Bar. sequitur dum exemplificat in uenditore: qui dixit res non erant meæ, quæ omnia tenementi: quia quotidiana, & utilia: & quia supra mentio facta fuit de mercibus inimicorum fidei potest probabiliter in dubium uenire, an merces Iudæorum, qui per mare negotiātur possint occupari: ut merces inimicorum fidei per autenti. naugia. C. de furt. præallegata, & per ea quę habētur. 23 q. 7. c. de rebus: labores. n. iustoru pij edēt: & consuerūt piratæ, & multi alij hoc colore quærere naues mercatorum an habeant merces Iudæorum, & licet in piratis
26 non cadat hoc uerbum pij † quia potius sunt delendi tan quam hostes patrię, ut not. in. d. autenti. nauigia, & quòd prædicta contra Iudæos fieri possit facit dicta autem nauigia: quæ generaliter loquitur ibi nisi talia sint nauigia, quæ piraticam exerceant prauitatem, aut nostro Christiano nomine inimica per hoc, quòd dicitur inimica uidetur ipsos Iudæos comprehendere cum quibus iuris rigor potiusquam ęquitas, siue humanitas est sequenda, ut
27 in. c. ij. in fin. de iud. faciunt quidem multa † in Christianū obrobrium, & cōtemptum saluatoris nostri, & eius beatissimi nominis, ut in. c. in nonnulli eo. tit. & in. c. & si Iudæos, & c. j. & c. cum sit eod. titu & in. l. Iudæos. C. eod. tam in blaphemando: ipsum: quàm in alijs, ut in dictis locis patet, & alibi not. quæ non expedit allegare maxime in fine legis Cœlicolarum eo. ti. ubi lex dixit esse contrarium Christianę fidei, quicquid ab ea discrepat, quòd uerbum in Iudæis non est dubiū uerificari multa alia ad hunc propositum possent adduci, quæ breuitatis causa omnitto: in contrarium facit: quia Sancta mater Ecclesia eos to

ferat dicto.c.& si Iudęos,& in.l.Christianis C.de Pag.Bal. consil.315.nume. 2.primo uolu. vbi ponit in quibus casib. tolerantur:& consi.428.nu.6.in.5. uolu. maxime quia hodie Iudæi quos sua pœna subiecit, & peccatum, ut in.d.c. & si Iudæos:uersantur.n.per ciuitates Christianorum, ut
18 Romæ, Venet.Neapo.& apud nos,& alios † quod melius uidetur,quàm Marani sint,ut Bal.in consi.428.nu.ij.in. 5. uolu.ut in regno Castellæ,quorum commixtionibus ferè sunt in factionibus illius prouincię:Isti Iudæi cũ sint homines pacifici, & subditi Christianis principibus nõ possunt dici hostes proprie imperij , nec inimici iusta notata.in.l. hostes.ff de cap.& post limi.reuersi.per Bar.& ita credo, quod sumitur uerbũ inimici in dict.autenit. nauigia sicut
19 sunt Affricani,& Turcæ, † proprie sunt inimici imperij, & Christiani nominis: eo quòd Christianos prosequũtur, & à proprijs sedibus eos exppellũt, & de hoc sunt decreta,& leges,quæ prohibent eorum cõmercium, & eis deferri aliquas res,ut.d.c. ad liberandam de Iudæis , & in.c. significauit,& in.c.quod olim,& in.c.ita quorundam, & in.l.2.C. quæ res expor. non debent cum concordantijs, nec uidetur par causa istorum , & Iudæorũ.c. dispar. 23. q.8.eo. quòd illi expellunt Christianos:Iudæi autem parati sunt seruire,& obsequium præstare , ut ibi ad idem bonus textus in.d. Christianis ubi Imperator prohibet ne Iudæorum bona auferantur idem facit Papa,ut in cap.sicut
20 Iudæi,de iud. † ubi etiam prohibet pecunias eorum auferri,quòd uerbum est generale , Immo tenetur eos protegere,ut Bald.in.d.consil.428.nu.6. ergo,& ipsos comprehendit,& omnes suas res,& merces.l.pecuniæ.ff. de uer. signifi.& hoc quia agitur de fauore eorum : & quòd not.
21 Bart.in.l.talis scriptura.ff.de leg.præst. † nec reperitur de iure Iudœis prohibita mercantia,ut in c.fina.de iudi.& in c.fraternitatem.54.distinct.per quę iura idem notat Ioannes de Anania solemnis doctor Bon.in.c.primo, de iudi. in fin. colum.ubi dixit , quòd licitum est Iudęis exercere
22 mercaturam inter fideles,† & licitum est Christianis dare eis precium pro mercibus emptis ut fit Venet. Vlisbo

næ,& alibi:quia sunt ditissimi mercatores licet omnes Iu
13 dæi sint maledicti,& ribaldi:caueāt igitur capiētes † mer
ces Iudeorū in mari,uel in terra prædicto colore, & pœ-
na eas detinere, ut d.l.Christianis.C. de pagan. & quæ Iu-
dęis permissa sint, uide Bald. in consil.315.nume.1.primo
uolu.cum sequenti consi.& hęc uolui dixisse per breue &
succincte deuictus instantia certorum mercatorum mihi
carissimorum:qui de hijs dubitabant, & sępe de facto in
terrogatus eis de iure respondi per ea quæ proponeban-
tur. Ad laudem domini nostri Iesu Christi, qui sit bene
dictus.In secula seculorum.Amen.

FINIS.

INDEX OMNIVM, QVAE HABENTVR IN SVPRADICTO TRACTATV D. Petri Santerniæ Lusitani, ordine Alphabetico, ita digestus, ut quæque inuentu digna absque longa indagatione inueniri poterit. Cuius prior numerus folium: posterior uero summarij numerum indicat.

A

B.

C.

D

E

I

L

Mercatores

N

P

H

Q

R

S

FINIS.